

ศึกษาหลักพุทธธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ
: กรณีศึกษา หญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

A STUDY OF BUDDHADHAMMA FOR FAMILY LIFE OF THAI WOMEN
MARRIED TO FOREIGNERS : A CASE STUDY OF WOMEN IN
NONG HONG DISTRICT BURIRUM PROVINCE

พระครูปลัดวรมหาวัฒน์ (วรพงศ์ ปภสฺสโร) ประโมณะกัณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

ศึกษาหลักพุทธธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ
: กรณีศึกษา หญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

พระครูปลัดวรมหาวิวัฒน์ (วรพงศ์ ปภสฺสโร) ประโมณะกััง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A STUDY OF BUDDHADHAMMA FOR FAMILY LIFE OF THAI WOMEN
MARRIED TO FOREIGNERS : A CASE STUDY OF WOMEN IN
NONG HONG DISTRICT BURIRUM PROVINCE**

Phrakru Paladvoramaetawat (Vorapong Papatsaro) Pramonagung

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

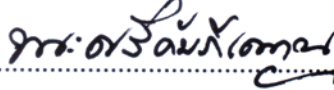
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

C.E. 2010

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

.....
(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์.....
.....ประธานกรรมการ
(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

.....กรรมการ
(พระศรีคัมภีรญาณ, รศ.ดร.)

.....กรรมการ
(พลตรี ดร. วีระ วงศ์สรรค์)

.....กรรมการ
(ดร. พิสิฐ เจริญสุข)

.....กรรมการ
(อาจารย์รังษี สุทนต์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระศรีคัมภีรญาณ รศ.ดร. ป.ธ.๕ ประธานกรรมการ
พลตรี ดร.วีระ วงศ์สรรค์ วท.บ., น.บ., กศ.บ., กรรมการ
ศศ.บ., ค.ม., กศ.ด.(การวิจัยพัฒนาหลักสูตร)
อาจารย์รังษี สุทนต์ ป.ธ.๕, พธ.ม.(พระพุทธศาสนา) กรรมการ

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : ศึกษาหลักพุทธธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติ : กรณีศึกษาหญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
- ผู้วิจัย** : พระครูปลัดดาวเมธาวังสน์ (วรพงศ์ ปภัสสรโร) ประโมณะกั๋ง
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระศรีคัมภีร์ญาณ. รศ., ดร., ป.ช. ๕, M.A, Ph.D
  - : พลตรี ดร.วิระ วงศ์สวรรค์ วท.บ., กศ.บ.(เกียรตินิยม), น.บ., ศศ.บ., ค.ม., ศศ.ม.(การทหาร), กศ.ด.(การวิจัยพัฒนาหลักสูตร)
  - : อาจารย์รังษิ สุทนต์, ป.ช. ๕, พธ.ม.
- วันที่สำเร็จการศึกษา** : ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๔

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมว่าด้วยการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติเกี่ยวกับศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๒. เพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่มีกับหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นหญิงชาวอำเภอหนองหงส์ที่สมรสกับชาวต่างชาติ จำนวน ๕๑ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ และจัดทำกรสนทนากลุ่ม Focus Group กับหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ จำนวน ๑๓ คู่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาของแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม Focus Group สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ร้อยละ

การสมรสของหญิงไทยกับชาวต่างชาตินั้น ที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมวิทยาเรียกว่า ‘ข้ามวัฒนธรรม’

ผลการวิจัยพบว่า หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์นั้น ยึดถือศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักในการครองเรือน ถึงแม้ว่าบางรายจะไม่สามารถรักษาศีล ๕ ได้ครบทุกข้อหรือสังคหวัตถุ ๔ ทุกข้อก็ตาม อีกทั้งบางรายอาจจะไม่เคยศึกษาหรือมีความรู้เกี่ยวกับศีล ๕ หรือสังคหวัตถุ ๔ ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้วได้ปฏิบัติตามหลักธรรมของศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ โดยไม่รู้ตัว ชีวิตสมรสที่สมรสกับชายไทย จะเป็นช่วงเวลาที่ยังเยาว์วัย ยังไม่ได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ยังไม่ได้ชวนสามีที่เป็นชาวไทยเข้าวัดปฏิบัติกิจทางพระพุทธศาสนา สามีชาวไทยเองเมื่อแต่งงานแล้ว มีภรรยาดูแลซึ่งวัฒนธรรมของคนไทยนั้น ชายไทยจะเป็นเหมือนกับเจ้านาย มีภรรยาปรนนิบัติทั้งในเรื่องความเป็นอยู่และอื่นๆ จึงทำให้ชายไทยนั้นสะดวกสบาย ขาดความรับผิดชอบ ค้มเหล้า เล่นการพนัน เข้าสู่ออกให้เกิดปัญหาครอบครัวนำไปสู่ความล้มเหลวของชีวิตครอบครัว เมื่อได้รู้จักและสมรสกับชาวต่างชาติแล้ว ชีวิตความเป็นอยู่หรือวัฒนธรรมของชาวต่างชาตินั้น ชายชาวต่างชาติจะมีความรับผิดชอบและรู้หน้าที่ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ถือความซื่อสัตย์ ไม่นอกใจ ไม่ฟุ่มเฟือย แต่จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ชาวต่างชาติยึดถือนั้นก็ตรงกับศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ ของชาวพุทธนั่นเอง ในอดีตของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาตินั้น ส่วนใหญ่จะผ่านการสมรสกับชายไทยมาแล้วมีชีวิตที่ลำบากมาก่อนเป็นบทเรียน ได้มีโอกาสเข้าวัดปฏิบัติธรรมเพื่อคลายความทุกข์ได้สนทนาธรรมกับพระภิกษุบ้าง ดังนั้นเมื่อสมรสกับชาวต่างชาติจึงได้เข้าวัดปฏิบัติธรรมทั้งที่ใช้ชีวิตในประเทศไทย และต่างประเทศก็ตาม และหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ เมื่อสมรสแล้ว ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น ความเป็นอยู่ดีขึ้น เป็นที่ยอมรับของชุมชนรอบด้าน และมีโอกาสที่ปฏิบัติกิจทางพระพุทธศาสนา และชวนให้สามีชาวต่างชาติได้เข้าวัดปฏิบัติธรรมด้วย ดังนั้นจากการศึกษาหลักธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ : กรณีศึกษาหญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักธรรมคือ ศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นและครอบครัวมีความสุข

Thesis Title : A Study of Buddha Dhamma for Family Life of Thai Women Married to Foreigners : A Case Study of Women in Nonghong District Burirum Province

Researcher : Phrakru Paladvoramaetawat (Vorapong Papatsaro) Pramonagung

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phra Sigambirayarn, Assoc.Prof., Dr., Pali IX.

: Major General Weera Wongsan, B.sc., B.A., Ed.D. (Research)

: Mr. Rangsi Suthon, Pali IX., M.A.

Date of Graduation : March 31, 2011

Abstract

This thesis aims at studying the Buddha Dhammas regarding the family life of Thai women who are married the foreigners led by Panca-sila : the Five Precepts (rule of morality) and Sangahavatthu (bases of social solidarity sympathy, acts of doing favours and principles of service) studying economic , social and cultural impact to 57 Thai women who are married the foreigners in Nonghong District , Burirum Province by using questionnaires about Buddha Dhamma for family life and using “Focus Group” method for 13 couples. This is a quality descriptive research from analyzing the contents of “Focus Group” . Statistic for analysis is percentage.

According to Sociology , the kind of wedding between Thai women and the foreigners is called cross – cultural wedding.

From this studying ; it is found that :-

The Thai women who are married the foreigners in Nonghong District , Burirum Province have Panca-sila : the Five Precepts and Sangahavatthu , even though some of them can't preserve the whole Panca-sila and Sangahavatthu and some who never know about Panca-sila and Sangahavatthu but practice it automatically. Moreover , the some

Thai young women who are married Thai men never study or practice Panca-sila and Sangahavatthu or go to the temple together. They have to take care of their husbands as the bosses. This makes Thai men too comfortable and irresponsible. Therefore, Thai married men like drinking, betting and having another love affair that causes the family's problems and leads to the family life failure. When Thai women meet and marry the foreigners, they are very well taken care of because the foreign culture, the married men are responsible and loyal to their family, but not extravagant. It is obvious that the foreigners follow the rules of Panca-sila and Sangahavatthu. In the past, The Thai women who married the Thai men and faced the difficult lives. They had to go to a temple, to practice Dhamma and have Dhamma conversation with the monks for releasing their difficult feeling of their lives. So, when they are married to the foreigners, they have better economy, lives, and are accepted by the community. They have a chance to practice Buddhist activities by asking their husbands to go to the temple for practising the Dhamma. In conclusion, the Thai women in Buriram Province who are married the foreigners conduct their lives with the Panca-sila and Sangahavatthu Dhammas have better lives and happier families.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความช่วยเหลือจากพระศรีคัมภีรญาณ, รศ.ดร. ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์รับเป็นประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ ขออนุโมทนาพลตรี ดร.วิระ วงศ์สรรคัก โดยเฉพาะท่านอาจารย์รังษิ สุทนต์ และ ดร. พิสิฐ เจริญสุข ที่ให้ความอนุเคราะห์ เป็นที่ปรึกษา ร่วมช่วยกันพิจารณาตรวจแก้ ปรับปรุง ตกแต่ง ให้คำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไข รวมถึงให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยดีตลอดเวลา ขอขอบพระคุณ พระครูใบฎีกาสนั่น ทวยฤทธิ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติธนาโณ พระมหาอุบล จรธมฺโม ที่กรุณาตรวจรูปแบบ กับคณาจารย์และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือให้คำปรึกษาในการดำเนินงานด้านวิทยานิพนธ์ครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ. ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระราชวรมุนี (พล อากาศโร), ดร. พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร. พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ. ดร. พระมหาสมบุญ วุฒิกโร, ดร. พระมหาบุญเลิศ ฐมฺมทสฺสี พระมหาอภัย วิฑูริโย ป.ธ.๕ ศ.ดร. จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ ดร. ศศิวรรณ กำลังสินเสริม ดร. แม่ชีกฤษณา รักษาโณ ผศ. ดร. สมชัย ศรีนอก (ช. ศรีนอก) ดร. เสนาะ ผดุงฉัตร ผศ.ดร. สมทิธิพล เนตรนิมิต ดร. ประพันธ์ สุภयर ที่ให้คำปรึกษาและเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือแนะนำและอำนวยความสะดวกในด้านการบริการข้อมูลและข่าวสารด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่ง ขอขอบคุณอนุโมทนาบุญ

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านได้แก่ คุณชนิสรา อัดนวนิช รองผู้อำนวยการ โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ ดร. ศิริพร มโนพิเชษฐ์วัฒนา ครู คศ. ๓ โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ คุณสมพันธ์ อภิรักษ์ ครู คศ.๑ โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ คุณครูกลุ่มสาระวิชาภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ ช่วยเหลือด้านค้นคว้า เรียบเรียง ข้อมูล พิมพ์คอมพิวเตอร์ ตรวจสอบ และพิสูจน์อักษรวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ด้วยดีโดยตลอดมา

ขอขอบคุณ ผู้ว่าราชการ จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานสถิติ จังหวัดบุรีรัมย์ นายอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ กำนันผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอหนองหงส์ ทุกตำบล

ขอขอบคุณ ผู้อนุเคราะห์ให้ข้อมูล ตอบแบบสอบถาม ๕๗ คนและกลุ่มสนทนา Focus Group ๑๓ คู่ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณ ผู้มีพระคุณที่ให้กำเนิดทางโลก คุณพ่อหั้น (ล่วงลับไปแล้ว) และคุณแม่หั้น ประโมณะกั๋ง ผู้ที่ให้กำเนิด เลี้ยงดู และเป็นครูคนแรกที่ทำให้ความรู้ มอบความรัก ด้วยความเมตตาเสมอ รวมทั้งเป็นกำลังใจในการทำงาน และการศึกษาจนประสบความสำเร็จ

กราบขอบพระคุณพระครูบรรหาร กัลยาณวัตร (สิงห์ทอง ฉนฺทโก) อดีตที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอหนองหงส์จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ให้กำเนิดทางธรรม ตั้งแต่บรรพชาเป็นสามเณรเป็นผู้ให้ธรรมะครั้งแรก พระธรรมธีรราชฆาตุมณี (โชคก ญาณสิทธิเถระ) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร พระครูอัมพรคุณารักษ์ (ปณฺฑิต) พระอุปัชฌาย์ อดีตเจ้าอาวาสวัดใต้ พระโขนง คลองเตย กรุงเทพมหานคร พระครูสิริวัฒนานุกูล เจ้าอาวาสวัดใต้ พระโขนง คลองเตย กรุงเทพมหานคร พระครูวิบูลศาสนการ รองเจ้าอาวาสวัดใต้ พระโขนง คลองเตย กรุงเทพมหานคร พระพรหมสุธี วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร พระธรรมเมธาภรณ์ (ระแบบ ฐิตญาโณ) วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร รวมถึงมหาเถรทั้งหลาย ที่ให้ความเมตตาโดยตลอด

ขอขอบคุณคุณศิริ - คุณสะอาด แสงหิรัญ คุณพิสมัย แสงหิรัญ คุณละเอียด ดินตมุตติก คุณวสันต์ อัสวสถิตย์พร คุณจิตรภรณ์ บุรณิกานนท์ คุณจิราพร เนาวนนท์ คุณโกวิท วิจิตรกาญจน์ คุณปริยาลักษณ์ โทณะวนิก คุณจริยา สมุลไพร คุณพวงทอง ศิลปะรัสมิ์ คุณชาติชาย สุขเอก เพื่อนนิตตรุ่น ๑๘ ที่เป็นบรรพชิตทุกรูป ฤกษ์ดีทุกคน รวมไปถึงผู้มีส่วนร่วมที่มีได้เอ่ยนาม

ผู้วิจัยขอน้อมบูชาคุณงามความดีและคุณประโยชน์จากงานวิจัยนี้แด่พระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ และบูชาคุณพระรัตนตรัย ถวายเพื่อเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงเป็นพ่อแห่งแผ่นดิน และเป็นครูแห่งแผ่นดิน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงทุกพระองค์ องค์พระมหากษัตริราชเจ้า ผู้ทรงอภิบาลชาติไทย อีกทั้งจรรโลงซึ่งพระพุทธศาสนาให้ยืนยาว คุณครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ผู้มีพระคุณ ผู้มีอุปการคุณ ญาติสนิทมิตรสหาย ขออานิสงส์ในคุณงามความดีที่เกิดจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงมีทั่วถึงกันทุก ๆ ท่านเทอญ

พระครูปลัดวรมหาธรรม (วรพงศ์ ปภสฺสโร) ประโมณะกั๋ง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาการวิจัย	๕
๑.๔ คำนียามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย	๖
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย	๑๑
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๒
บทที่ ๒ หลักพุทธธรรมในการครองเรือน	๑๓
๒.๑ หลักธรรมในการครองเรือนตามวิถีชาวพุทธ	๑๓
๒.๒ หลักพุทธธรรมการครองชีวิต	๑๖
๒.๓ หลักพุทธธรรมในการสงเคราะห์ อนุเคราะห์	๒๑
๒.๔ หลักพุทธธรรมในการรักษาตระกูลให้คงอยู่	๒๕
๒.๕ หลักพุทธธรรมในการเจริญก้าวหน้าของชีวิต	๓๑

บทที่ ๓	ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ	๔๐
๓.๑	ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ	๔๐
๓.๒	ผลกระทบทางสังคม	๔๓
๓.๓	ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม	๕๓
๓.๔	การผสมกลมกลืนวิถีชีวิตตะวันตกกับตะวันออก	๕๘
บทที่ ๔	การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการครองเรือนของหญิงไทย	๗๔
บทที่ ๕	สรุปผลและข้อเสนอแนะ	๘๔
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๘๔
๕.๒	ข้อเสนอแนะ	๘๗
บรรณานุกรม		๘๕
ภาคผนวก		
ภาคผนวก ก	วิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม	๕๒
ภาคผนวก ข	แบบสอบถามเรื่องศึกษาหลักพุทธธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์	๑๒๓
ประวัติผู้วิจัย		๑๒๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๘ และพระไตรปิฎกบาลีอักษรไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ เรียงตามลำดับอักษรในภาษาบาลี ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ภิกขุณี. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	ภิกขุณีวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี. (บาลี)	=	สุตตมนตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขุททกปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (บาลี)	=	สุตตมนตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.(บาลี)	=	สุตตมนตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู. (บาลี)	=	สุตตมนตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณณาสกปาติ	(ภาษาบาลี)
ม.มู. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณณาสก	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อป.(บาลี)	=	สุตตมนตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทานปาติ	(ภาษาบาลี)

อรรถกถาพระสูตรต้นปิฎก

ที.สี.อ.(บาลี)	=	ทีฆนิกาย	สุมฺงฺคฺลวโรตีนิ	สีลฺกฺขนฺชวคฺคอกฺกุฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
ที.สี.อ.(ไทย)	=	ทีฆนิกาย	สุมฺงฺคฺลวโรตีนิ	สีลฺขันชวรรคอรฺรทกถา	(ภาษาไทย)
ที.ม.อ.(บาลี)	=	ทีฆนิกาย	สุมฺงฺคฺลวโรตีนิ	มหาวคฺคอกฺกุฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
ที.ม.อ.(ไทย)	=	ทีฆนิกาย	สุมฺงฺคฺลวโรตีนิ	มหาวรรคอรฺรทกถา	(ภาษาไทย)
ที.ปา.อ.(บาลี)	=	ทีฆนิกาย	สุมฺงฺคฺลวโรตีนิ	ปาฏิกวคฺคอกฺกุฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.อ.(ไทย)	=	ทีฆนิกาย	สุมฺงฺคฺลวโรตีนิ	ปาฏิกวรรคอรฺรทกถา	(ภาษาไทย)

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงเลขเกี่ยวกับพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยจะแจ้งเล่ม/ ข้อ/หน้า ตามลำดับดังนี้ ตัวเลขข้างต้นหมายถึง เล่มที่ ตัวเลขตรงกลางหมายถึง ข้อที่ และตัวเลขสุดท้ายหมายถึงหน้า เช่น ที.สี. (บาลี) ๕/๒๗๖/๕๗. ที.สี. (ไทย) ๕/๒๗๖/๕๘. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลฺกฺขนฺชวคฺคปาลี ภาษาบาลี เล่ม ๕ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๕๗ ฉบับมหาจุฬาฯปี ๒๕๐๐ และ ทีฆนิกาย สีลฺขันชวรรค ภาษาไทย เล่ม ๕ ข้อที่ ๒๗๖ หน้า ๕๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้น

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงเลขเกี่ยวกับพระไตรปิฎกอรุณกถาแปลฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยจะแจ้งเล่ม/ ภาค/หน้า ตามลำดับดังนี้ ตัวเลขข้างต้นหมายถึง เล่มที่ ตัวเลขตรงกลางหมายถึง ภาคที่ และตัวเลขสุดท้ายหมายถึงหน้า เช่น ที.สี.อ. (ไทย) ๑/๒/๑๗๕. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลฺขันชวรรค อรรถกถาภาษาไทย เล่ม ๑ ภาค ๒ หน้า ๑๗๕ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเพณีในการเลือกคู่ครองมักจะแตกต่างกันไปแต่ละสังคมและช่วงเวลา มีทั้งในรูปของการไปลู่คเอามา (Wife capture) หรือไปซื้อขายแลกเปลี่ยนเอามาด้วยสิ่งของ หรือฝูงวัวควาย (Wife purchase) บางสังคมพ่อแม่และผู้ปกครอง เป็นผู้เลือกคู่ให้ลูกโดยที่หนุ่มสาวไม่มีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเอง ทุกอย่างขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของพ่อแม่ทั้งสิ้น เป็นระบบคลุมถุงชน (arranged marriage) แต่บางสังคมโดยเฉพาะในสังคมสมัยใหม่ก็เปิดโอกาสให้ชายหญิงเลือกคู่กันเองโดยเสรี โดยทั่วไปมักใช้ความรักและความพึงพอใจเป็นการส่วนตัวเป็นหลักในการพิจารณา เช่น นิสัย ทัศนคติ รสนิยม หรือค่านิยมตรงกันและมีความรักชอบพอกัน^๑ เมื่อหญิงและชายตกลงปลงใจที่สร้างครอบครัวหรือจะอยู่ร่วมกันตามประเพณีแล้วจะทำการสมรสกัน ซึ่งในสังคมวิทยา การสมรสคือการที่ชายหญิงแสดงตนให้สังคมได้รู้ว่า จะอยู่ร่วมกัน โดยปฏิบัติตามวิธีของกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้ อยู่ในถิ่นนั้น และด้วยผลของการกระทำได้กล่าวทั้งสองย่อมเกิดสิทธิและหน้าที่ต่อการสมรสเป็นเสมือนสมาคมหรือข้อสัญญาที่ชายหญิงจะแต่งงานอยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลา ยาวนาน อย่างไรก็ตามการที่ชายหญิงสมรสกันไม่ได้เป็นสิ่งยืนยันได้ว่าคู่สมรสจะครองเรือนอยู่ด้วยกันอย่างยั่งยืนตลอดไป

การที่คู่สมรสจะเป็นคู่ชีวิตกันได้ยั่งยืนและยาวนานนั้น นอกจากกามคุณแล้ว คู่สมรสจะต้องมีข้อประพฤติ มีหลักธรรมเป็นพื้นฐานอันมั่นคงที่จะทำให้อยู่ครองกันได้ยืนยาว และทำให้คู่สมรสมีชีวิตสอดคล้องกลมกลืนกัน ในหลักพระพุทธศาสนามีหลักธรรมสำหรับการครองเรือนคือ ฌราวาสธรรม ๔ ประการ^๒ และยังมีหลักการทำหน้าที่ต่อกัน

---

^๑จันทน์ อธิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

^๒ ศ.ส. (ไทย) ๑๕/๘๔๕/๓๑๖.

สงเคราะห์ อนุเคราะห์กันตามหลักปฏิบัติในทศ ๖ ข้อที่ว่าด้วย ทศเบื้องหลัง” ปฏิบัติตามสมชวี
 ธรรม ๔ ประการ คือ สมสัทธา สมสীลา สมจาคา สมปัญญา ซึ่งเป็นแม่แบบในทุกสังคม
 นั้นๆ นอกจากนี้ในทางพระพุทธศาสนามีหลักการในการแก้ปัญหาไว้ในหลายทาง โดยเฉพาะ
 หลักทางพุทธธรรม ในเบื้องต้นคือ มีสุจริต ๓ คือ กายสุจริต วาสุจริต มโนสุจริต^๓ กล่าวคือ
 อย่างต่ำมีศีล ๕ เป็นหลักประพฤติและยังมีหลักพรหมวิหาร ๔^๔ ที่ใช้ได้ทุกระบบของชีวิต
 ซึ่งเป็นคุณธรรมภายใน เมื่อมีคุณธรรมภายในเป็นพื้นฐานจิต ย่อมแสดงออกภายนอกได้ตาม
 หลักการสงเคราะห์หรือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนที่เรียกว่า สังคหวัตถุ ๔^๕ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม
 สภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน การครองเรือนโดยใช้หลักทางพุทธธรรมลด
 น้อยลงและก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวขึ้น

ปัญหาครอบครัวเป็นเหตุการณ์ที่ครอบครัวไม่ได้คาดหวังหรือปรารถนาที่จะให้
 เกิดขึ้น เช่น การไม่มีบุตรไว้สืบสกุล การมีบุตรผิดปกติ การเจ็บป่วย การนอกใจคู่สมรส การ
 ว่างงานหรือตกงาน เป็นต้น เมื่อเกิดปัญหาในครอบครัวขึ้นแล้วสมาชิกในครอบครัวจะได้รับความ
 ความกดดันและคับข้องใจเป็นอย่างมาก บางปัญหาก่อให้เกิดความอับอายขายหน้าและไม่สามารถ
 แก้ปัญหาได้ คู่สมรสอาจต้องการแยกกันอยู่ชั่วคราว หรืออาจต้องหย่าร้างกัน การ
 แยกกันอยู่หรือหย่าร้างกันในสังคมไทยสมัยใหม่สังคมยอมรับมากขึ้น ไม่ใช่เรื่องที่น่าอับอาย
 ต่อไป เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากทางตะวันตกที่ส่งผลให้แบบแผนการสมรสของสังคม
 สมัยใหม่เปลี่ยนเป็น “การแต่งงานเปิด” ซึ่งหนุ่มสาวไม่มีพันธะต่อกันและมีอิสระมาก การ
 แต่งงานเปิดจึงเป็นวิถีชีวิตคู่ที่นิยมกันแพร่หลายในหมู่คนหนุ่มสาวรุ่นใหม่^๖ นอกจากนี้
 สังคมไทยสมัยใหม่สภาพการดำเนินชีวิตในเมืองที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน ตัวใครตัวมัน เน้น
 ในเรื่องผลประโยชน์และความพอใจส่วนตัวเป็นเรื่องสำคัญ โดยมีความคิดว่าหากอยู่กันไป
 แล้วไม่มีความสุขก็ควรหย่ากันไปจะดีกว่า

^๓ ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๒๐๑/๒๐๔.

^๔ ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๒๓.

^๕ ที. ปา. (ไทย) ๑๐/๑๘๔/๒๒๕.

^๖ ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๓.

^๗ ำงานวิจัย อดิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๘๖.

ปัญหาการหย่าร้างในสังคมจึงพบมากขึ้น โดยเฉพาะการหย่าร้างของหญิงไทยในภาคอีสาน เนื่องจากในภาคอีสานค่านิยมของหญิงไทยแต่งงานกับชาวต่างชาติมีมากขึ้น เมื่อครอบครัวแรกล้มเหลว หญิงอีสานบางส่วนได้แสวงหาครอบครัวใหม่โดยอาศัยกระแสโลกาภิวัตน์ที่เชื่อมโยงให้รู้จักกันและเริ่มต้นสร้างครอบครัวที่สองกับชาวต่างชาติ ซึ่งปัจจุบันจะเห็นภาพหญิงไทยเดินเคียงคู่กับสามีชาวฝรั่ง บ้านบางหลังประดับธงต่างชาติคู่กับธงชาติไทย ซึ่งกลายเป็นภาพที่ชินตา สอดคล้องกับผลการทำวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จากปี พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๔๗ พบว่าผู้หญิงชาวอีสานที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ มีจำนวนถึง ๑๕,๒๘๔ คน (อ้างถึงใน เกลินวิสต์, ๒๕๔๗ : ๓) และผลการวิจัยของ รศ.ศุภรัตน์กร วงศ์ธนวิศุ พบว่า สตรีอีสานแต่งงานกับชาวต่างชาติ นั้นมีอายุเฉลี่ย ๓๕ ปี ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ ๗๐ เป็นผู้จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ และเป็นผู้ผ่านการแต่งงานครั้งแรกกับสามีคนไทยมาแล้ว แต่ต่อมาได้เลิกกับสามีคนไทยโดยส่วนใหญ่มีลูกติด ๑ คน และได้เริ่มต้นชีวิตใหม่กับสามีชาวต่างชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวยุโรป เช่นเยอรมัน อังกฤษ และกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย สำหรับสามีชาวต่างชาติจะมีอายุเฉลี่ย ๕๐ ปี และประมาณ ๑ ใน ๔ จะเป็นผู้ที่มียุตั้งตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป มีรายได้เฉลี่ยประมาณ ๖๐,๐๐๐ บาท โดยสามีชาวต่างชาติประมาณเกือบร้อยละ ๗๐ จะอาศัยอยู่กับภรรยาที่ประเทศไทยเป็นการถาวร^๔ นอกจากนี้ผลการวิจัยของ ดร.รัตนา บุญมรรษะ (๒๕๔๘) พบว่าในหมู่บ้านทางภาคอีสานบางแห่งนั้น ๑ ใน ๓ ครอบครัวมีสมาชิกที่เลือกแต่งงานกับผู้ชายต่างชาติ และพบว่าสาเหตุที่หญิงไทยนิยมแต่งงานกับชาวต่างชาติเนื่องจากการได้รับการช่วยเหลือจากสามีชาวต่างชาติ ปรากฏการณ์ที่หญิงไทยแต่งงานกับชาวต่างชาติก่อให้เกิดผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว ศาสนาและวัฒนธรรมไทยในภาคอีสาน

ผลกระทบต่อวงการแต่งงานของหญิงไทยกับชาวต่างชาติมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวกคือ การแต่งงานข้ามชาติได้ส่งผลให้เกิดการผสมผสานกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมไทยอีสานและวัฒนธรรมของชาวตะวันตก จะเห็นได้จากการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับบุตรมากขึ้น มีการใช้ภาษาอังกฤษในร้านค้าสตรีอีสานที่แต่งงานกับชาวตะวันตกมากขึ้น มีความสนใจและมีส่วนร่วมในประเพณีของสามี เช่น วันคริสต์มาส ขณะเดียวกันสามีชาวต่างชาติก็หันมาให้ความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีอีสาน เช่น เทศกาลสงกรานต์ หรือวันเข้าพรรษามากขึ้นเช่นเดียวกัน การ

^๔อ้างในสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคม (สศช.), พ.ศ.๒๕๔๖-๒๕๔๗

แต่งงานข้ามชาตินี้ทำให้สตรีอีสานมีฐานะทางเศรษฐกิจและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากการมีเงินฝากในธนาคาร การมีทอง การซื้อที่ดิน การปลูกบ้านหรือต่อเติมบ้านเรือนเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการมีภาระหนี้สินที่ลดน้อยลง อันเนื่องมาจากการได้รับการช่วยเหลือจากสามีชาวต่างชาติ สอดคล้องกับการสำรวจข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เกี่ยวกับการส่งเงินกลับบ้านของภรรยาชาวต่างชาติในแต่ละเดือนพบว่า ผู้หญิงเหล่านี้ส่งเงินกลับบ้านเดือนละกว่า ๑๒๒ ล้านบาท (อ้างอิงใน กรุงเทพธุรกิจ, ๒๕๕๗ : ๒) และจากผลการวิจัยของสำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์ (๒๕๕๑) พบว่าหญิงไทยในจังหวัดบุรีรัมย์จะส่งเงินกลับมาให้ครอบครัวใช้ โดยเฉลี่ยประมาณเดือนละ ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท นับรวมทั้งจังหวัด ประมาณ ๒๓๐ ล้านบาทต่อปี มีเงินหมุนเวียนจากผู้ที่อาศัยในจังหวัด ประมาณ ๔๗ ล้านบาทต่อปี หมู่บ้านที่มีหญิงแต่งงานกับชาวต่างชาติจำนวนมาก จะทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านการค้าและการบริการมากขึ้นตามมา นอกจากนี้บางคนได้ทำประโยชน์ในหมู่บ้าน เช่น มอบสิ่งของให้ผู้ด้อยโอกาส เป็นครูสอนภาษาให้กับเด็กๆ ในหมู่บ้าน ร่วมงานประเพณีต่างๆ ในหมู่บ้าน เป็นต้น

ผลกระทบด้านลบ คือ ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งมีค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะเชื่อว่า การแต่งงานข้ามชาตินั้นจะทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของตนและครอบครัวดีขึ้น และฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างสตรีที่แต่งงานกับชาวต่างชาติระหว่างเครือญาติภายในครัวเรือนมีความห่างเหินกันมากขึ้น รวมทั้งกับประชาชนทั่วไปในชุมชนมีน้อยลง การมีส่วนร่วมในชุมชนและบทบาททางการเมืองลดน้อยลง และที่สำคัญคือ ส่งผลกระทบทางด้านศาสนา โดยพบว่าหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติไปใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในต่างประเทศ หญิงไทยบางคนนับถือศาสนาตามสามีชาวต่างชาติ ทำให้วิถีชีวิต ค่านิยมในการครองเรือนที่ยึดหลักพุทธธรรม การนับถือศาสนา และรูปแบบการทำบุญเปลี่ยนไป หญิงไทยบางคนเปลี่ยนไป ผลการวิจัยของสำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าหญิงไทยในจังหวัดบุรีรัมย์ที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่เมื่อแต่งงานแล้ว ส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๖๖) จะย้ายไปอยู่ยังต่างประเทศ(ประเทศของสามี) มีเพียงร้อยละ ๑๔.๒๕ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ จากผลกระทบต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจ ศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมให้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติครองเรือนโดยยึดหลักพุทธธรรมยังยืนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมว่าด้วยการครองเรือน ของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ด้านศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่มีต่อหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้นำหลักพุทธธรรมเพื่อการครองเรือนมาประยุกต์ใช้อย่างไร

๑.๔ คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๔.๑ พุทธธรรม หมายถึง ประมวลคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงสอน และทรงมุ่งหมายจึงประมวลเรื่องนี้ไว้ มีที่มาเนื้อหา ความหมายจากพระไตรปิฎกบาลี ผู้แต่งพุทธธรรมคือ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เลือกนำเสนอเฉพาะส่วนที่เป็นหลักการเดิมในความหมายที่แท้จริง โดยยึดหลักความกลมกลืนสอดคล้องกันในหน่วยรวมเป็นหลัก และนำพุทธจริยา พุทธกิจที่ได้ทรงบำเพ็ญ มาประกอบพิจารณาตัดสินแนวทาง และขอบเขตของพุทธธรรมอีกด้วย

๑.๔.๒ คัมภีร์พระพุทธศาสนา หมายถึง พระไตรปิฎก

๑.๔.๓ การครองเรือน หมายถึง การสมรสของหญิงไทยกับชาวต่างชาติ หรือการใช้ชีวิตคู่กับชาวต่างชาติของผู้หญิงไทย

๑.๔.๔ หญิงไทย หมายถึง ผู้หญิงชาวไทยในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในที่นี้หมายถึง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๔.๕ ชาวต่างชาติ หมายถึง ชาวยุโรปเป็นส่วนมาก ได้แก่ ชาวเยอรมนี สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรีย ฝรั่งเศส สวีเดน และอังกฤษ

๑.๔.๖ อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ หมายถึง อำเภอหนึ่งของจังหวัดบุรีรัมย์ มีกายภาพทางภูมิศาสตร์ โดยที่ตั้งและอาณาเขต ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดบุรีรัมย์ มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอห้วยแถลง (จังหวัดนครราชสีมา)

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอลำปลายมาศ

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอชำนิ และอำเภอหนองกี่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอจักราช (จังหวัดนครราชสีมา)

๑.๔.๗ ประยุกต์ หมายถึง การนำเอาความรู้ในวิทยาการต่างๆ มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ในที่นี้หมายถึง การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับชีวิตการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในปัจจุบัน

๑.๔.๘ ข้ามวัฒนธรรม หมายถึง การแต่งงานกับชาวต่างประเทศ

๑.๔.๙ ครอบครัว หมายถึง ครอบครัวของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ที่มีภูมิลำเนาในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๔.๑๐ พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ที่มีภูมิลำเนาในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๔.๑๑ วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของหญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๔.๑๒ ทิศ ๖ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ต่อบุคคลที่สัมพันธ์กับตนให้ถูกฐานะ ทั้ง ๖

๑.๔.๑๓ สมชีวิตรวม๔ หมายถึง ธรรมที่จะทำให้อุสมรสมีชีวิตรวมหรือสมมาเสมอ กลมกลืนกันอยู่ครองกันยืนยาว

๑.๔.๑๔ สุจริต ๓ หมายถึง การประพฤติดีประพฤติชอบ

๑.๔.๑๕ พรหมวิหาร ๔ หมายถึง หลักธรรมประจำใจเพื่อตนดำรงชีวิตได้อย่าง ประเสริฐและบริสุทธิ์แจกเช่นพรหม

๑.๔.๑๖ ฆราวาสธรรม ๔ หมายถึง หลักธรรมที่ส่งเสริมให้ผู้ครองเรือนประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลก

๑.๔.๑๗ สังคหัตถ์ ๔ หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้คนผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

๑.๔.๑๘ การแต่งงานเปิด หมายถึง การที่หนุ่มสาวแต่งงาน อยู่ด้วยกัน โดยไม่มีพันธะต่อกันและมีอิสระมาก

๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยนี้เป็นการศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตวิจัยดังนี้

๑.๕.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา หลักพุทธธรรมที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ เป็นหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในการครองเรือน ในคัมภีร์พระพุทธานุญาตด้านศีล ๕ สังคหัตถ์ ๔ และหลักธรรมอื่น ๆ

๑.๕.๒ ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ศึกษาเป็นหญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

- ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๕๗ คน

- คู่สมรสสนทนากลุ่ม จำนวน ๑๓ คู่

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

๑.๖.๑ **งานวิจัย อภิวัตน์สิทธิ และคณะ** ในหนังสือเรื่องสังคมวิทยา กล่าวว่า การที่มนุษย์จำเป็นต้องอยู่กันเป็นครอบครัวนั้น ทฤษฎีหน้าที่นิยมอธิบายว่า มีสาเหตุมาจากความจำเป็นสองประการคือ ๑. ความจำเป็นทางชีววิทยา ๒. ความจำเป็นทางสังคม

๑.๖.๑.๑ ความจำเป็นทางชีววิทยา คือ การที่มนุษย์มีความต้องการทางเพศไม่เป็นฤดูกาล ทำให้ชายหญิงต้องอยู่ด้วยกันอย่างใกล้ชิดจึงสร้างกฎเกณฑ์ ขึ้นมาควบคุมพฤติกรรมทางเพศให้เป็นไปอย่างมีระเบียบ นอกจากนี้มนุษย์มีวิวัฒนาการเป็นขั้นตอนโดยมีช่วงของการเป็นทารกมานาน และขณะยังเป็นทารกก็ไม่สามารถช่วยตัวเองได้ จำเป็นต้องพึ่งพาพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ไปก่อน การอยู่กันเป็นครอบครัวโดยผู้ใหญ่ต้องเลี้ยงดู อบรมเด็กให้เติบโตมีชีวิตอยู่รอดได้จึงเป็นสิ่งจำเป็น

๑.๖.๑.๒ ความจำเป็นทางสังคม คือ การที่มนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สังคมดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้ ซึ่งครอบครัวเท่านั้นสามารถตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้^{๑๑}

๑.๖.๒ พระมหาบุญเพียร ปุญญวิริโย (แก้ววงศ์น้อย) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวคิดและขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัว” สรุปได้ว่า ในทางพระพุทธศาสนานั้น มีความเห็นว่าการครอบครัวเป็นสถาบันที่บุคคลอาศัยอยู่ด้วยกัน โดยมีหน้าที่ต่อกันในทางธรรม มีการตอบสนองความรักของหญิงชายที่ชอบพอกัน ก่อตัวมาเป็นความรักอันที่สามิภรรยา มีความรับผิดชอบในครอบครัว จนกระทั่งมีบุตรสืบตระกูลด้วยกัน พัฒนาเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ได้ อธิบายถึงประเภทครอบครัวตามคุณลักษณะคุณธรรมมี ๔ ประเภท ชายดีหญิงดี ชายชั่วหญิงดี ชายดีหญิงชั่ว ชายชั่วหญิงชั่ว ตามหลักในพระพุทธศาสนาครอบครัวที่ดีนั้น คือครอบครัวที่บิดามารดาเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุตร สามิรักใคร่ปรองดองกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บุตรก็มีความกตัญญูกตเวที ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งที่จะส่งผลดีให้ครอบครัวมีความสุขมีความอยู่ดีมีสุขทั่วหน้า^{๑๒}

๑.๖.๓ หลวงพ่อจรัญ ฐิตธมฺโม หลักธรรมของผู้ครองเรือน (๒๕๕๑) ได้กล่าวถึง หลักธรรมของผู้ครองเรือน ไว้ว่า หลักธรรมของผู้ครองเรือนอันวิถิแห่งการครองเรือนนั้น ย่อมเป็นสิ่งสำคัญยิ่งหนักหนา มิใช่เป็นการง่าย ๆ เราจะเห็นว่ามิเป็นการยากจะอะไรนั้นหาได้ไม่ (ก็น่าจะเป็นอยู่บ้าง ในเมื่อเรามองดูเหลี่ยมชีวิตของผู้ครองเรือนโดยไม่แยกคาง แต่ถ้าเราพิจารณาดูให้ลึกซึ้งเราก็จะมองเห็นแง่ที่เราควรจะคิดมิใช่น้อย เพียงในหย่อมแห่ง

^{๑๑}งานวิจัย คณิตศาสตร์ และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๑๕.

^{๑๒}พระมหาบุญเพียร ปุญญวิริโย, “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

มนุษย์ชนห่อหมัดเดียวเท่านั้น การดำเนินชีวิตของเขาก็ไม่เหมือนกันแล้ว บางครอบครัว ร่ำรวย เจริญด้วยทรัพย์ แต่อีกแห่งหนึ่งแสนจะเดือดร้อน หากินไม่พอเลี้ยง หรือบางครอบครัวหรือบางคนเคยเจริญแล้ว แต่กลับต้องเสื่อมลงในปลายมือ รักษาความเจริญของตนไปไม่ตลอดได้ (นี่วิถีชีวิตของมนุษย์) ไม่เสมอภาคกันเช่นนั้น ก็เพราะเนื่องจาก ไม่ฉลาดในการครองเรือนบ้าง ปลดปล่อยให้ผีแห่งการพนันเข้าสิงบ้าง คบเพื่อนชั่วบ้าง และได้กล่าวถึงสิ่งที่ผู้ครองเรือนพึงเว้นโทษและคุณอะไรบ้างที่ควรประพฤติ^{๑๒}

๑.๖.๔ ผศ. ศิริรัตน์ แอดสกุล ว่าด้วยเรื่อง “การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงชนบทในจังหวัดอุดรธานี” ตอนหนึ่งระบุว่า “เท่าที่ถามผู้หญิงที่เคยแต่งงานมีสามี และถูกคิดมาว่าทำไมถึงเลิกกับสามี และมาแต่งงานกับชาวต่างชาติ เรามักจะได้รับคำตอบว่า ผู้ชายอีสานกินเหล้าเก่ง เข้าชู้และขี้เกียจ ส่วนชาวต่างชาติมักให้เกียรติ และสุภาพกับเธอมาก เวลาเราถามว่าที่เลือกใช้ชีวิตอยู่กับสามีชาวต่างชาติเพราะเหตุใด ส่วนใหญ่ร้อยละร้อยจะบอกว่า เพราะความรัก แต่ความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ภายหลังที่สาวไทยแต่งงานกับชาวต่างชาติก็คือ ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด”^{๑๓}

๑.๖.๕ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ทำการสำรวจและรายงานไว้ในปี ๒๕๔๘ มีผู้หญิงชาวอีสานประมาณ ๑๕,๐๐๐ คน แต่งงานกับชาวต่างประเทศ ส่วนใหญ่ที่สุดคือ “ฝรั่ง” จากยุโรป เช่น สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน อังกฤษ ฝรั่งเศส สวีเดน เป็นต้น ผู้หญิงที่แต่งงานกับสามีชาวตะวันตกเหล่านี้จำนวนค่อนข้างมากที่เคยแต่งงานมาแล้ว แต่ไม่ประสบความสำเร็จ อย่างกรณี “บ้านสวิส” นั้น ๒ ใน ๓ ของหญิงที่แต่งงานกับชาวตะวันตกเป็นหม้าย หรือหย่ากับสามีคนไทยมาแล้ว นักวิจัยที่ศึกษาหมู่บ้านนี้พบว่า ในปี ๒๕๔๘ มีผู้หญิงอายุ ๒๐- ๕๕ ปี ๓๓๐ คนในจำนวนนี้มี ๕๕ คนที่แต่งงานกับสามีชาวตะวันตก ข้างฝ่ายชายนั้น ส่วนมากอยู่ในวัยกลางคนจนถึงวัยเกษียณและอายุมากกว่าฝ่ายหญิง ระหว่าง ๑๐-๑๕ ปี โดยมากเมื่อแต่งงานกันแล้วฝ่ายชายมักพาภรรยาไปอยู่ในประเทศของเขา แต่ก็ยังมีบ้างเหมือนกันที่อยู่ในภาคอีสานอย่างถาวร และบางส่วนไปๆมาๆ^{๑๔}

^{๑๒} หลวงพ่อจรัญ ฐิตธมฺโม, หลักธรรมของผู้ครองเรือน, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๔๑).

^{๑๓} ผศ.ศิริรัตน์ แอดสกุล, การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงชนบทในเขตจังหวัดอุดรธานี, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๕๔๘), หน้า ๖๐.

^{๑๔} สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ, ชีวิตใหม่ของผู้หญิงไทยในต่างแดน, (พฤศจิกายน ๒๕๔๖).

๑.๖.๖ สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์ (๒๕๕๑) ศึกษาสถานการณ์การแต่งงานของหญิงไทยกับชาวต่างชาติ (พื้นที่การศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์). พบว่ามีหญิงไทยชาวบุรีรัมย์แต่งงานหรือเคยแต่งงานกับชาวต่างชาติหรืออยู่กินด้วยกันฉันท์สามีภรรยา มากถึง ๕๖๗ คู่ คู่ที่แต่งงานแล้วไปอาศัยอยู่ที่ต่างประเทศจำนวน ๕๐๕ คู่ คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๖๒ อยู่ต่างจังหวัด จำนวน ๕๑ คู่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๗๔ มีเพียง ๑๒๑ คู่ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๕ ที่อาศัยอยู่ในบุรีรัมย์ ที่เหลือไม่ทราบที่อยู่ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๔ จากการสุ่มตัวอย่างคู่สมรส ได้สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นอยู่ ทำให้ทราบว่า ชาวต่างชาติแต่งงานกับหญิงไทย เพราะความรักที่เกิดจากการได้รับการดูแลเป็นอย่างดี การได้รับเกียรติจากผู้คนรอบข้างในสังคม ทำให้รู้สึกว่าคุณมีความสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับ การดำเนินชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ในประเทศของตน นอกจากนั้น การมีสิทธิอาศัยในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมายเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ชาวต่างชาติต้องการแต่งงานกับหญิงไทย ส่วนหญิงไทยแต่งงานกับชาวต่างชาติเพราะต้องการมีชีวิตที่ดีขึ้น มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ได้รับการยอมรับจากสังคมรอบตัวดีขึ้น มีชีวิตที่สุขสบาย มีคนนับหน้าถือตา และสามีต่างชาติให้เกียรติภรรยาดีมาก ซึ่งทุกคู่ที่ถูกสุ่มเลือกมาเป็นตัวอย่าง ยอมรับว่ามีความสุขจากการแต่งงานกับชาวต่างชาติ และเมื่อถามผู้ที่เคยแต่งงานกับชายไทยมาก่อน จะได้รับคำตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า เลิกกับชายไทยเพราะชายไทยไม่มีความรับผิดชอบครอบครัว เจ้าชู้ ใจเกี้ยว และไม่ให้อภัยผู้หญิง การแต่งงานกับชาวต่างชาติทำให้หญิงไทยมีโอกาสไปอยู่ต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศที่เจริญแล้ว หญิงชาวจังหวัดบุรีรัมย์ส่วนใหญ่เมื่อแต่งงานแล้ว ส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๖๖) จะย้ายไปอยู่ยังต่างประเทศ(ประเทศของสามี) มีเพียงร้อยละ ๑๔.๒๕ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ หญิงไทยจะส่งเงินกลับมาให้ครอบครัวใช้ โดยเฉลี่ยประมาณเดือนละ ๑๐,๐๐๐ – ๒๐,๐๐๐ บาท นับรวมทั้งจังหวัด ประมาณ ๒๓๐ ล้านบาทต่อปี มีเงินหมุนเวียนจากคู่ที่อาศัยในจังหวัด ประมาณ ๔๓ ล้านบาทต่อปี หมู่บ้านที่มีหญิงในหมู่บ้านแต่งงานกับชาวต่างชาติจำนวนมาก จะทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านการค้าและบริการมากขึ้นตามมา บางคนได้ทำประโยชน์ในหมู่บ้าน เช่น มอบสิ่งของให้ผู้ด้อยโอกาส เป็นครูสอนภาษาให้กับเด็กๆ ในหมู่บ้าน ร่วมงานประเพณีต่างๆ ในหมู่บ้าน เป็นต้น^{๑๕}

^{๑๕} สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์ และคณะ, สถานการณ์แต่งงานของหญิงไทยกับชาวต่างชาติ กรณีศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๕๑), หน้า ๑๕-๑๖.

๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจน แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ดังนี้

๑.๗.๑ เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก

๑.๗.๒ เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ วรรณคดี ฎีกา ปกรณ์วิเสสต่างๆ งานวิจัยวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ตำราที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ทำวิจัย

๑.๗.๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมการครองเรือนของหญิงไทย ที่สมรสกับชาวต่างชาติ แบ่งเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพการสมรสปัจจุบัน ประวัติการแต่งงาน จำนวนบุตร สัญชาติของสามีต่างชาติ ภูมิลำเนาของสามีต่างชาติ สถานที่อาศัยในปัจจุบัน

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน

ตอนที่ ๓ พุทธศาสนากับการครองเรือนของหญิงไทยกับสามีชาวต่างชาติ

ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการครองเรือน

๑.๗.๔ การดำเนินงานวิจัยเพื่อสืบค้นข้อมูลในครั้งนี้ มีกระบวนการศึกษาอยู่ ๓ ขั้นตอน ได้แก่

๑.๗.๔.๑ เป็นการจัดทำแบบสอบถาม ซึ่งได้ขอรับความร่วมมือและสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ สถิติจังหวัดบุรีรัมย์ นายอำเภอหนองหงส์ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ทุกหมู่บ้าน ในเขตอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆ จากทุกครัวเรือนที่มีหรือเคยมี เหยยชาวต่างชาติ เช่นที่อยู่ปัจจุบัน อายุ รายได้ การศึกษา ตลอดจนทัศนคติในด้านต่างๆ เป็นต้น

๑.๗.๔.๒ เป็นการลงพื้นที่ออกไปพบปะสร้างความคุ้นเคย และทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ควบคู่ไปกับการสำรวจลักษณะทางกายภาพที่เปลี่ยนแปลงไป

๑.๗.๔.๓ เป็นการจัดการสนทนากลุ่ม Focus Group เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ ผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นหลังแต่งงาน ตลอดจนความคาดหวังในด้านต่างๆ ที่มีต่อกันและกันทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย เป็นต้น

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบหลักพุทธธรรมเพื่อการครองเรือนในคัมภีร์พระพุทธรศาสนา
เถรวาท

๑.๘.๒ ทำให้ทราบผลกระทบทางสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมในกรณีหญิงไทย
ที่สมรสกับชาวต่างชาติในเขตอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้นำหลักพุทธธรรมเพื่อ
การครองเรือนมาประยุกต์ใช้อย่างไร

๑.๘.๓ ทำให้ทราบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการครองเรือนของหญิงไทย
ที่สมรสกับชาวต่างชาติ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๘.๔ ผลการวิจัยที่ได้ ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่สนใจสามารถนำไปใช้เป็นแนวทาง
ในการพัฒนาการครองเรือนของหญิงไทยต่อไป

บทที่ ๒

หลักพุทธธรรมในการครองเรือน

ในบทที่ ๒ ของงานวิจัย เรื่อง ศึกษาหลักพุทธธรรมในการครองเรือนหญิงไทย สมรสกับชาวต่างชาติ : กรณีศึกษาหญิงไทยในอำเภอหนองหงส์จังหวัดบุรีรัมย์นี้ ผู้วิจัยได้ ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมใน การครองเรือน ซึ่งนำเสนอต่อไปนี้

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกของสังคม มีความสำคัญมากในการเชื่อมโยง สถานภาพและบทบาทสมาชิก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการอยู่ร่วมกันและบรรลุ วัตถุประสงค์ของสมาชิกแต่ละคนได้ ซึ่งหากสถาบันครอบครัวไม่อาจทำหน้าที่ หรือมี ความบกพร่องต่อหน้าที่แล้ว อาจเกิดการเสียระบบทางสังคมที่อาจนำไปสู่การเกิดปัญหาเกิดขึ้นได้ ในสังคมจะเห็นได้ว่าในยุคปัจจุบันเกิดความแตกแยก หย่าร้างมากขึ้นในสังคมไทยเพราะขาด หลักการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งตามหลักการแล้วพุทธศาสนาได้เสนอ หลักการครองเรือนไว้หลากหลายแนวคิดซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ทุกกาลสมัยและในทุกกรณี

๒.๑ หลักธรรมในการครองเรือนตามวิถีชาวพุทธ

ครอบครัวเป็นสถาบันแรกของสังคมมีบทบาทในการเลี้ยงดูสมาชิกที่เกิดมาให้มี ชีวิตรอด ครอบครัวหมายถึง กลุ่มบุคคล กลุ่มหนึ่งประกอบด้วยบิดามารดาและบุตร ซึ่ง อาจจะมีสืบสายโลหิต หรือจากการรับเป็นบุตรบุญธรรมได้^๑ ตามหลักพระพุทธศาสนา สถาบันครอบครัวจะดำรงเป็นองค์ประกอบหนึ่งแห่งโครงสร้างสังคมอย่างมั่นคงได้ ก็โดย อาศัยสมาชิกอันเป็นส่วนประกอบของครอบครัว แต่ละคนปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม

จุดเริ่มต้นของครอบครัว คือ การแต่งงานระหว่างชายและหญิง การที่ชายและ หญิง แต่งงานกันเพราะเหตุปัจจัยหลายประการเช่น

---

^๑จางงัก อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๕.

๑. เกิดจากความรัก และความปรารถนาจะเป็นคู่ครอง ซึ่งกันและกันตลอดชาติ
 ๒. เกิดจากความเห็นอกเห็นใจในชาติปัจจุบัน ซึ่งข้อนี้เกี่ยวเนื่องด้วยการสงเคราะห์ช่วยเหลือของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รวมทั้งการทำความดีของฝ่ายหนึ่งจนอีกฝ่ายหนึ่งเห็นอกเห็นใจยอมรับเป็นคู่ครอง

๓. ผู้ใหญ่จัดให้แต่งงานกัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งก็ได้ว่าการแต่งงานแบบคลุมถุงชน

๔. การแต่งงานโดยการซื้อหรือจ่ายเงินค่าตัวเจ้าสาวหรือเจ้าบ่าวให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองของฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชาย^๒

อย่างไรก็ตาม การแต่งงานแม้ว่าจะต่างเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมก็ตามซึ่งก็เกิดจากเหตุปัจจัยเบื้องต้นดังกล่าวแต่หลักธรรมการดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในทุกยุคทุกสมัยได้เป็นอย่างดี คือ หลักสมชีวะธรรม ๔ ประการ ดังนี้^๓

๑. สมสัทธา การมีศรัทธาเสมอกัน กล่าวคือ มีความเคารพนับถือในศาสนาเดียวกัน หรือมีหลักปฏิบัติในแนวเดียวกัน หรืออย่างน้อยก็สามารถปรับเข้าหากันได้

๒. สมศีลา การมีศีลเสมอกัน กล่าวคือ มีความประพฤติปฏิบัติมีคุณธรรมจริยธรรม กิริยามารยาท สอดคล้องไปกันได้ไม่ขัดแย้งกัน

๓. สมจาคา การมีจาคะเสมอกัน กล่าวคือ การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี มีใจกว้าง มีความเสียสละ มีเหตุมีผล พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้อื่นเหมือนกัน

๔. สมปัญญา การมีสติปัญญาเหมาะสมเสมอกัน มีหลักการเหตุผลพอ ๆ กัน เข้าใจกันพูดจากันรู้เรื่อง และยอมรับฟังเหตุผลของกันและกัน

นอกจากหลักสมชีวะธรรม ๔ แล้ว ในการครองเรือนยังสามารถนำ ฌราวาสธรรม ๔ ประการมาใช้ต่อกันในบ้านด้วย ดังนี้

๑. สัจจะ ความจริง คือ ซื่อสัตย์ต่อกัน ทั้งจริงใจ จริงวาจา และจริงในการกระทำ

๒. ทมะ ฝึกตน คือ รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดคณิสัย แก้ไขข้อบกพร่องข้อขัดแย้ง ปรับตัวปรับใจเข้าหากันและปรับปรุงตนให้ดีขึ้นยิ่งขึ้นไป

^๒จางงัก อธิวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๖๓.

^๓อง. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๕๕/๕๓-๕๔.

๓. ขันติ ความอดทน คือ มีจิตใจเข้มแข็งหนักแน่น ไม่ว้าวาม ทนต่อความล่งล้ำ ก้ำเกิน และร่วมกันอดทนต่อความเหน้อยยากลำบากตรากตรำฝ่าฟันอุปสรรคไปด้วยกัน

๔. จาคะ เสียดสละ คือ มีน้ำใจ สามารถเสียดสละความสุขสำราญ ความพอใจส่วนตนเพื่อคู่ครองได้ เช่น อดหลับอดนอนพยาบาลกันในยามป่วยไข้ ตลอดจนมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อญาติมิตรสหายของคู่ครองไม่ใจแคบ

เมื่อมีคู่ครองและใช้ชีวิตร่วมกันเป็นครอบครัวที่อบอุ่นยั่งยืนจะมีคุณลักษณะที่เหมาะสมกันในเรื่องที่สำคัญทั้งสี่เรื่องนี้ นอกจากชี้แนะหลักการดำเนินชีวิตคู่ครองแล้ว หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ยังได้เสนอหลักการหลังจากใช้ชีวิตคู่ครองโดยสมบูรณ์มีสิทธิต่อกันในฐานะเป็นสามีภรรยาแล้วชีวิตคู่จะต้องมีบทบาทหน้าที่ต่อกันอย่างเหมาะสมและได้จำแนกหน้าที่หลักของสามีจะพึงปฏิบัติต่อภรรยา^๔ ดังต่อไปนี้

๑. ยกย่องให้เกียรติสมฐานะที่เป็นภรรยา
๒. ไม่คูห่มันภรรยาไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม
๓. ไม่ประพฤตินอกใจภรรยาของตน
๔. มอบความเป็นใหญ่ในฐานะของแม่เรือนให้แก่ภรรยา
๕. ให้ของขวัญและเครื่องประดับ สมควรตามโอกาสแก่ภรรยา

หน้าที่ของภรรยาที่จะพึงปฏิบัติต่อสามี

๑. จัดการงานบ้านให้เรียบร้อย
๒. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี
๓. มีความสุจริตใจต่อสามีโดยไม่นอกใจ
๔. มีความฉลาดในการบริหารจัดการกับทรัพย์สินครอบครัวที่หามาได้
๕. มีความขยัน ไม่เกียจคร้านในการงานทั้งปวง

หน้าที่ของภรรยาและหน้าที่ของสามีดังที่ได้กล่าวแล้วนี้ปรากฏอยู่ในปัจฉิมทิส (ทิสเบื้องหลัง คือ ทิสตะวันตกได้แก่ บุตรภรรยา) ซึ่งเป็นทิสที่ ๑ ของทิส ๖ นั้นเอง

กล่าวได้ว่าถ้าหากสามีภรรยาได้สมรสหรือมีคู่ครองต่างชาติต่างวัฒนธรรมก็ตาม ถ้าหากบุคคลสามารถ ปฏิบัติหลักพุทธธรรมแล้ว ย่อมเป็นสามีภรรยาพึงปรารถนาได้ เมื่อแต่งงานเป็นสามีภรณากัน เมื่อมีบุตรไม่ว่าจะเป็นบุตรโดยสายโลหิต หรือบุตรธรรม ย่อม

^๔พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมนุญชีวิต (ฉบับชาวบ้าน), (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๗-๘.

เปลี่ยนสถานภาพเป็นบิดามารดา และต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อบุตร ประกอบไปด้วย หน้าที่เอาใจใส่บุตรและเข้าใจบุตรหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตร และหน้าที่ในการรักษาครอบครัวให้มั่นคง และเป็นสุข ครอบครัวเป็น สถาบันหลักของสังคม ความเป็นสังคม คือ การแสดงออกต่อกันด้วยความรัก ความเข้าใจ มีกิจวัตรที่ปฏิบัติต่อกันด้วยความรัก ช่วยให้ความรัก ความผูกมิตรผูกพันมั่นคงมากยิ่งขึ้น ในหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนาได้เสนอหลักการไว้เป็นระบบ กล่าวคือ

ปรีถิมทิส ทิศเบื้องหน้า คือ ทิศตะวันออก ได้แก่บิดามารดาซึ่งเป็นผู้มีพระคุณต่อเรา หน้าที่ของบิดามารดาที่มีต่อบุตรมีดังนี้

๑. หน้าที่เอาใจใส่และเข้าใจบุตร

บิดามารดาจะต้องรู้จักลักษณะและพฤติกรรมของบุตร ตามหลักพระพุทธศาสนา บุตรมี ๓ ประเภท คือ^๕

๑.๑ อภิชาติบุตร คือ บุตรที่ยิ่งกว่าบิดามารดา เป็นบุตรที่สูงส่งกว่าบิดามารดา ทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีความรู้ความสามารถทางสติปัญญาสูงกว่าบิดามารดาในสังคม อาจจะมีรวมถึงบุตรที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าบิดามารดา

๑.๒ อนุชาติบุตร คือ บุตรที่เสมอด้วยบิดามารดา ทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในระดับสังคมเป็นบุตรที่มีสถานภาพทางสังคม เท่าเทียมหรือเสมอกันกับบิดามารดา ระดับสติปัญญาและความรู้ ความสามารถก็ไม่เกินไปกว่าบิดามารดา

๑.๓ อวชาติบุตร คือ บุตรที่ต่ำต้อยกว่าบิดามารดาในทุกด้าน แม้จะได้รับการฝึกอบรมหรือพัฒนาอย่างเต็มที่ก็ไม่สามารถเจริญก้าวหน้าเท่าเทียมกับบิดามารดาได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสติปัญญา ทางคุณธรรม หรือทางสถานภาพทางสังคม

อย่างไรก็ตามบิดามารดา โดยทั่วไปปรารถนาจะมีบุตรที่เป็นอภิชาติบุตรหรืออย่างน้อยก็อนุชาติบุตร แต่ไม่ปรารถนาที่เป็นอวชาติบุตร เพราะอวชาติบุตรไม่นำความยินดี ความภาคภูมิใจและความสุขมาสู่บิดามารดาแม้จะนำความทุกข์ ความเดือดร้อนมาสู่บิดามารดา และวงศ์ตระกูล เพราะฉะนั้น บิดามารดาจึงให้การศึกษาและฝึกอบรมให้บุตรเป็นบุตรที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

^๕พ. อธิ.(ไทย) ๒๕/๗๔/๔๓๑.

๒. หน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตร

บิดามารดาจะได้ชื่อว่า เป็นบิดามารดาอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อได้อบรมเลี้ยงดูบุตรที่เกิดมาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้^๖

๒.๑ ห้ามปรามและป้องกันจากความชั่ว รวมทั้งห้ามปรามและป้องกันมิให้บุตรข้องเกี่ยวกับอบายมุข แหล่งความชั่วทุกประเภท

๒.๒ ดูแลฝึกอบรมให้บุตรตั้งอยู่ในความดี กล่าวคือ ให้บุตรทำแต่ความดี และเชื่อฟังคำแนะนำสั่งสอนของวิญญูชนและกัลยาณชนทั้งหลาย

๒.๓ ให้บุตรได้มีการศึกษาวิทยา เพื่อให้มีความรู้และมีทักษะในการประกอบอาชีพการงานที่สุจริต สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวของตนเองได้ เมื่อมีคู่ครองและมีบุตรของตนเองในอนาคต

๒.๔ เป็นธุระจัดการในเรื่องคู่ครอง ที่เหมาะสมแก่บุตรในเวลาอันสมควรที่บุตรจะมีคู่ครอง รวมทั้งแนะนำแก่บุตรในการเลือกคู่ครองที่เหมาะสม

๒.๕ มอบทรัพย์สมบัติ (ที่มี) ให้แก่บุตรเมื่อถึงโอกาสอันควรหรือตามสมควรจะมอบให้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

๒.๒. หลักพุทธธรรมการครองชีวิต

สถาบันครอบครัวมีบิดามารดา ซึ่งถือว่าเป็นหัวหน้าของครอบครัวจึงมีหน้าที่ที่สำคัญยิ่งในการรักษาความมั่นคงของครอบครัว และสร้างครอบครัวให้เป็นสุข ความมั่นคงของครอบครัว จะเป็นไปได้โดยอาศัยหลักธรรมกถุจักรฐิติธรรม ๔ ประการ ซึ่งเป็นธรรมสำหรับดำรงความมั่งคั่งของตระกูล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้^๗

๑. นัฏฐกเวสนา สิ่งจำเป็นที่ต้องใช้บริโภคนและอุปโภคเมื่อหมดไปต้องพยายามหา มาไว้ใช้ให้เพียงพอ ด้วยวิธีที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

๒. ชินณปฏิสังขรณา สิ่งของเครื่องใช้ และบ้านเรือนที่อยู่อาศัยหากทรุดโทรม จะต้องรู้จัก บูรณปฏิสังขรณ ให้อยู่ในสภาพคงทนดีงามเหมือนเดิม เพื่อให้สามารถใช้ได้ดี

^๖ จานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, หน้า ๖๕.

^๗ อจ. ฤกษ์. (ไทย) ๒๒/๔๒/๖๖.

เป็นปกติ ไม่ควรปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรม และเสียหายโดยไม่ทำการซ่อมแซมมิฉะนั้นบ้านเรือนจะตั้งอยู่ไม่ได้นาน ครอบครัวจะประสบความลำบาก

๓. ปริมาณโภชนา ต้องรู้จักประมาณในการใช้สิ่งของต่าง ๆ ทั้งใช้กินและใช้อุปโภคไม่ใช่จ่ายทรัพย์ที่หามาได้ฟุ่มเฟือย จนไม่มีเก็บออมเอาไว้ใช้เมื่อคราวจำเป็น

๔. อธิปไตยสันตติสถาปนา ตั้งผู้ที่เป็นพ่อบ้านแม่เรือนต้องเป็นคนดีมีศีลธรรม มีความรัก ความเมตตาต่อกันและกัน และมีจิตใจตั้งมั่นในคุณความดี พร้อมจะเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดีและสร้างครอบครัวให้มีความมั่นคง และเป็นสุขอย่างถาวร

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่เป็นบ่อเกิดของความเจริญรุ่งเรืองให้กับสังคมโดยรวมเพราะถ้าหากสถาบันครอบครัวล้มเหลวหรือเป็นครอบครัวอันไม่พึงปรารถนาแล้ว ปัญหาสังคมโดยรวมก็จะตามมา ดังนั้น ครอบครัวจะมั่นคง อบอุ่น มีความสุขได้และเป็นเป้าหมายสำคัญอีกอย่างหนึ่งของครอบครัวทั้งหลาย การจะมีความสุขในครอบครัวได้นั้น ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือครัวเรือนต้องปฏิบัติตนดังนี้

๑. พยายามขยันหาทรัพย์ด้วยความสุจริต เพื่อมีความมั่นใจว่าครอบครัวจะไม่ยากแค้นเพราะความยากไร้ทรัพย์สินที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตจะทำให้ชีวิตมีแต่ความทุกข์และความยากลำบาก การมีทรัพย์สินที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตทำให้ชีวิตไม่บกพร่องสิ่งจำเป็นนั้นเป็นความสุขอย่างหนึ่งในชีวิตครอบครัว

๒. รู้จักใช้ทรัพย์สินที่หามาได้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เช่น เลี้ยงดูตนเองและสมาชิกทุกคนในครอบครัวให้มีความสุขพอสมควรแก่อัตภาพ การมีทรัพย์แต่ไม่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์จะไม่ทำให้ชีวิตมีความสุข อาจจะมีทุกข์เกิดขึ้น ดังนั้นความสุขอย่างหนึ่งของชีวิตในครอบครัวก็คือ ความสุขจากการได้ใช้ทรัพย์อย่างมีประโยชน์

๓. อย่าพยายามสร้างหนี้สินใดๆ อย่างไม่จำเป็น การเป็นหนี้สินนั้นเป็นทุกข์จิตใจของผู้เป็นหนี้จะมีความกังวลและระแวงตลอดเวลาโดยเฉพาะต่อเจ้าหนี้ บางครั้งเมื่อไม่มีทางใช้หนี้คนอื่นได้ ก็อาจจะหลบหนีเจ้าหนี้ ดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ครอบครัวที่อยู่เป็นสุขนั้นจะต้องปลอดจากหนี้ การไม่เป็นหนี้ทำให้บุคคลมีความภูมิใจและเอิบอัมใจเป็นอิสระไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

๔. ความสุขประการสุดท้ายก็คือ การประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามหลักศีลธรรม และถูกต้องตามระเบียบประเพณีกฎเกณฑ์ของสังคมดำรงชีวิตเป็นพลเมืองดีต่อประเทศชาติ ศาสนา ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงานและครอบครัวภูมิใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ทำให้เกิดความสุขได้^๘

หน้าที่ของบุตรที่มีต่อ บิดามารดา

ความเป็นมนุษย์โดยธรรมชาติมีความเชื่อมโยงกับบิดามารดาเมื่อบิดามารดาให้ชีวิตที่เป็นคนแก่เขาแล้ว ท่านทั้งสองคือ ผู้บังเกิดเกล้า เราเป็นผู้อาศัยท่านเกิด อาศัยท่านอยู่ อาศัยท่านเรียน อาศัยท่านสารพัด ประเด็นสำคัญว่าในฐานะของความเป็นลูก ทำตนอย่างไร จึงจะได้ให้บิดามารดาได้อาศัยด้วยตระหนักในภาระหน้าที่ของตนต่อท่านด้วยความเคารพ บูชา ตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ คือ ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบแทน ช่วยทำงาน แบ่งเบาภาระหน้าที่ จนถึงทำงานให้ท่านดำรงวงศ์ตระกูลไม่ให้ตกต่ำเพราะตน ทำตนให้บิดามารดาวางใจในการที่จะมอบทรัพย์สมบัติให้ และเมื่อท่านตายไปแล้วก็ทำบุญอุทิศ ส่วนกุศลให้ท่าน

คุณธรรมหลักชุดหนึ่งที่ทรงแสดงไว้ในนามว่า วัตรบท ๗ ประการที่ช่วยให้คน ซึ่งมีคุณธรรมเหล่านี้เป็นหลักใจ เป็นเรือกินใจ เป็นคนดีตามสมควรแก่ฐานะ อำนวยผลให้ บังเกิดในสุคติ หลังจากตายไปแล้วนั่นคือ^๙

๑. มาดาเปตภิโร อุปัฏฐากบำรุงเลี้ยง कुमारดาบิดาของตนด้วยสำนึกกตัญญู กตเวที

๒. กุเลเชฏฐาปจายี มีความเคารพนับถือประพฤตินอ่อนน้อม ถ่อมตนต่อญาติ ผู้ใหญ่ในตระกูล

๓. สณฺหฺวาโจ เจรจาถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน สบายหู สบายใจ ด้วยความรู้สึกร่วมมิตรต่อท่านที่ตนพูดด้วยหรือพูดถึงท่าน

๔. อปีสุณฺวาโจ จคเวณการพูดในลักษณะต่อเสียดคือ ขยงให้คนสองคนเป็นต้น ไปทะเลาะขัดแย้งกัน แต่พูดในทางสร้างสรรค์พัฒนาให้มีความรักสามัคคี

^๘ จันงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, หน้า ๖๖.

^๙ พระเทพดิลก (ระแบบ จิตญาโณ), เราเป็นใครเป็นอะไร? พิมพ์ครั้งที่๓, (กรุงเทพฯ : พรสิการ พิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔-๑๕

๕. ทานสัฎฐาครโต ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัวจนกลายเป็นคนตระหนี่ถี่เหนียว แต่พยายามขจัดความตระหนี่ออกไป จนเป็นคนมีน้ำใจ โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อวงศาคณาญาติและคนเหล่าอื่นตามแต่กำลังความสามารถ

๖. สัจจวาจา มีความซื่อสัตย์สุจริตแสดงความจริงใจออกมาทางการกระทำ คำพูด มีความจริงใจ จริงจังตามคำพูด ตกลงรับคำ การปฎิญาณ ปฏิญาณจนถึงการตั้งสัตยาธิษฐาน ไม่ยอมเสียดัสจะ จนเข้าถึงอุคมการณ์ อุคมคติ

๗. อโภชน ยามใดที่มีความรู้สึก โกรธ ไม่พอใจ พยายามเอาชนะความโกรธ รู้จักห้ามใจ ข่มใจตน พัฒนาขึ้นเป็นเมตตาต่อคนใกล้เคียงเป็นต้น

นอกจากคุณธรรม ๗ ประการนี้แล้ว ยังมีหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เป็นสากลสามารถนำไปใช้ได้ทุกชาติ ทุกศาสนา และทุกๆ วัฒนธรรมในโลกซึ่งเหมาะสมกับสังคมไทยวัฒนธรรมไทย หรือต่างวัฒนธรรม การดูแลเอาใจใส่และเลี้ยงดูบิดามารดาแล้ว บุตรควรปฏิบัติต่อบิดามารดา ดังต่อไปนี้^{๑๑} จึงจะได้ชื่อว่า เป็นบุตรมีคุณภาพและเป็นที่ยิ่งปรารถนาของบิดามารดา

๑. มีความกตัญญูรู้คุณบิดามารดาเมื่อบิดามารดาแก่ชรา เลี้ยงตนเองไม่ได้ต้องเลี้ยงบิดามารดาเป็นการตอบแทน รวมทั้งเอาใจใส่ปรนนิบัติเมื่อบิดามารดาเจ็บไข้ได้ป่วย

๒. รู้จักช่วยทำธุระกิจการงานต่างๆ ของบิดามารดา เช่น ช่วยทำการงานในบ้าน ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่การงานของบิดามารดา ซึ่งประกอบอาชีพการงานนั้นๆ ไม่ว่าจะป็นด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมหรืออาชีพส่วนตัวใดๆ ก็ตาม บุตรต้องไม่นิ่งดูดาย อย่างน้อยก็ช่วยทำงานบ้านให้เรียบร้อย

๓. ช่วยดำรงวงศ์สกุลให้ยั่งยืน โดยประพฤตินเป็นคนดี เพื่อนำชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูลและไม่ประพฤตินให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่ชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

๔. ประพฤตินให้เหมาะสมกับความป็นทายาท กล่าวคือ ประพฤตินเป็นบุตรที่ดีเชื่อฟังโอวาท คำสอนของบิดามารดา ไม่ประพฤตินเป็นคนเกเร สร้างความทุกข์ ความเดือดร้อนแก่บิดามารดา บุตรที่เชื่อฟังคำแนะนำสั่งสอนของบิดามารดา ทำให้บิดามารดามีความสุขและมีความภาคภูมิใจในตัวบุตร

๕. บุตรที่ดีจะต้องรู้จักเสียสละทรัพย์สินต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสังคมโดยมอบทรัพย์สินเหล่านั้นในนามของบิดามารดา และเมื่อบิดามารดาสูญเสียชีวิตไปแล้ว ควรทำบุญ

^{๑๑} อจ. ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๕/๖๐ - ๖๑

อุทิศส่วนกุศลให้บิดามารดา ซึ่งจะเป็นการทำให้ตนไม่ลืมบิดามารดาผู้มีอุปการคุณ และดำเนินชีวิตที่เป็นแบบอย่างที่ดีงามของบิดามารดาที่ล่วงลับไปแล้ว

กล่าวโดยสรุปบิดามารดาเป็นผู้มีอุปการคุณมาก เป็นบุคคลที่หาได้ยากมากอย่างหนึ่งในโลกนี้ ดังนั้นบุตรที่ดีจะต้องปฏิบัติตนต่อพ่อแม่อย่างถูกต้องเหมาะสม พระพุทธองค์ได้ตรัสว่า การบำรุงเลี้ยงดูบิดามารดาเป็น อุดมมงคลเป็นเหตุให้เกิดความเจริญ คนที่เลี้ยงดูมารดาบิดาย่อมมีคนยกย่องสรรเสริญ ชื่นชมอนุโมทนา แม้เทวดาทั้งหลายก็ยกย่องสรรเสริญ และชื่นชมอนุโมทนาเช่นกัน

๒.๓ หลักพุทธธรรมในการสงเคราะห์ อนุเคราะห์

สถาบันครอบครัวเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ที่จะช่วยสร้างสรรค์สังคมมีธรรม เป็นหลักความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี คือ มีพรหมวิหาร ซึ่งแปลว่าธรรมที่เป็นหลักใจ เรือนใจของคนที่เป็นผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดาผู้ปกครองผู้ได้ปกครองอยู่ร่วมกันด้วยความสุข ทุกคนต้องมีคุณธรรมเหล่านี้ภายในใจด้วยกันคือ^{๑๑}

๑. เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาที่จะให้เป็นสุข เป็นความรู้สึกที่มีกำลังมากพอต่อการลดความอยาก ความโกรธ ความระแคะ ความรักฉันครอบครัวมีใจเมตตาต่อคนอื่นหวังเห็นคน สัตว์สามารถดำรงชีวิตโดยไม่มีเวรไม่มีภัยไม่มีเบียดเบียนกัน ไม่ประทุษร้ายกันให้แต่ละชีวิตสามารถครองตนให้อยู่ดีมีสุขตามสมควรแก่ฐานะ

๒. กรุณา ความสงสารต้องการช่วยให้คน สัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ เป็นความรู้สึกต่อ เนื่องมาจากเมตตา ที่มองคนสัตว์อื่นด้วยความเป็นมิตร ยามที่มิตรของตนประสบปัญหา ทำที่ที่ถูกต้องคือ กรุณา อันแสดงให้เห็นอานุภาพของธรรมชัดเจน

๓. มุทิตา ความพลอยชื่นชมยินดีในการที่คนสัตว์ ที่ตนมีเมตตาจิตเป็นฐานอยู่นั่นเองหรือในขณะที่เรากำลังช่วยเหลือเขาจากความทุกข์ หรือเขาหลุดพ้น จากปัญหา ความทุกข์ จิตที่มีเมตตาพร้อมที่จะร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเขา จึงเกิดความชื่นชมยินดีกับเขา

๔. อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง วางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคง เทียงตรงคลุตาซัง ไม่เอนเอียง ไม่เป็นฝักฝ่าย โดยมองตามความจริงว่าบุคคลจะได้รับผลดี หรือชั่ว ตาม

^{๑๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๘/๒๒๕

สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบและพร้อมจะวินิจฉัย วางตน และปฏิบัติไปตามหลักการเหตุผล และความเที่ยงธรรม

นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เชื่อว่าเป็นหลักธรรมที่จะนำไปสู่ การสงเคราะห์ อนุเคราะห์ต่อกันมีลักษณะของหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ในรูปของการ หนุนนำด้วยใจรัก เมตตา ปรารถนา ดีกันอย่างต่อเนื่อง สามารถประสานคนจากจุดย่อย จนถึงโลกโดยรวม นั่นคือ สังคหัตถุ^{๑๒} และข้อที่น่าคิด คือ พระพุทธองค์ทรงแสดงว่าแม้ คนที่เป็นมารดาบิดา หากขาดคุณธรรม ๔ ประการนี้เป็นจุดเชื่อมโยงใจ อาจจะไม่ได้รับความ เคารพ นับถือศรัทธาจากบุตรธิดาของตน

สังคหัตถุ ๔ คือ^{๑๒}

๑. ทาน การให้ การสงเคราะห์ การอนุเคราะห์ การเสียสละ การแจกแบ่ง เป็นต้น ทานเป็นกุศลเจตนาที่อาศัยปัญญามองเห็นคุณค่าของการให้ มีความรัก ความเมตตา ต่อคนที่ตนจะให้ ใจไม่มีความตระหนี่ ความเสียดายในสิ่งที่ตนจะให้ เป็นกระบวนการทาง จิต ที่อาศัยเจตนาก่อนให้ ขณะให้หลังจากให้ไปแล้ว แสดงออกมารูปของการสงเคราะห์ ยามที่คนอื่นประสบปัญหา อนุเคราะห์เป็นการแสดงไมตรีจิตมิตรภาพตามปกติของคนที่อยู่ ร่วมกัน และสำนึกเห็นคุณค่าของคน สถาบันเกิดความศรัทธา ความเคารพ ความภักดี จนถึงมองไปที่ผลที่ตนจะได้รับ จากการให้ทานแล้ว บริจาคบูชา คน สถาบัน ความดี หรือ ที่มีปัญญามากกว่านั้นอาจมองเห็นว่าทานเป็นคุณธรรมประดับจิตใจให้สงบเย็น หรือคิดว่าการ ให้ทานนี้ดีแล้วให้ เป็นต้น ชาวโลกเชื่อมต่อกันเองกับคนอื่นด้วยการให้การรับที่หนุน เนื่องกันมาตลอดกาลยาวนาน พระพุทธองค์จึงทรงเน้นหลักสำคัญที่พึงประสงค์มาก คือ การให้สามารถผูกความเป็นไมตรีไว้ได้

๒. ปิยวาจา หรือ เปยวัชชะ เจริญถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานแสดงออกซึ่ง ความรัก เมตตาหวังดีเป็นมิตรต่อคนที่ตนพูดด้วยประการสำคัญ คือ จะต้องเป็นคำพูดที่ไม่ เป็นโทษ ซึ่งเมื่อกกล่าวโดยเนื้อหาสาระพื้นฐานในการพูดท่านใช้คำว่า เมตตาวาจา คือวาจาที่ ประกอบด้วยเมตตาต่อคนที่ตนพูดด้วยเมื่อเป็นเช่นนั้น วาจาก็จะออกมาในรูปของวจีสัจจรีต ๔ ประการเป็นฐานเบื้องต้น คือ งดเว้นการพูดเท็จ คำส่อเสียด คำหยาบ คำเพ้อเจ้อเหลวไหล ไร้สาระ เนื้อหาของคำพูดจึงเป็นคำสัตย์คำจริง คำส่งเสริมสามัคคีประสานสามัคคี กระชับ

^{๑๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๗

ความสามัคคีตามสมควรแก่กรณีของบุคคล คำพูดไพเราะอ่อนหวานและคำพูดที่ก่อปรด้วย
สาระประโยชน์

๓. อัถดจริยา ประพฤติกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ พยายามช่วยเหลือ
ชวนชววยในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง คนอื่น สรุปแล้วจะเป็นการสงเคราะห์สังคม
ทั้งด้วยวัตถุและธรรม ประการที่สำคัญคือ การประพฤติอย่างนี้ต้องเป็นคนมีความฉลาด ใน
กระบวนการของเหตุผล เช่น จะช่วยคนสักคนก็ต้องมีคำถามที่ต้องหาคำตอบว่าใครช่วย
ทำไมจึงต้องช่วย ช่วยอย่างไร ช่วยมากน้อยเพียงไร ช่วยไปแล้วเขาจะได้ประโยชน์อะไร
เป็นต้น

๔. สมานัตตตา การวางตนเสมอไม่ถือตัว วางตนเสมอในคนทั้งปวงเคยเป็น
อย่างไรก็คงเป็นอย่างนั้น ในขณะที่เดียวกันการทำตนให้เข้ากันคนอื่นได้ตามปกติ มีผลในทาง
สร้างสรรค์ พัฒนา จำต้องอาศัยหลักของ สัมปยุตธรรมในตอนต้น คือต้องมีความชัดเจนใน
สถานะของตนในขณะนั้นๆ ตระหนักถึงเหตุผล ความเหมาะสมกาล สถานที่ตัวคน
สภาพแวดล้อมต่างๆ ในขณะนั้นๆ อันแสดงให้เห็นปัญญาของตน ในการปรับความสัมพันธ์
มีนักบริหารท่านหนึ่งสรุปองค์ธรรม ๔ ข้อนี้ว่า โอบอ้อมอารี วจิไพเราะ สงเคราะห์
ประชาชน วางตนได้เหมาะสม

หลักธรรมอีกชุดหนึ่งในการอนุเคราะห์ สงเคราะห์ของครอบครัวสังคม เพื่อน
มนุษย์ คือ สาราณียธรรม ซึ่งแปลว่า ธรรมที่จะนำไปสู่ ความรักใคร่ผูกพันกันโดยอาศัยฐาน
ใจสำคัญคือ เมตตาปัญญาภาควิชางานประสานใจคนและตระหนักแน่ถึงกฎเกณฑ์ของสังคมที่
ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

สาราณียธรรม ๖ ประการได้แก่^{๑๓}

๑. เมตตาทายกรรม จะทำอะไรกับใคร อย่างไรก็ตามจะต้องทำด้วยเมตตาต่อเขา
ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่มีอาการของหน้าไหว้หลังหลอก พร้อมทั้งจะประพฤติกกระทำที่
อำนวยประโยชน์ต่อตนเอง ด้วยการปฏิบัติธรรมและคนอื่นที่จะได้ประโยชน์จากการกระทำ
ของตน

๒. เมตตาวจิกกรรม จะพูดกับใคร ถึงใคร ให้พูดด้วยใจที่ประกอบด้วยเมตตา
หวังดีต่อผู้ฟังและผู้ที่ดินพูดถึง กรอบของคำพูดอาจจะมองจากเนื้อหาสารของวาจาว่าเรื่องนั้น

^{๑๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๗/๒๕๗

เป็นเรื่องจริงไหม เป็นธรรมหรือไม่ คนฟังมีความรู้สึกอย่างไร พอใจหรือไม่พอใจ เรื่องนั้น เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้ฟังอย่างไร

๓. เมตตามโนกรรม คิดอะไรถึงใครให้คิดด้วยเมตตาหวังดีที่ในแง่ของ ภาคปฏิบัติ คนมีเมตตาจิตนั่นเองได้รับประโยชน์จากคุณภาพจิตโดยตรงแต่ในขณะเดียวกันก็ เป็นการเตรียมจิตให้พร้อมที่จะทำอะไรกับคนอื่นด้วยเมตตา

๔. สาธารณโภคี พร้อมที่จะเฉลี่ยแบ่งปัน ลาภ ผลประโยชน์ แก่คนที่ใกล้ชิด กับตน ไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ตามในรูปของการแบ่งกันกิน แบ่งกันใช้ แบ่งกันอยู่ อันเป็น อาการของเมตตาต่อคน มีปัญญาในการครองชีวิตเยี่ยงบัณฑิตในโลกนี้

๕. สีสสามัญญาตา ความเป็นผู้มีศีล เคารพกฎเกณฑ์ กติกาของการอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติตนผสมผสานกลมกลืนกับคนอื่น ตามหลักของศีล มรรยาท กฎ กติกาที่ถือปฏิบัติกัน ในหน่วยงานนั้นๆ มีความประพฤติถูกต้องดีงามตามสมควรแก่สังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ใน ขณะนั้นๆ อันเป็นการช่วยรักษาภาพลักษณ์ขององค์กร สถาบันของตนอย่างมีความ รับผิดชอบ

๖. ทิฐุสามัญญาตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ คือเคารพรับฟัง ความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงาม หรืออุดมมุ่งหมาย สูงสุดอันเดียวกัน

สรุปได้ว่าหลักของสารณียธรรม เป็นการอุดช่องว่างทางอารมณ์ของคนภายใน สังคม โดยอาศัยการประสานใจของกันและกันจนมีความรัก ความเข้าใจ ความเห็นใจ มีความจริงใจต่อกัน ตามหลักที่พระพุทธองค์ทรงใช้คำว่า ฟังประพฤติธรรมให้เป็น สุจริต อย่าประพฤติธรรมให้เป็นทุจริตจากการเริ่มต้นด้วยเมตตา ไมตรี มีปัญญาจนออกมาเป็น รูปธรรม สัมผัสได้ เช่นนั้น ทรงสรุปรวมให้ทราบว่า การกระทำเช่นนี้จะนำไปสู่การสร้าง ความรัก ความเคารพ เพิ่มพูนการสงเคราะห์กันให้มากยิ่งขึ้น คนจะอยู่ร่วมกันด้วยความ เป็น มิตร สนิทสนมกัน สร้างสรรค์ให้เกิดเป็นความสามัคคี และมีเอกภาพที่พึงประสงค์ร่วมกัน ภายในสังคม

๒.๔ หลักพุทธธรรมในการรักษาตระกูลให้คงอยู่

หลักธรรมผู้เป็นทายาทนอกจากจะรับทรัพย์สมบัติของวงศ์ตระกูลมารักษาสืบต่อแล้ว จะต้องรับเอาหน้าที่และคุณธรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการรักษาวงศ์ตระกูลมาปฏิบัติสืบต่อไปด้วยเบื้องต้นในฐานะทายาทที่ดีพึงปฏิบัติตามหลักธรรมต่อไปนี้

ก. เปิดประตูสู่ความเจริญก้าวหน้า ประพฤติตามหลักธรรมที่เป็นคุณประดุจขั้วอันเปิดออกไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของชีวิต หลักธรรมนี้คือ วัฒนธรรม ๖ ประการ^{๑๔} ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑. อโรคยะ รักษาสุขภาพดี มีลาภอันประเสริฐ คือ ความไร้โรคทั้งจิตและกาย

๒. ศีล มีระเบียบวินัย ประพฤติดีมีมรรยาทงาม ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม

๓. พุทธานุมัต ได้คนดีเป็นแบบอย่าง ศึกษาเยี่ยงนิยมแบบอย่างของมหาบุรุษ พุทธชน

๔. สุตะ ตั้งใจเรียนให้รู้จริง เล่าเรียนกันคว่าให้รู้เชี่ยวชาญ ใฝ่สดับเหตุการณ์ให้รู้เท่าทัน

๕. ธรรมานุวัติ ดำเนินชีวิตและกิจการงานโดยชอบธรรม

๖. อลีนตา มีความขยันหมั่นเพียร มีกำลังใจแข็งแกร่ง ไม่ท้อถอยเหนื่อยชา เพียรก้าวหน้าเรื่อยไป

ธรรม ๖ ประการนี้ ในบาลีเดิมเรียกว่า อัถถทวาร คือ ประตูแห่งประโยชน์ ประดุจประตูจุดหมายนั่นเอง

ข. ปิดช่องทางที่เข้ามาของความเสื่อม หลีกเว้นความประพฤติที่เป็นช่องทางของความเสื่อมความพินาศ ซึ่งจะเป็นเหตุให้เงินทองย่อยยับ ชีวิตอัปมงคล เรียกว่า อบายมุข ๖ คือ^{๑๕}

๑. ติดสุรายาเสพติดของเมา ซึ่งมีโทษ ๖

๑) หมกทรัพย์

^{๑๔} บ. ขา. (ไทย) ๒๗/๘๔/๒๗

^{๑๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๗๕/๑๕๖

๒) ก่อการทะเลาะวิวาท

๓) เป็นบ่อเกิดแห่งโรค

๔) เสื่อมเกียรติเสียชื่อเสียง

๕) ไม่รู้จักอาย

๖) ทอนกำลังปัญญา

๒. ชอบเที่ยวกลางคืน ซึ่งมีโทษ ๖

๑) เป็นการไม่รักตัว

๒) เป็นการไม่รักครอบครัว

๓) เป็นการไม่รักษาทรัพย์สมบัติ

๔) เป็นที่ระแวงสงสัย

๕) เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือข่าวลือ

๖) เป็นทางมาของเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก

๓. ชอบเที่ยวดูการเล่น ซึ่งมีโทษ ทำให้การงานเสื่อมเสีย เพราะใจกังวล คอยคิดแต่จะเที่ยวและเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้นๆ เช่น เดินรำที่ไหน ขับร้อง คนตรี ที่ไหน ไปที่นั่น

๔. ดิถการพนัน ซึ่งมีโทษ ๖

๑) เมื่อชนะ ย่อมก่อเวร

๒) เมื่อแพ้ ก็เสียทรัพย์ที่เสียไป

๓) ทรัพย์หมดไป

๔) ไม่เป็นที่เชื่อถือของบุคคลอื่น

๕) เป็นที่ดูหมิ่นของเพื่อนฝูง

๖) ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้จะหาคู่ครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงครอบครัวไม่ได้

๕. คบคนชั่วเป็นมิตร ซึ่งมีโทษทำให้กลายเป็นคนชั่วอย่างคนที่ตนคบทั้ง

๖ ประเภท คือ ได้เพื่อนที่ชักนำไปให้กลายเป็นนักการพนัน นักเลงหญิง นักเลงเหล้า นักลวงของปลอม นักหลอกลวง และนักเลงหัวไม้

๖. เกียจคร้านการทำงาน ซึ่งมีโทษ ทำให้ยกเหตุต่างๆ เป็นข้ออ้าง ผัดเพี้ยนไม่ทำงาน โภคะใหม่ก็ไม่เกิด โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือ ให้อ่างไปทั้ง ๖ กรณี ว่า หนาวนัก ร้อนนัก เย็นไปแล้ว ยังเข้านัก หิวนัก อิ่มนัก แล้วไม่ทำงาน

ค. เชื่อมสายสัมพันธ์กับบุพพการี คือ ในฐานะที่เป็นบุตรธิดา ฟังเคารพบิดามารดา ผู้เปรียบเสมือน ทิศเบื้องหน้า ดังนี้^๖

- ๑) ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ
- ๒) ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน
- ๓) ดำรงวงศ์สกุล
- ๔) ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท
- ๕) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

ง. มีหลักประกันของชีวิตที่พัฒนา พระพุทธองค์ตรัสว่า ลูกๆ คือเด็กทั้งหลาย เป็นฐานรองรับมนุษยชาติ ลูกในครอบครัวคือเด็กในสังคม ควรได้รับการฝึกอบรมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติที่เป็นต้นทุนในตัว ซึ่งจะช่วยให้พร้อมที่จะก้าวหน้าไปในการศึกษาพัฒนาชีวิตของตน และเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของสังคม ด้วยการปลูกฝังคุณสมบัติที่เรียกว่า แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ดีงาม หรือรู้อรุณของการศึกษา ๗ ประการหรือบุพนิมิตแห่งมรรค ๘ นั้นเอง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

- ๑) กัลยาณมิตตตา แสวงแหล่งปัญญาและแบบอย่างที่ดี
- ๒) สีสัมปทา มีวินัยเป็นฐานของการพัฒนาชีวิต
- ๓) ฉันทสัมปทา มีจิตใจใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์
- ๔) อุตตสัมปทา มุ่งมั่นฝึกตนจนเต็มสุทธภาวะที่ความเป็นคนจะให้ถึงได้
- ๕) ทิฐุสัมปทา ตั้งอยู่ในหลักความจริง ความเชื่อถือที่ถูกต้องดีงามมีเหตุผล
- ๖) อัปมาทสัมปทา ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท
- ๗) โยนิโสมนสิการสัมปทา ฉลาดคิดแยกคายให้ได้ประโยชน์และความจริง

บุคคลที่จะรักษาวงศ์ตระกูลได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง ก็เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมต่อไปนี้

^๖ ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๑๕๕/๒๐๒

ก. ทิฏฐุชัมมิกัตถสังวัตตนิคกรรม ๔^{๑๑} ปฏิบัติตามหลักกรรม เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน หรือหลักกรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น มีดังนี้

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และการประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบหาวิธีการที่เหมาะสมที่จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครอง เก็บรักษา โภคทรัพย์และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

๓. กัลยาณมิตตตา คบหาคนดีเป็นมิตร คือรู้จักเสวนาคบหาคนไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลิกเสวนาศึกษาเยี่ยงท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

๔. สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่พอดีสมรายได้ มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่ายมีประหยัดเก็บไว้

ข. โภควิภาค ๔ หลักการแบ่งทรัพย์เป็น ๔ ส่วน เมื่อหาทรัพย์มาได้แล้วรู้จักจัดสรรทรัพย์นั้น คือ

๑. เอเคน โภเค ภุญเชยฺย ๑ ส่วน ใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงคน ที่ควรบำรุงเลี้ยง และทำประโยชน์

๒. - ๓. ทวีหิ กมมํ ปโยชเย ๒ ส่วน ใช้ลงทุนประกอบกิจการงาน

๔. จตุตถญฺจ นิชาเปยฺย อิก ๑ ส่วน เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น^{๑๒}

ค. การใช้จ่ายโภคทรัพย์ ฟังเข้าใจและคำนึงไว้เสมอว่า การที่เพียรพยายามแสวงหา รักษา และครอบครองโภคทรัพย์ไว้นั้น เพื่อจะใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและผู้อื่น ถ้าไม่ใช้ทรัพย์สมบัติให้เกิดคุณประโยชน์แล้ว การหาและการมีทรัพย์สมบัติก็ปราศจากคุณค่า หากความหมายใดๆ มิได้ ดังนั้น เมื่อมีทรัพย์หรือหาทรัพย์มาได้แล้ว ฟังปฏิบัติต่อทรัพย์หนึ่งส่วนแรกในข้อ ข. ตามหลัก โภคาทียะ (ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากภคะ หรือเหตุผลที่อธิบายควรยึดถือ ในการที่จะมีหรือ ครอบครองทรัพย์สมบัติ) ๕ ประการ ดังพุทธพจน์ว่า

^{๑๑} อัง. อฏฐก. (ไทย) ๒๓/๑๔๔/๒๘๕

^{๑๒} ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๑๕๗/๒๐๒

อริยสาวกแสวงหาโภคทรัพย์มาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางสุจริตชอบธรรมแล้ว ควรใช้จ่ายเพื่อ

๑. เลี้ยงตัว เลี้ยงมารดาบิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข
๒. บำรุงมิตรสหาย และผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข
๓. ใช้ปกป้องรักษาสวัสดิภาพ ทำตนให้มั่นคงปลอดภัยจากภัยอันตราย
๔. ทำพละ คือ สละเพื่อบำรุงและบูชา ๕ อย่าง
  - ๑) ญาติพละ สงเคราะห์ญาติ
  - ๒) อติถิพละ ต้อนรับแขก
  - ๓) ปุพพเปตพละ ทำบุญหรือสักการะอุทิศผู้ล่วงลับ
  - ๔) ราชพละ บำรุงรัฐด้วยการเสวยภาษีอากร เป็นต้น
  - ๕) เทเวตพละ ถวายเทวดา คือ ทำบุญอุทิศสิ่งทีเคารพบูชาตามความเชื่อถือ
๕. อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ และเหล่าบรรพชิตผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบผู้ไม่ประมาทมัวเมา^{๑๕}

เมื่อได้ใช้โภคทรัพย์ทำประโยชน์อย่างนี้แล้ว ถึงภคจะหมดสิ้นไปก็สบายใจได้ว่า ได้ใช้ภคะนั้นให้เกิดประโยชน์ ถูกต้องตามหลักเหตุผลแล้ว ถ้าภคจะเพิ่มขึ้น ก็สบายใจเช่นเดียวกัน เป็นอันไม่ต้องเดือดร้อนใจในทั้งสองกรณี

บุคคลผู้พัฒนาตนเป็นอย่างดีในการที่จะรักษาดำรงวงศ์ตระกูลได้แล้วย่อมนำชีวิตสู่การเป็นสัตบุรุษโดยยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า สัปปริสธรรม ๗ ประการ ที่ชื่อว่าเป็นธรรมอันเป็นคุณสมบัติของสัตบุรุษที่เราอาจเรียกชื่อท่านเป็นอีกอย่างว่า บัณฑิต นักปราชญ์ เมธี เมธา คนดี วิญญูชน สาธุชน เป็นต้น ดังนั้นหลักธรรม ๗ ประการ ดังกล่าวคือ

๑. ทัมมัญญตา ความรู้จักเหตุ ธรรม หลัก กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ตามสมควรแก่กรณีของเรื่องนั้น รู้ว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดผลอย่างไร สรุปรู้อุสมุทัยกับ มรรค มีความประจักษ์ชัดเจนว่า เหตุอย่างนี้จะต้องเกิดผลอย่างนี้อาจจะมองจากเหตุสาวไปหาผลหรือมองจากผลสาวไปหาเหตุก็ตาม แต่ต้องมีความชัดเจนในธรรม เหตุ กฎเกณฑ์

๒. อัถถัญญตา ความเป็นผู้จักอรรถ จุดมุ่งหมาย ผลเจตจำนง วัตถุประสงค์ เป็นต้น มีความหนักแน่นในผลว่าผลอย่างนี้จะต้องมาจากเหตุอย่างนี้ สรุปรู้อุสมุทัยกับ มรรค มีความประจักษ์ชัดเจนว่า เหตุอย่างนี้จะต้องเกิดผลอย่างนี้อาจจะมองจากเหตุสาวไปหาผลหรือมองจากผลสาวไปหาเหตุก็ตาม แต่ต้องมีความชัดเจนในธรรม เหตุ กฎเกณฑ์

^{๑๕} อัง. ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๑/๔๘

ทุกข์ คือ สภาพปัญหาและนิโรธ คือ สภาพที่ปราศจากปัญหาอันเป็นวัตถุประสงค์เป้าหมาย ที่ตนต้องการ

๓. อัตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักตน ว่าเราเป็นใคร มาจากไหน มีฐานะหน้าที่ สิทธิ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ คุณธรรมเป็นอย่างไร อย่างที่ท่านกล่าวว่าคุณตนออก บอกตนได้ ใจตนเป็น

๔. มัตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอเหมาะพอควรเช่นรู้จัก ประมาณในการรับ การบริโภค การใช้สอย การพูด การทำ อย่างที่พูดกันว่าพอใจ พอดี พอประมาณ พอควร หรือการทำความดีให้ถูกดี ทำความดีให้ถึงดี ทำความดีอย่าให้เกินดี ทำความดีให้พอดี มีการลงตัวในเรื่องอื่นๆ

๕. กาลัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักกาละ รู้จักเทศะ เวลาที่เหมาะสมในการพูด การ ทำ การคิด การเกี่ยวข้องกับคนอื่นๆ สรุปว่าให้เหมาะแก่กาล ตามปกติแล้ว กาละกับเทศะ จะต้องไปด้วยกัน การมองด้วยความรู้จึงต้องมองไปที่เทศะ คือ สถานที่ที่ต้องทำ พูด ปฏิบัติ การกิจนั้นๆ ด้วย เพราะบางครั้งเวลาอำนวยให้ แต่สถานที่ไม่อำนวยให้ทำอย่างนั้นก็ต้อง หยุดตนเองไว้ได้

๖. ปุริสัญญาตา ความรู้จักกลุ่มคน คณะบุคคล ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในขณะนั้น ว่าเขาเป็นคนพวกไหนมีพื้นฐานด้านต่างๆ เป็นอย่างไร การติดต่อเกี่ยวข้องกับท่านเหล่านั้น ทำอย่างไร กิริยาอาการที่จะทำให้เป็นที่พอใจคืออะไร เป็นต้น

๗. ปุคคลัญญาตา หรือ ปุคคลปโลปลัญญาตา ความรู้จักบุคคลที่ตนเข้าไป เกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วยว่า เขาเป็นใครมีพื้นฐานด้านต่างๆ เป็นความรู้ คุณธรรม ความสนใจ ของเขาเป็นอย่างไร เป็นต้น จนเป็นผลให้การเกี่ยวข้องสัมพันธ์ออกมาทางสร้างสรรค์ พัฒนา^{๒๐}

องค์ธรรมทั้ง ๗ ประการนี้พึงสังเกตว่า คือ ปัญญาในระดับของการใช้งาน ในรู้ ของการวินิจฉัยในการใช้ปัญญา สามารถใช้ได้ ใช้ได้ ใช้เป็น มีความถูกต้องเหมาะสม คือ ความรู้เหตुरूผลและชัดเจนในตนเองสามารถทำ พูด คิดในรูปของการประสานร้อยรักกันให้ เกิดความศรัทธา ความเพียร สติ สมาธิ ความอดทนในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์ สูงสุดในชีวิต

^{๒๐}พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญา โณ), โลกและชีวิตในวิถีแห่งธรรม, (กรุงเทพมหานคร: พรทิวการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๗ - ๑๕๘.

๒.๕ หลักพุทธธรรมในการเจริญก้าวหน้าของชีวิต

ผู้ที่ต้องการดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จ ในด้านครอบครัว สังคม การศึกษา หรืออาชีพการงานก็ตาม ในหลักธรรมอันเป็นมงคลของชีวิต ๓๘ ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่นำมาซึ่งความสุขความเจริญ พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงหลักความเจริญ ปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองที่เรียกว่า จักร ๔ หรือ ธรรมประคูลื้อทั้งสี่ที่นำรถไปสู่จุดหมายซึ่งมี ๔ ข้อ คือ^{๒๐}

๑. ปฏิรูปเทศวาสะ เลือกถิ่นที่อยู่ที่เหมาะสม คือ เลือกหาถิ่นที่อยู่หรือแหล่งเล่าเรียนดำเนินชีวิตที่ดี ซึ่งมีบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวก พัฒนาชีวิต การแสวงหา ธรรมหาความรู้ การสร้างสรรค์ความดี ความงามและความเจริญก้าวหน้า

ประโยชน์ของการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมได้แก่

- ๑) ทำให้ได้รับความสุขกาย สุขใจ เต็มที่
- ๒) ทำให้ได้รับความเจริญ ก้าวหน้า ทั้งทางโลกและทางธรรม
- ๓) ทำให้มีโอกาสบำเพ็ญบุญเต็มที่ทั้งทาน ศีล ภาวนา
- ๔) ทำให้ได้รู้พระสัทธรรม คือ ได้ศึกษาธรรมะ
- ๕) ทำให้ได้การเห็นอันประเสริฐ คือ ได้เห็นพระรัตนตรัย
- ๖) ทำให้ได้ฟังธรรมอันประเสริฐ คือ ได้ฟังคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
- ๗) ทำให้ได้ลาภอันประเสริฐ คือ ได้ ความศรัทธาในพระรัตนตรัย
- ๘) ทำให้ได้การศึกษาอันประเสริฐ คือ ได้ศึกษาศีล สมาธิ ปัญญา
- ๙) ทำให้ได้การบำรุงอันประเสริฐ คือ ได้บำรุงพุทธศาสนา
- ๑๐) ทำให้ได้การระลึกอันประเสริฐ คือ ใจระลึกผูกพันอยู่กับพระรัตนตรัย
- ๑๑) ทำให้ได้นิสัยไม่ประมาท โดยดูตัวอย่างจากผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลาย
- ๑๒) ทำให้ได้ที่พึ่งอันสูงสุดคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
- ๑๓) ทำให้ได้อริยทรัพย์ คือ ทรัพย์ของพระอริยเจ้าได้กำหนดทางสู่พระนิพพาน

^{๒๐} อภ. อตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๑/๔๑

๒. สัปบุรุษปีศาจ เสวนาคณิศ คือ รู้จักเสวนาคบหา หรือร่วมหมูกับบุคคลผู้รู้ ผู้ทรงคุณ และผู้ที่จะเกื้อกูลแก่การแสวงธรรมหาความรู้ความก้าวหน้าองกามและความเจริญ โดยธรรม

คนดีหรือบัณฑิตโดยทั่วไป มี ๒ ประเภท ได้แก่

๑. บัณฑิตภายนอก คือ บุคคลทั่วไปไม่ว่าใครก็ตามที่เป็นผู้ประพฤติดี มีคุณธรรม ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา

๒. บัณฑิตภายใน คือ ตัวเราขณะที่คิดดี พูดดี และทำดีนั่นเอง ดังนั้น การคบบัณฑิตภายในก็คือ การพยายามฝึกตนให้เป็นผู้มีจิตใจผ่องใส มีสติระลึกรั้งแต่ความคิดดีๆ เป็นไปเพื่อความสำเร็จสรรค์ คำพูดดีๆ เป็นไปเพื่อยกใจผู้พูดและผู้ฟังให้สูงขึ้น และการกระทำดีๆ เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนและผู้อื่น

ประโยชน์จากการคบบัณฑิต

- ๑). ทำให้มีจิตใจผ่องใส สามารถทำความดีตามไปด้วย
  - ๒). ทำให้ได้ปัญญาเพิ่มขึ้น เป็นคนหนักแน่นมีเหตุผล
  - ๓). ทำให้มีความเห็นถูก เป็นสัมมาทิฐิ
  - ๔). ทำให้ไม่ต้องเศร้าโศกเดือดร้อนเพราะทำผิด
  - ๕). ทำให้เป็นที่ยกย่องสรรเสริญของคนทั่วไป
  - ๖). ทำให้มีความสุข ปลอดภัยจากอุปสรรคภัยพาลต่างๆ
  - ๗). ทำให้มีความเจริญก้าวหน้า สามารถตั้งตัวได้เร็ว
  - ๘). ทำให้แม้ละโลกนี้ไปแล้ว ก็ไปสู่สุคติโลกสวรรค์
  - ๙). ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานได้โดยง่าย
๓. อัดตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ถูกวิธี คือ ดำรงตนมั่นอยู่ในธรรมและทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ตั้งเป้าหมายชีวิตและการงานให้ตั้งมั่นแน่วแน่ และนำตนไปถูกทางสู่จุดหมาย แน่วแน่ มั่นคง

เป้าหมายชีวิตของคนทุกคนแบ่งได้เป็น ๓ ระดับได้แก่

๑. ทิฐฐัมมิกัตถะ เป้าหมายชีวิตขั้นต้น คือ การตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อประโยชน์ในชาตินี้ เป็นการตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะต้องตั้งตัวตั้งฐานะให้ได้ ด้วยการประกอบอาชีพสุจริต ไม่ผิดกฎหมายไม่ผิดศีลธรรม จะเป็นอาชีพอะไรก็ได้แล้วแต่ความถนัดของบุคคล ขอเพียงแต่

เป็นอาชีพสุจริต และเมื่อตั้งเป้าหมายชีวิตไว้แล้ว ก็มุ่งมั่นฝึกฝนตนเองสร้างตัวให้บรรลุเป้าหมายชีวิตนั้นให้ได้

๒. สัมปรายิกัตถะ เป้าหมายชีวิตขั้นกลาง คือ การตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อประโยชน์ในชาติหน้า เป็นการตั้งเป้าหมายชีวิตไว้ว่า นอกจากจะพยายามตั้งฐานะของตนให้ได้แล้ว ก็จะตั้งใจสร้างบุญกุศลอย่างเต็มที่ในทุกๆ โอกาสที่อำนวยให้เพื่อสะสมทุนเป็นเสบียงในภพชาติต่อไป เพราะวาทะโลกทั้งหลายตายแล้วไม่สูญ ตราบใดที่ยังไม่หมดกิเลส ก็ยังต้องเกิดใหม่อีกอยู่ร่ำไป

๓. ปรมัตถะ เป้าหมายชีวิตขั้นสูงสุด คือ การตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อประโยชน์อย่างยิ่ง ได้แก่ การตั้งใจปฏิบัติธรรมทุกรูปแบบ เพื่อกำจัดกิเลสให้หมดสิ้นแล้วเข้าสู่พระนิพพาน ตามหลักพุทธองค์ตรัสไว้ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

ประโยชน์จากการตั้งตนชอบ

- ๑) เป็นผู้สามารถพึ่งตนเองได้
- ๒) เป็นผู้ไม่ประมาท
- ๓) เป็นผู้เตรียมไว้ดีแล้วก่อนตาย
- ๔) เป็นผู้มีความสวัสดิ์ในทุกที่ทุกสถาน
- ๕) เป็นผู้บูชาพระรัตนตรัยอย่างสูงสุด
- ๖) เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ
- ๗) เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นุชนรุ่นหลัง
- ๘) เป็นผู้ป้องกันภัยในอบายภูมิ
- ๙) เป็นผู้ที่มีแก่คน สามารถตัดดวงประโยชน์จากชีวิตได้เต็มที่
- ๑๐) เป็นผู้ได้รับสมบัติทั้ง ๓ โดยง่าย คือ มนุษยสมบัติ ทิพยสมบัติและนิพพานสมบัติ

๔. ปุพเพกตปุญญตา คือ ความเป็นผู้ที่ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว การมีทุนดีได้เตรียมไว้ ทุนดีส่วนหนึ่ง คือ ความมีสติปัญญา ความถนัด และร่างกายดี เป็นต้น ที่เป็นพื้นมาแต่เดิม และอีกส่วนหนึ่ง คือ การรู้จักศึกษาหาความรู้ สร้างเสริมคุณสมบัติ พัฒนาตน ฝึกฝนความชำนาญด้านต่างๆ เตรียมให้พร้อมไว้ก่อน หากมีเหตุต้องใช้งานเมื่อใด ก็สามารถจัดทำ สร้างความสำเร็จ และก้าวสู่ความเจริญยิ่งขึ้นไป

วิถีชีวิตของคนเรา เกิดจากการสรุปผลบุญและผลบาป ที่เราได้ทำมาตั้งแต่ภพชาติก่อนๆ จนถึงภพชาติปัจจุบัน เป็นผลของบุญระดับจิตใจและระดับบุคลิกภาพ รวมกันชักนำให้เราได้รับสิ่งที่น่าปรารถนา ตอบสนองจากภายนอก เช่น ได้รับลาภ ยศ สรรเสริญ สุข การที่เราทำดีแล้ววิถีชีวิตของเราจะดีเต็มที่หรือไม่ขึ้นกับบุญเก่า หรือบาปในอดีต ที่เราเคยทำไว้ด้วย จึงเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนทำให้บางคนเข้าใจผิด คิดว่าทำดีแล้วไม่ได้ดี เพราะบางครั้งขณะที่เราตั้งใจทำความดีอยู่กลับถูกใส่ร้ายป้ายสี หรือประสบเคราะห์กรรม ทำให้หมดกำลังใจในการทำความคิด

แท้จริงแล้ว ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะในขณะนั้น ผลบาปที่เราเคยทำในอดีตกำลังส่งผลอยู่ แต่บุญที่กำลังทำอยู่ปัจจุบันยังไม่ไร้ผล เมื่อเราตั้งใจ ทำบุญไปโดยไม่ย่อหย่อน บุญย่อมจะส่งผลให้ในเวลาที่เหมาะสมต่อไป

ประโยชน์ของปุพเพตปญญาตา

๑. ทำให้มีปัจจัยต่างๆ พร้อม สามารถทำความดีใหม่ได้โดยง่าย

๒. อำนวยประโยชน์ทุกอย่างดังได้กล่าวมาแล้ว

๓. เป็นต้นเหตุแห่งความสุขทุกประการ

๔. เป็นเสบียงคิดตัวทั้งภพนี้ ภพหน้า

เมื่อมีหลักธรรมในการทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าย่อมมีหลักความสำเร็จ ซึ่งสามารถปฏิบัติตามหลักธรรม ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ แห่งครอบครัวและกิจการอื่นๆ ที่เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมที่ทำให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี ๔ ข้อ คือ^{๒๒}

๑. ฉันทะ มีใจรัก คือ พอใจจะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรักต้องการทำให้สำเร็จอย่างดี มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

๒. วิริยะ พากเพียรทำ คือ ขยันหมั่นประกอบ หมั่นประกอบ หมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความคิดความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดยถ์ ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

๓. จิตตะ เอาจิตฝึกลง คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอุทิศตัวอุทิศใจ

^{๒๒} ที.ป. (ไทย) ๑๑/๒๓๑/๒๓๓

๔. วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบ ตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังห้อยนเกินเลยบกพร่อง ขัดแย้ง ขัดข้อง เป็นต้น ในสิ่งที่ทำนั้นโดยรู้จักทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้านวิธีแก้ไขปรับปรุง เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดีมีการพัฒนายิ่งขึ้นไป

สรุปได้ว่าคนที่เราจะเรียกได้ว่าประสบความสำเร็จในการครองเรือนเป็นภคินีหรือชาวบ้านที่ดี นำเคารพนับถือเป็นแบบฉบับ ควรถือเป็นตัวอย่าง จะต้องวัดด้วยหลักเกณฑ์ ดังนี้

ก. มีความสุข ๔ ประการ คือความสุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมีหรือความสุขที่ชาวบ้าน ควรพยายามทำให้เกิดขึ้นแก่ตนเสมอ เรียกสั้นๆ ว่าสุขของภคินี ๔ คือ^{๒๓}

๑. อติสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอímและอุ่นใจว่าตนมีโภคทรัพย์ ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ความขยันหมั่นเพียรของตนโดยทางชอบธรรม

๒. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจว่าเราได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว เลี้ยงผู้ที่เราเลี้ยงและบำเพ็ญคุณประโยชน์

๓. อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

๔. อนวัชชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจเอิบอímใจว่า ตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครติเตียนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ

ข. กำกับชีวิตด้วยธรรม ๔ คือ ปฏิบัติตามหลักธรรมสำหรับการครองชีวิตของภคินี ที่เรียกว่า ฆราวาสธรรม ๔ ประการ ดังนี้^{๒๔}

๑. สัจจะ ความจริง คือ ดำรงมั่นในสัจจะ ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง จะทำอะไรก็ให้เป็นที่ยึดถือไว้วางใจได้

๒. ทมะ ฝึกตน คือ บังคับควบคุมตนเองได้ รู้จักปรับตัว และแก้ไขปรับปรุงตนให้ก้าวหน้าดีงามยิ่งขึ้นอยู่เสมอ

^{๒๓} อัง. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๒/๕๑

^{๒๔} พ.ศ. (ไทย) ๒๕/๓๑๑/๓๖๑.

๓. ขันติ อคทน คือ มุ่งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็งอดทน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

๔. จาคะ เสียดสละ คือ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลบำเพ็ญประโยชน์ สละโลก ละทิฏฐิमानะได้ ร่วมงานกับคนอื่นได้ ไม่ใจแคบเห็นแก่ตัวหรือเอาแต่ใจตน

ค. การรับผิดชอบชีวิตที่เกี่ยวข้อง คือ มีความสัมพันธ์อันดีงามอบอุ่นเป็นสุข ภายในครอบครัว ตลอดถึงญาติมิตร ผู้ร่วมงาน และคนที่พึ่งพาอาศัยอยู่ในปกครองทั้งหมด โดยทำหน้าที่มิใช่เพียงนำประโยชน์ ทางวัตถุมาให้เขาอย่างเดียว แต่นำประโยชน์สุขทางจิตมาให้เขาอย่างเดียว แต่นำประโยชน์สุขทางจิตมาให้ด้วย โดยประพฤติตนเป็นตัวอย่าง ช่วยชักจูงให้คนในครอบครัวและผู้เกี่ยวข้องใกล้ชิด ทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้นด้วย คุณธรรมที่เรียกว่า อารยวัฒน์ ทั้ง ๕ ดังต่อไปนี้^{๒๕}

๑. ศรัทธา คือ ให้มีความเชื่อความมั่นใจในพระรัตนตรัยและในการที่จะทำความดี มีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ

๒. ศีล คือ ให้มีความประพฤติดีงาม สุจริต รู้จักเลี้ยงชีวิต มีวินัย และมีกิริยามารยาทอันงาม และศีลที่ผู้ครองเรือนพึงปฏิบัติ คือ ศีล ๕ เป็นความประพฤติชอบทั้งทางกายและวาจา เว้นจากความชั่ว สามารถควบคุมตนเองได้

๓. สุตะ คือ ให้มีความรู้จากการเล่าเรียนสดับฟัง โดยแนะนำ หรือชวนขยายให้ศึกษาหาความรู้ที่จะฟื้นฟู ปรับปรุงชีวิตจิตใจ

๔. จาคะ คือ ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อกัน และพอใจทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์

๕. ปัญญา คือ ให้มีความรู้คิด เข้าใจเหตุผล รู้ดี รู้ชั่ว รู้คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง มีวิจาร์ณาญาณ รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาเหตุปัจจัย แก้ไขปัญหา และจัดทำดำเนินการต่างๆ ให้ได้ผลดี

นอกจากหลักธรรมที่กล่าวมานี้แล้ว การมีชีวิตคู่ที่มีความสุข ยังต้องเป็นคนที่มศีลธรรม หรือมีมนุษยธรรม มีธรรม คือ คุณสมบัติดังนี้

๑. มีสุจริต ๓ คือ มีความประพฤติดีประพฤติชอบ ๓ ประการ

^{๒๕} อก. ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๐/๔๗.

๑.๑ กายสุจริต ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ต้องมถูกลง ประพฤติชอบด้วย
กาย

๑.๒ วาสุจริต ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ต้องมถูกลง ประพฤติชอบด้วย
วาจา

๑.๓ มโนสุจริต ความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ต้องมถูกลง ประพฤติชอบด้วยใจ
๒. ประพฤติตามอารยธรรม โดยปฏิบัติถูกต้องทางแห่งกุศลกรรม ๑๐ ประการ
คือ

๒.๑ ทางกาย ๓ (กายสุจริต)

๒.๑.๑ ละเว้นการฆ่า การสังหาร การบีบคั้น เบียดเบียน มีเมตตากรุณา
ช่วยเหลือเกื้อกูล สงเคราะห์กัน

๒.๑.๒ ละเว้นการแย่งชิงลักขโมย และการเอารัศเอาเปรียบ เคารพสิทธิ
ในทรัพย์สินของกันและ

๒.๑.๓ ละเว้นการประพฤติดีดลวงละเมิดในของรักของหวงแหนของ
ผู้อื่น ไม่ข่มเหงน้ำใจ หรือทำลายลบลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกัน

๒.๒ ทางวาจา ๔ (วาสุจริต)

๒.๒.๑ ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวแต่ความสัตย์ ไม่จงใจ
พูดให้ผิดไปจากความจริงเพราะเห็นแก่ประโยชน์ใด ๆ

๒.๒.๒ ละเว้นการพูดต่อเสียด ยุยง สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่
สมานและส่งเสริมสามัคคี

๒.๒.๓ ละเว้นการพูดคำหยาบคาย สกปรกเสียดหาญ พูดแต่คำสุภาพ
นุ่มนวลควรฟัง

๒.๒.๔ ละเว้นการพูดเหลวไหลเพื่อเชื่อ พูดแต่คำจริง มีเหตุมีผล มี
สารประโยชน์ ถูกกาลเทศะ

๒.๓ ทางใจ ๓ (มโนสุจริต)

๒.๓.๑ ไม่ละโมภ ไม่เพ็งเล็งคิดหาทางเอาแต่ได้ คิดให้ คิดเสียสละ ทำ
ใจให้ผ่องแผ้วกว้างขวาง

๒.๓.๒ ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย ตั้ง
ความปรารถนาดี แผ่ไมตรี มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน

๒.๓.๓ มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจหลักกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว รู้เท่าทันความจริงที่เป็นธรรมชาติของโลกและชีวิตมองเห็นความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

ธรรม ๑๐ ข้อนี้ เรียกว่า กุศลกรรมบถ (ทางทำกรรมดี) บ้าง ธรรมจริยาบ้าง อารยธรรมบ้าง

๑. มีศีล ๕ หลักความประพฤติ ๑๐ ข้อข้างต้นนั้น เป็นธรรมจริยา และเป็นอารยธรรมที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ทำคนให้เจริญขึ้นพร้อม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ แต่ผู้ใดยังไม่มั่นคงในอารยธรรม ท่านสอนว่าผู้นั้นพึงควบคุมตนให้ได้ในทางกายและวาจาก่อนเป็นอย่างน้อย ด้วยการประพฤติ ตามหลัก ศีล ๕ ที่เป็นส่วนเบื้องต้นของธรรมจริยา ๑๐ ประการนั้น ก็ยังจะได้ชื่อว่าเป็นคนมีศีลธรรม คือ

๑.๑ เว้นจากปาณาติบาต ละเว้นการฆ่าการสังหาร ไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย

๑.๒ เว้นจากอทินนาทาน ละเว้นการลักขโมยเบียดบังแย่งชิง ไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน

๑.๓ เว้นจากกาเมสุมิฉาจาร ละเว้นการประพฤติผิดในกาม ไม่ประทุษร้ายต่อของรักของหวงแหน อันเป็นการทำลายเกียรติภูมิและจิตใจตลอดจนทำวงศ์ตระกูลของเขาให้สับสน

๑.๔ เว้นจากมูสาวาท ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง ไม่ประทุษร้ายเขาหรือประโยชน์สุขของเขาด้วยวาจา

๑.๕ เว้นจากสุราเมรัย ไม่เสพเครื่องดองของมีเมาสิ่งเสพติด อันเป็นเหตุให้เกิดความประมาทมัวเมา ก่อความเสียหายผิดพลาดเพราะขาดสติ เช่น ทำให้เกิดอุบัติเหตุ แม้อย่างน้อยก็เป็นผู้คุกคามต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยของผู้ร่วมสังคม

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่เป็นบ่อเกิดความเจริญรุ่งเรืองให้กับสังคมโดยรวมเพราะถ้าหากสถาบันครอบครัวล้มเหลวหรือเป็นครอบครัวอันไม่พึงปรารถนาแล้ว ปัญหาสังคมโดยรวมก็จะตามมา ดังนั้น ครอบครัวจะมั่นคง อบอุ่น มีความสุขได้และเป็นเป้าหมายสำคัญอีกอย่างหนึ่งของครอบครัวทั้งหลาย การจะมีความสุขในครอบครัวได้นั้น

ในการครองเรือนสิ่งที่คนสองคนต้องมาใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ซึ่งมาจากครอบครัวที่มีพื้นฐานไม่เหมือนกัน ดังนั้นการที่จะครองเรือนหรือการใช้ชีวิตคู่ให้มีความสุข จะต้องใช้หลักธรรมในการครองเรือน ดังที่กล่าวมาแล้ว เช่น

- หลักสมชีวะธรรม ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมของคู่ชีวิต จะต้องเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีศีลเสมอกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

- ฌราวาสธรรม ๔ เป็นธรรมที่คู่ครองใช้ต่อกันในบ้าน

- ทิศ ๖ คือความสัมพันธ์กับบุคคลรอบตัวซึ่งจะต้องมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อกันสำหรับในเรื่องของการครองเรือนนั้น เป็นทิศที่ ๓ ปัจฉิมทิศหรือทิศเบื้องหลัง สามิพังบำรุงภรรยา และภรรยาที่ต้องอนุเคราะห์สามี การครองเรือนจึงจะมีความสุขได้

- พรหมวิหาร ๔ ธรรมที่เป็นหลักของผู้เป็นใหญ่อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

- สังคหวัตถุ ๔ ธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ประสานความสามัคคีให้เกิดขึ้น

- สารณียธรรม ๖ เป็นธรรมที่ประสานใจซึ่งกันและกัน

- ศีล ๕ เป็นหลักธรรมเบื้องต้นที่ทุกชีวิต สามารถประพฤติปฏิบัติได้ ในชีวิตการครองเรือนถ้าคู่สมรมีศีล สามารถประพฤติปฏิบัติได้ ชีวิตการครองเรือนจะมีความสุข

บทที่ ๓

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่มีต่อหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ

ศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในบทที่ ๓ นี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแล้วพบว่า ผลกระทบใน ๓ ด้าน คือ ๑. ด้านเศรษฐกิจ ๒. ด้านสังคม และ ๓. ด้านวัฒนธรรม ผลของการวิจัยมีดังนี้

๓.๑ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

สังคมไทยเป็นสังคมที่ได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา มาช้านานตั้งแต่ยุคสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา มาจนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์จากการศึกษาแนวคิด การติดต่อวัฒนธรรม การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมตลอดจนถึงการผสมผสานวิถีชีวิตจากตะวันตกก็ดีล้วนแต่ส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนการผสมกลมกลืนระหว่าง ตะวันตกกับตะวันออก เพราะหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นเรื่อง ศีลธรรมและ จริยธรรม ซึ่งทำให้คนในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสันติสุขมาช้านาน แต่ในปัจจุบันวิถีชีวิต ได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยทำให้หลักแห่งความดีงามทางกาย วาจา ใจ ถูกละเลยเพิกเฉย กันเป็นอันมาก หลักการในพระพุทธศาสนามี ๕ ประการ (ศีล ๕) คือ^๑

๑. การไม่เบียดเบียน พยาบาทปองร้ายริษยากัน ทั้งทางกาย ทางวาจาและทาง จิตคือ มีความเมตตาปราณีไม่เหยียดหยาม ดูหมิ่นกัน สมัครสमानสามัคคี มีความ ประพฤติและความคิดเห็นไม่ขัดแย้งกัน มีความกตัญญูกตเวทีโดยถือว่าสัตว์ทั้งปวงที่อยู่ร่วม โลกกัน ล้วนแต่เป็นเพื่อนเกิดแก่ เจ็บตายด้วยกัน ทั้งมนุษย์และเครื่อง

^๑พุทธทาสภิกขุ, คู่มือมนุษย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๑๕), หน้า ๒๕ -

๒. การไม่ลักขโมยแย่งชิงกัน ไม่เอาเปรียบบุคคลและสังคม ทั้งซึ่งหน้าและลับ หลังมีการแสวงหาและเลี้ยงชีพโดยชอบธรรม มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แบ่งปันกันในสิ่งของ ความรู้และความดีชวนช่วยผู้อื่นในกิจการที่ความช่วย มีความพากเพียร เพื่อความ เจริญก้าวหน้า ประหยัดมัธยัสถ์บูรณะซ่อมแซมขยันขันแข็งทั้งประโยชน์งานและส่วนรวม

๓. ไม่ล่วงละเมิดของรักและบุคคลเป็นที่รักของคนอื่นทุกชนิด ไม่ปล่อยตัวตาม กระแสตัณหา มีความสันโดษ ยินดีในของรักหรือประโยชน์ของตนที่ได้มาหรือมีอยู่โดยชอบ ธรรม ไม่มักมากในกาม เป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่โลภจนผิดธรรมชาติ

๔. ไม่กล่าวเท็จทางกายทางวาจา หรือทางตัวอักษรทุกวิถีทาง แต่กลับมีวาจา เชื่อถือได้มีประโยชน์ควรแก่การฟังของผู้อื่น มีสัจย์ มีความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง ไม่มีมายา สาไถ

๕. การไม่ตกเป็นทาสของอบายมุขทุกชนิด หรือสิ่งมีนเมาเสพติดทั้งทาง รูปธรรมนามธรรม อันเป็นทางแห่งความประมาทมัวเมา เสียความปรกติแห่งสติสัมปชัญญะ ทุกประการ แต่กลับเป็นผู้มีสัมมาทิฐิ เห็นถูกเชื่อถูกไม่ม่งมายมีความอดทน อดกลั้น ใน การบังคับตัวเอง ปฏิบัติถูกทั้งต่อมิตรและศัตรู รู้จักฐานะประมาณ รู้จักกาลเทศะ รู้จักสังคม และบุคคล มีการสำรวมมีมารยาทดีไม่กระด้างกระเดื่อง มีหิริโอตตปปะ ละอายบาปและ กลัวบาปโดยลำพังตนเองมีการศึกษาที่ดี มีเพื่อนดี มีความใคร่ในทางดี ไม่เปิดโอกาสให้ใคร ดูหมิ่นได้รู้จักใช้คนและคบคน

จากที่กล่าวมาแล้วจะเป็นศีลธรรม จุดมุ่งหมายในทางพระพุทธศาสนาเพื่อความ เป็นอยู่อย่างสงบเรียบร้อยของสังคมโดยทั่วไป และเป็นความผาสุกขั้นต้น ๆ อันเป็นนิสัยของ ปุถุชน มิได้หมายสูงพ้นขึ้นไปถึงความดับทุกข์ แต่ก็เป็นการกลไกให้สังคมอย่างสันติ ซึ่งเป็น หน้าที่โดยตรงของศาสนา และยังเชื่อมโยงไปถึงวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม ถ้าหากขาด หลักศีลธรรม ๕ ประการ แล้วปัญหาผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมย่อม ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

สาเหตุทางเศรษฐกิจถูกมองว่าเป็นสาเหตุหลักในการเดินทางเข้าสู่การเป็นภรรยา ชาวฝรั่งของหญิงชาวอีสาน อำนาจทางเศรษฐกิจที่ส่งผลในการเป็นปัจจัยกระตุ้น หรือเป็น สาเหตุในการไปเป็นภรรยาฝรั่งของผู้หญิงชาวอีสาน ส่งผลให้เกิดการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม

ขึ้น เพื่อเลื่อนฐานะทางเศรษฐกิจของฝ่ายหญิง เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คนหรือครอบครัว สาเหตุทางเศรษฐกิจนั้นส่งผลให้การเป็นสาเหตุหรือเป็นปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญและรุนแรงกว่าสาเหตุทางด้านสังคม เห็นได้จาก ความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันระหว่างสาเหตุทั้งสองด้าน เช่น ความกตัญญูต่อบิดามารดาก็ทำให้ต้องสร้างฐานะทางเศรษฐกิจเพื่อให้บิดามารดาอยู่สุขสบายด้วยการเป็นภรรยาฝรั่ง เป็นต้น

นอกจากความสัมพันธ์ของปัจจัยกระตุ้น ส่วนใหญ่มักจะวนเข้ามาเกี่ยวเนื่องกับสาเหตุทางด้านเศรษฐกิจว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งอิทธิพลต่อการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของบรรดาภรรยาฝรั่งชาวอีสาน ก็เป็นสาเหตุให้คนจำนวนหนึ่งในสังคมมองหญิงที่ไปเป็นภรรยาฝรั่งเหล่านั้นในแง่ลบ คือ มองว่าเป็นการขายตัว ซึ่งเป็นการมองที่ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของหญิงเหล่านั้น

ในสังคมปัจจุบันมุ่งความสุขจากการมีทรัพย์สินหรือวัตถุมากเกินไปจนลืมความสุขคุณค่าด้านจิตใจ ซึ่งเป็นผลกระทบจากการรับเอาวัฒนธรรมที่เห็นแก่ตัว โดยมากวัฒนธรรมที่ยึดคุณค่าด้านวัตถุนิยมเป็นเรื่องของความสุขที่ขาดจิตสำนึกต่อสังคมและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา แม้ว่าสังคมโลกจะไร้พรมแดนมีการติดต่อวัฒนธรรม การกลมกลืนทางวัฒนธรรม การผสมผสานวัฒนธรรมทั้งตะวันตกตะวันออก กรณีการแต่งงานกับคนต่างชาติต่างวัฒนธรรมของคนในสังคมไทย การรับเอาค่านิยมแบบตะวันตกมาจนไม่เหลือความเป็นวัฒนธรรมชาวพุทธไว้เลย เป็นวัฒนธรรมเลียนแบบซึ่งส่งผลให้คนในสังคมสับสนกับปัญหาชีวิต และขาดสติสัมปชัญญะไร้สามัญสำนึกต่อสังคมในภาพรวมเช่น การก่ออาชญากรรม อาชีพโสเภณี การคอร์รัปชัน คดโกง นักรายการบันเทิง การค้ายาเสพติด การสร้างมลภาวะ เป็นพิษ การทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นการเห็นแก่ตัวแทบทั้งสิ้น

จากการหลงใหลในทรัพย์สินที่ครอบครองว่าเป็นความสุข (ในด้านเศรษฐกิจ) จึงเกิดความเดือดร้อนในทางหลักธรรมคำสอนพระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “คนชั่วได้ทรัพย์แล้วตัวเองไม่กินไม่ใช้ทั้งก็ไม่ให้ (แก่ใครๆ) เหมือนน้ำอยู่ในถื่นของมนุษย์จะใช้ดื่มก็ไม่ได้ คนยอมอดใช้ ส่วนวิญญูชนมีปัญญาได้ทรัพย์แล้ว ย่อมกินใช้และทำกิจ (งานของตนและการกุศลช่วยเหลือผู้อื่น) เขาเป็นคนกล้าเลิศ ได้เลี้ยงดูหมู่ญาติแล้วไม่มีใครติเตียนได้ ย่อมเข้าถึงถื่นสวรรค์”^๒

^๒ ส.ส. (ไทย), ๑๕/๓๘๒/๑๓๐

นอกจากจะแสดงถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพย์อย่างมีปัญญารู้เท่าทันแล้ว พระพุทธองค์ยังตรัสต่อไปอีกว่า “มหาบพิตรเหล่าสัตว์ (สัตว์มนุษย์) จำพวกที่ได้ทรัพย์ยิ่งใหญ่ โอรสแล้วไม่มัวเมา ไม่ประมาทหลงไหลในกามและทั้งไม่ปฏิบัติผิดร้ายต่อสัตว์ (มนุษย์) ทั้งหลายนั้นมีอยู่ในโลกเพียงจำนวนน้อย ส่วนเหล่าสัตว์จำพวกที่ได้โภคทรัพย์ยิ่งใหญ่โอรสแล้วมัวเมาประมาท หลงไหลในกาม ทั้งปฏิบัติผิดร้ายต่อสัตว์ทั้งหลายนั้นแหละมีอยู่ในโลก จำนวนมากมายกว่าโดยแท้”^๓

ในหลักธรรมยังแสดงหลักแห่งความเสื่อมทางเศรษฐกิจของครอบครัวไว้ซึ่งหมายถึงอบายมุข ๔ ประการ คือ เป็นนักเลงหญิง เป็นนักเลงสุรา เป็นนักเลงการพนัน มิมิตรชั่ว สหายชั่ว ฝักใฝ่คนชั่วเปรียบเหมือนอ่างเก็บน้ำแหล่งใหญ่มีทางไหลเข้า ๔ ทางมีทางไหลออก ๔ ทาง หากคนปิดทางน้ำเข้าเสียเปิดแต่ทางน้ำออก อีกทั้งฝนก็ไม่ตกต้องตามฤดูกาล เมื่อเป็นเช่นนี้ อ่างเก็บน้ำใหญ่นั้นย่อมเป็นอันหวังได้แต่ความเพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียว ไม่มีความลดน้อยลงเลยธรรม ๔ ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขปัจจุบัน แก่กุลบุตร

จากนั้นตรัสแสดงธรรม ๔ ประการที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขเบื้องหน้า(สัมปราชัยกัตถะ) คือ สัทธาสัมปทา ศีลสัมปทา จาคสัมปทา และปัญญาสัมปทา^๔ ซึ่งเป็นไปเพื่อสัมปราชัยกัตถะ ๔ ประการ ซึ่งเป็นสุขกว่าธรรมดา ผู้วิจัยจะไม่ขอกล่าวไว้

ความสุขอีกด้านหนึ่งคือ การใช้จ่ายทรัพย์หรือด้านเศรษฐกิจ

พระพุทธองค์ได้ตรัสแสดงเหตุผลในการที่จะมีทรัพย์ หรือประโยชน์ที่ควรถือเอาจากทรัพย์สมบัติแก่นาถบิณฑิกคฤหบดี โดยตรัสให้เหมาะกับสภาพสังคมสมัยนั้น ซึ่งสามารถพิจารณาจับเอาสารัตถะตามสมควรดังต่อไปนี้

ประโยชน์ที่ควรถือเอาแห่งโภคทรัพย์ทั้งหลายมี ๕ ประการดังนี้^๕

๑. ด้วยทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร สะสมขึ้นมาด้วยลำแขนอย่างอาบเหงื่อต่างน้ำ ซึ่งเป็นของชอบธรรมได้มาโดยชอบธรรม บุคคลย่อมเลี้ยงตัวให้เป็นสุขให้เอิบอímใจ เอาใจใส่ดูแลตนให้เป็นสุขโดยชอบ ย่อมเลี้ยงบิดามารดา บุตรภรรยา คนรับใช้

^๓ คี.ส. (ไทย), ๑๕/๓๘๑/๑๐๖

^๔ อ.อ.อุทฺตก. (ไทย), ๒๓/๑๔๕/๒๕๔.

^๕ อ. ปญ.จก. (ไทย), ๒๒/๔๑/๔๘

กรรกร คนงานให้เป็นสุขให้เอิบอ้อม เอาใจใส่ดูแลให้เป็นสุขโดยชอบนี้ คือ ประโยชน์ที่ควรถือเอาแห่งทรัพย์

๒. อีกประการหนึ่งด้วยทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรได้มาโดยธรรม บุคคลย่อมเล็งมิตรสหายและผู้ร่วมกิจการงานทั้งหลายให้เป็นสุขให้อ้อมเอิบ เอาใจใส่ดูแลให้เป็นสุขโดยชอบนี้คือ ประโยชน์ที่ควรถือเอาแห่งทรัพย์

๓. อีกประการหนึ่ง ด้วยทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรได้มาโดยธรรมบุคคลย่อมป้องกันทรัพย์จากภัยอันตรายที่จะเกิดแต่ ไฟ น้ำ พระราชา โจร หรือทายาทร้าย ทำงานให้สวัสดิ์นี้ คือประโยชน์ที่ควรถือเอาแห่งทรัพย์

๔. อีกประการหนึ่งด้วยทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ได้มาโดยธรรมย่อมกระทำพละ ๕ อย่างคือ ญาติพละ (สงเคราะห์ญาติ) อดิพละ (ต้อนรับแขก) ปุพพเปตพละ (ทำบุญอุทิศผู้ล่วงลับ) ราชพละ (บำรุงราชการ) เทวดาพละ (ถวายเทวดาหรือบำรุงศาสนา) นี้คือประโยชน์ที่ควรถือเอาแห่งทรัพย์

๕. อีกประการหนึ่ง ด้วยทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรได้มาโดยชอบธรรมบุคคลย่อมประดิษฐานทักษิณอันส่งผลสูงอันอำนวยอวยอารมณฺ์ดีงามมีผลเป็นสุข เป็นไปเพื่อสวรรค์ในสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ผู้เว้นจากความมัวเมาประมาท ตั้งอยู่ในขันติ โสรัจจะซึ่งฝึกฝนตนเองทำตนเองให้สงบ ทำตนเองให้หายร้อนจากกิเลสได้ นี้คือประโยชน์ที่ควรถือเอาแห่งทรัพย์

แสดงให้เห็นว่าเป็นการชี้ให้เห็นการถือเอาประโยชน์จากทรัพย์หรือในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งไม่มีความเดือดร้อนใจ สำหรับบุคคลผู้ครองเรือนเมื่อมีกินมีใช้แล้วท่านถือเป็นหลักสำคัญที่จะต้องให้ปันเพื่อแผ่แก่ผู้อื่นและถือว่า การปฏิบัติเช่นนั้นเป็นการดำเนินตามบรรดาแห่งอารยชนดังภาษิตว่า

“มีน้อยพึงให้น้อย มีปานกลางก็พึงให้ปานกลาง มีมากก็พึงให้ตามมากการไม่ให้เลยย่อมไม่สมควร : แนะท่านโกสิยเศรษฐีเราออกกล่าวกะท่านว่า จงให้ปันและจงกินใช้ จงขึ้นสู่มรรคาแห่งอารยชนเถิด ผู้กินคนเดียวไม่ได้ ความสุขดอก”^๖

ทรัพย์หรือด้านเศรษฐกิจอาจกล่าวสรุปได้สองทัศนะตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ทัศนะในด้านสังคมและรัฐดังนี้

^๖ พุ. ขา. (ไทย) ๒๘/๒๕๐/๘๘.

๑. ในด้านสังคมครอบครัวตามหลักพระพุทธศาสนา ทรัพย์เป็นอุปสรรคหรือเป็นปัจจัยอุดหนุนชีวิตไม่ใช่จุดหมายของชีวิต ทรัพย์จึงควรเป็นเครื่องช่วยให้มนุษย์มีความสะดวกมากขึ้นและพร้อมมากขึ้น ในการที่จะดำเนินชีวิตที่ดีงามและทำกิจที่ดีงาม เมื่อเข้าถึงสิ่งที่ดีงามยิ่งขึ้นไปทรัพย์เกิดขึ้นที่ไหน แก่บุคคลใดก็ควรเกิดขึ้นเมื่อเกื้อกูลแก่มนุษย์ เป็นปัจจัยอุดหนุนให้มนุษย์ ทั้งหลายสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงามพร้อมที่จะทำสิ่งที่ดีงามได้มากขึ้น เมื่อทรัพย์เกิดแก่สังคมครอบครัวหรือเกิดแก่คนใดคนหนึ่งก็เท่ากับเกิดขึ้นแก่สังคมด้วย บุคคลดีที่มั่งมีขึ้นนั้นเป็นเหมือนเนื้อนาดีที่ข้าวออกงามขึ้นเพื่อประโยชน์ของคนทั้งปวง คนมั่งมีขึ้นนั้นเป็นตามหลักการนี้พึงยินดี เอิบอ้อมใจที่ได้มีความสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทน เป็นเจ้าการมีเกียรติเหมือนได้รับความไว้วางใจจากสังคม ในการจัดทำทรัพย์มาช่วยอุดหนุนหล่อเลี้ยงเพื่อนมนุษย์ในสังคมของตนเองให้อยู่สุขสบายและมีโอกาสทำกิจที่ดีงาม

แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลผู้หนึ่ง ๆ ยิ่งร่ำรวยขึ้น สังคมยิ่งทรุดโทรมลงเพื่อนมนุษย์ ยิ่งทุกข์ทรมานมากขึ้นก็เป็นการปฏิบัติผิดต่อมนุษย์ทรัพย์ไม่เป็นปัจจัยอุดหนุนตามวัตถุประสงค์ของมันไม่เข้าสังคมก็ระส่ำระสายในที่สุดถ้ามิใช่บุคคลมั่งมีดำรงอยู่ไม่ได้ สังคมก็อยู่ไม่ได้ หรือทั้งสองอย่างสังคมอาจปลดเขาออกจากตำแหน่งแล้ววางระบบบริหารจัดการทรัพย์และตั้งเจ้าหน้าที่จัดหาทรัพย์ใหม่ ซึ่งอาจเป็นผลดีขึ้นหรือเลวลงก็ได้ แต่จะอย่างไรก็ตามคติก็มีอยู่ว่าถ้ามนุษย์ปฏิบัติผิดทรัพย์ที่มีขึ้นเพื่อประโยชน์ ย่อมกลับเป็นโทษที่ทำลายทั้งความเป็นมนุษย์ ตัวมนุษย์ และสังคมมนุษย์^๑

๒. ในด้านรัฐพระพุทธศาสนามองเห็นความสำคัญของทรัพย์ในสังคมของชาวโลกว่า ความจนเป็นความทุกข์ในโลก ความยากไร้ขาดแคลนเป็นสาเหตุสำคัญของอาชญากรรมและความชั่วร้ายต่าง ๆ ในสังคม (เช่นเดียวกับความโลภ และความสัมพันธ์กับความโลภด้วย) และถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐหรือผู้ปกครองบ้านเมือง ที่จะต้องคอยเอาใจใส่ดูแลจัดสรรปันทรัพย์ให้แก่เหล่าชนผู้ไร้ทรัพย์ ไม่ให้มีคนจนยากขัดสนในแผ่นดิน ซึ่งในที่นี้ย่อมต้องอาศัยวิธีการต่างๆ ประกอบกัน และตามที่เหมาะสมสถานการณ์โดยเฉพาะ การจัดให้ราษฎรทุกคนมีงานทำมีทางทำมาหากินทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต การส่งเสริมอาชีพ การจัดสรรทุนหรืออุปถัมภ์ การควบคุมป้องกันไม่ให้มีอธรรมการ คือการกระทำและวิธีการที่ไม่

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) พุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๗๕๕.

ชอบธรรมไม่เป็นธรรม การเอารัดเปรียบกัน เป็นต้น โดยนัยนี้ย่อมจะถือเป็นหลักการได้ว่า การไม่มีความยากจน เป็นเครื่องวัดความสำเร็จของรัฐได้ดีกว่าการมีความร่ำรวย

สำหรับหญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ก่อนที่จะสมรสกับชาวต่างชาตินั้น ส่วนใหญ่จะเคยมีสามีเป็นชายไทยมาก่อน สภาพเศรษฐกิจค่อนข้างยากจน ต้องทำมาหากินด้วยตนเอง สามีคนไทยเจ้าชู้ เมานะเล้า ไม่รับผิดชอบ ดังนั้นฝ่ายหญิงจึงเป็นผู้ทำงานทุกอย่างทั้งงานบ้าน และการประกอบอาชีพ เมื่อแยกทางกับชายไทยและได้สมรสกับชาวต่างชาติ ทั้งที่จดทะเบียนและไม่จดทะเบียนสมรสก็ตาม สภาพเศรษฐกิจดีขึ้น มีบ้าน มีรถ มีเครื่องอำนวยความสะดวก ได้รับความรักจากสามีชาวต่างชาติ

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้ง ๑๓ กลุ่ม ส่วนใหญ่จะเคยสมรสมาก่อน และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างลำบาก ประกอบอาชีพขายบริการบ้าง จนกระทั่งได้พบกับชาวต่างชาติที่เข้าใจและแต่งงานในที่สุด จากฐานะที่ยากจนไม่มีอะไร ก็กลับกลายเป็นคนมีฐานะ มีบ้านหลังใหญ่ มีที่ดิน มีอาชีพ มีรถยนต์ สภาพทางครอบครัวดีขึ้น มีรายได้ที่สามีชาวต่างชาติมอบให้เป็นประจำทุกๆ เดือน

คู่ที่ ๑ - ผู้หญิงมีฐานะคืออยู่แล้ว ทำมาหากินเก่ง

คู่ที่ ๒ - เมื่อแต่งงานกับชาวต่างชาติมีความสุข มีบ้านสวยอยู่

คู่ที่ ๓ - ผู้หญิงลำบากมากเมื่ออยู่กับสามีเก่า เมื่อแต่งงานแล้วได้รับการดูแลอย่างดี มีบ้านหลังใหญ่

คู่ที่ ๔ - เดิมยากจนมากเมื่อมีสามีใหม่เป็นชาวต่างชาติพอมีพอกิน

คู่ที่ ๕ - ชีวิตมีความสุข ปลูกบ้าน ๑ หลัง มีปื้มน้ำมัน ร้านมินิมาร์ท มีรถยนต์

๒ คัน

คู่ที่ ๖ - เมื่อแต่งงานกับชาวต่างชาติชีวิตดีขึ้น ลูกซึ่งเกิดกับสามีชาวไทยได้ไปเรียนต่างประเทศ ชีวิตดีขึ้น ฐานะครอบครัวดีขึ้น

คู่ที่ ๗ - แต่งงานที่ต่างประเทศ กลับมาเมืองไทยสร้างบ้านให้พ่อแม่ ซื้อรถยนต์ให้พ่อและส่งเงินให้ทางบ้านเป็นประจำ

คู่ที่ ๘ - ปลูกบ้านทรงไทยประยุกต์ มีเครื่องอำนวยความสะดวกทุกอย่าง มีทีวีอินเตอร์เน็ต ชุดรับแขก ของใช้มีระดับ

คู่ที่ ๙ - ปลูกบ้านในเมืองไทย ๑ หลัง มีรถยนต์ มีทุกอย่างที่อยากมี

คู่ที่ ๑๐ - ฐานะทางบ้านดีขึ้น กำลังปลูกบ้านใหม่และรถยนต์

คู่ที่ ๑๑ - ฐานะทางบ้านดีขึ้น ปลุกบ้าน ๒ หลัง อยู่คนละหลังกับสามี

คู่ที่ ๑๒ - ไปต่างประเทศกับสามีปีละครั้งปลุกบ้าน ๑ หลัง เศรษฐกิจของบ้านเริ่ม

ดีขึ้น

คู่ที่ ๑๓ - ปลุกบ้าน ๑ หลัง ลูกๆ ทั้ง ๔ คนได้เรียนหนังสือ มีรถยนต์ รถไถนา
รถเกี่ยวข้าว

จะเห็นได้ว่าหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัด
บุรีรัมย์นั้น มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

๓.๒ ผลกระทบทางสังคม

สาเหตุด้านสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดขึ้นให้เกิดการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมก็ คือ
สถานภาพทางสมรส (Marital status) ที่เป็นสถานภาพการหย่าร้าง ผู้หญิงที่จะไปหาสามี
ต่างชาตินั้น ล้วนประสบปัญหาการหย่าร้างซึ่งสาเหตุการหย่าร้างส่วนหนึ่งเกิดจากในประเด็น
ทางด้านเศรษฐกิจ เช่นในงานศึกษาของ ดร.รัตนา บุญมะยะ ได้นำเสนอผลการวิจัย “ภรรยา
ฝรั่ง” ความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับผู้ชายต่างชาติ พบว่า โดยส่วนมากของทั้งฝ่ายชายและ
ฝ่ายหญิงผ่านการหย่าร้างมาแล้ว และฝ่ายหญิงหลายคนมีลูกติดมาด้วย

การหย่าร้างจึงถือเป็นสาเหตุหรือปัจจัยกระตุ้นหนึ่งในการไปเป็นภรรยาฝรั่งของ
หญิงชาวอีสาน เพราะเมื่อมองในแง่มุมมองที่เพศหญิงเป็นเพศที่ต้องพึ่งพาเพศชายเพื่อเป็นกำลัง
หลักในการหาเลี้ยงครอบครัวนั้นเมื่อเกิดการหย่าร้างขึ้นฝ่ายหญิงจะขาดหลักในการพึ่งพาเพศ
ชายเพื่อเป็น กำลังหลักในการหาเลี้ยงครอบครัวนั้นเมื่อเกิดการหย่าร้างขึ้นฝ่ายหญิงจะขาด
หลักในการพึ่งพา และโดยเฉพาะหญิงที่มีบุตรติดสอยห้อยตามมาด้วยแล้วนั้นก็ยิ่งทำให้
ประสบกับความยากลำบากในการที่จะหาเลี้ยงตนเองและลูกได้ ซึ่งทางออกส่วนหนึ่งก็คือ
การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับชายชาวต่างประเทศนั่นเอง

ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งทางด้านสังคมก็คือ ค่านิยมเกี่ยวกับความกตัญญู คนในสังคม
อีสานนั้นมีความเชื่อที่ยึดโยงอยู่กับหลักในพระพุทธศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่สั่งสอน
ให้รู้จักบุญคุณของผู้ที่มีพระคุณต่อเราโดยเฉพาะผู้ที่เป็นบิดามารดา ความกตัญญูที่ต้องการจะ
ดูแลครอบครัวต่าง ๆ เหล่านี้ก็เป็นสาเหตุการเป็นภรรยาฝรั่งของหญิงอีสาน เพราะการสมรส
กับชาวต่างชาติมักจะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ผลของการเปลี่ยนแปลงที่สังคมไทยรับเอาวัฒนธรรมทางตะวันตกเข้ามาอย่างมากทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ผลที่บังเกิดขึ้นมองเห็นได้ในสังคมเมืองกับสังคมชนบท มีสาเหตุอันเดียวกันคือ การละเลยคำสอนและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมได้มากที่สุดก็คือ หลักคำสอนและหลักปฏิบัติขั้นศีล เพราะศีลเป็นระบบควบคุมชีวิตด้านนอกเกี่ยวกับการแสดงออกทางกาย ทางวาจา เป็นระเบียบว่าด้วยความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน การดำเนินกิจการต่างๆ ของหมู่ชน และแก่ความผาสุกแห่งสมาชิกทั้งปวงของหมู่ชน^๔

ศีลอันเป็นหลักคำสอนและปฏิบัติถูกผู้คนในสังคมเพิกเฉยละเลยจึงทำให้สังคมไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปรกติ ศีลเป็นพื้นฐานเป็นบรรทัดฐานขั้นต้นที่ดีที่สุด คือ การไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ว่าด้วยกายหรือวาจาและการไม่ทำลายสติสัมปชัญญะที่เป็นตัวคุ้มกันศีลของตนและป้องกันตนในทางเสื่อม ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ในเขตเมืองและชนบทผู้วิจัยจะได้ยกผลกระทบ ๒ ปัญหา คือ ปัญหาสังคมเมืองและปัญหาสังคมชนบท

๑. ปัญหาสังคมเมือง^๕ ในอดีตปัญหาสังคมส่วนใหญ่เป็นเรื่องสังคมเมืองเพราะเหตุว่าสังคมเมืองได้รับวัฒนธรรมสมัยใหม่ก่อนกระแสคลื่นวัฒนธรรมตะวันตกเข้าสู่สังคมเมืองก่อนย่อมมีความแตกต่างจากสังคมชนบทดังนี้

๑.๑ สังคมเมืองเป็นที่อยู่อาศัยของคนจำนวนมาก มีความหลากหลายอาชีพ และมีความสัมพันธ์กันด้วยผลประโยชน์ แม้จะมีระเบียบปกติของสังคม แต่ถ้ามีช่องทางการทำประโยชน์เพื่อตนเองหรือกลุ่มได้ และมีโอกาสอาจฝ่าฝืนหลักเลียบระเบียบได้ หากสังคมไม่มีมาตรการควบคุม

๑.๒ การที่คนในสังคมเมืองมีจำนวนมากและอาจมีพื้นฐานขนบธรรมเนียมที่แตกต่างกัน การควบคุมระเบียบอาจจะทำได้ยากเพราะบุคคลอาจ อ้างระเบียบที่ขัดแย้งกัน

๑.๓ การควบคุมระเบียบสังคมทำได้ไม่ทั่วถึงและอาจมีการละเลยต่อหน้าที่ด้วยความเพอเรอหรือโดยเจตนาก็ตาม

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓๑.

^๕ พูนศิริ วัจนะภูมิ, ปัญหาสังคม, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๖), หน้า ๕๖๑.

๑.๔ การติดต่อด้านสัมพันธ์กันของคนในเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้คนรุ่นใหม่มีวิถีการดำเนินชีวิตแตกต่างไปจากคนรุ่นเก่า ดังนั้นอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมได้

๑.๕ การกระทำของคนต่างระเบียบต่างวัฒนธรรมอาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้และระเบียบการกระทำที่ต่างกันและขัดกัน ย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งในผลประโยชน์ได้เช่นกัน

จะเห็นได้ว่าการพิจารณาสาเหตุของปัญหาสังคมในอดีตให้ความสำคัญกับการเสียระเบียบสังคม ซึ่งปัญหานี้จะไม่เกิดขึ้นกับสังคมชนบทที่มีความสัมพันธ์กันอันเครือญาติและเป็นสังคมที่ยังคงยึดถือในขนบธรรมเนียมประเพณีประจำถิ่นมากกว่า

ผลกระทบที่มาจากการพัฒนาวัฒนธรรมใหม่ในเมืองหรือสังคมเมืองมีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แม้จะมีความแตกต่างกันของชุมชนในระดับภูมิภาค แต่สามารถระบุได้ว่าสังคมไทยได้รับผลกระทบที่สำคัญ กับปัญหาต่างๆ ดังนี้

- ๑) ปัญหาอาชญากรรม
- ๒) ปัญหายาเสพติด
- ๓) ปัญหาการว่างงาน
- ๔) ปัญหาโสเภณีและ
- ๕) ปัญหาแรงงานเด็ก

ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยยกประเด็นปัญหา ๒ ประการเท่านั้นที่มองเห็นได้ชัดเจนกว่าปัญหาอื่น และนับวันจะมีความรุนแรงขึ้น กล่าวคือ

๑. ปัญหาอาชญากรรม เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อบุคคลและสังคมเพราะได้ทำลายชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนความสุขและความปลอดภัยของประชาชน มีการรวบรวมสถิติการเกิดปัญหานี้ โดยระบุว่าปัญหาที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกขณะตามการขยายตัวของประชากรและการขยายตัวเมืองในภาคต่างๆ คำว่า “อาชญากรรม” หมายถึง การกระทำผิดทางอาญาและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย^{๑๑} ครอบคลุมถึงการกระทำ

^{๑๑} สุพัตรา สุภาพร, ปัญหาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗),

ผิดประเภทต่างๆ ได้แก่ ฆ่าคนตาย ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ หมิ่นประมาท ยักยอก หนีราษฎรบังหลวง หลบเลี่ยงภาษี และปลอมแปลงเอกสาร เป็นต้น

๒. ปัญหายาเสพติด เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยมากและมีความสำคัญระดับโลกไม่ใช่เฉพาะสังคมไทยเท่านั้น ยาเสพติดมีการแพร่ระบาดในเมืองไทยนานแล้วและได้พยายามแก้ไขปัญหานี้มาตลอด ปัจจุบันมีสภาพการณ์ที่เป็นตัวชี้ความรุนแรงของปัญหาที่มากขึ้นเป็นพิเศษ ในอดีตเกือบ ๔๐ ปีล่วงมาแล้ว กลุ่มผู้ติดยาเสพติดเป็นกลุ่มที่มีอายุระหว่าง ๕๐ - ๖๔ ปี ติดยาเสพติดประเภทฝิ่น แต่ปัจจุบันกลุ่มผู้ติดยาเสพติดเปลี่ยนไป คือ ผู้ติดยาเสพติดมากกว่าร้อยละ ๕๐ เป็นกลุ่มเยาวชนอายุระหว่าง ๑๖ - ๒๕ ปี การติดยาเสพติดมิได้มีผลกระทบต่อผู้เสพเท่านั้น แต่ยังเป็นต้นเหตุของปัญหาสังคมอื่นด้วย เช่น ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น

สาเหตุการติดยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นนั้น พบว่าส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาด้านจิตใจ จากปัญหาภายในครอบครัว ความบีบคั้นในชีวิตและสภาพแวดล้อมที่กดดัน เช่น การบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ครอบครัวแตกแยก เกิดความรู้สึกต่อต้านสังคม ต้องการหาทางออกเพื่อลดความกดดัน หรือการกระทำตรงข้ามกับครอบครัวและสังคมเกิดจากการที่วัยรุ่น ขาดที่ปรึกษาและช่วยเหลือแก้ไขปัญหา เนื่องจากความบกพร่องของสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาที่สมบูรณ์

๒. ปัญหาสังคมชนบท

สังคมชนบทได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก สังคมโลกาภิวัตน์ เนื่องจากการปฏิวัติ ข่าวดสารข้อมูลที่อาศัย ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นเครื่องมือส่งเสริมทำให้ข่าวสารข้อมูลเชื่อมโยงสังคมมนุษย์ในโลกไร้ที่พรมแดนและเวลา เพราะการสื่อสารได้ใช้คอมพิวเตอร์ ดาวเทียมและอื่นๆ นั้นสามารถสื่อให้ถึงกันได้จากขั้วโลกหนึ่ง มายังอีกขั้วโลกหนึ่งได้โดยเกือบจะไม่ต้องใช้เวลาเลย ถ้าหากคิดทบทวนและไตร่ตรองให้ดี ถึงเรื่องศักยภาพของมนุษย์ ในการปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ๆ สังคมแต่ละแห่งแต่ละท้องถิ่นล้วนมีความแตกต่างในด้านวิถีชีวิต วิธีคิดและความเจริญทางวัตถุ เป็นเรื่องที่ยากแก่การปรับตัวให้ทัดเทียมกันได้ การปรับตัวไม่ทัน และเป็นเหยื่อของเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบมายังวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่อย่างที่เราเห็นในสังคมไทยในชนบททุกวันนี้

๑. ปัญหาความยากจน เนื่องจากวัฒนธรรมแบบเงินตราเข้ามามีบทบาทในชีวิตของชาวชนบท ทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ขาดปัจจัยหลักในการยังชีพ ซึ่งเป็นผลมาจากการเพาะปลูก หรือส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรแล้วไม่ได้ผลตอบแทนที่ดี ราคาผลผลิตตกต่ำ หรือถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา เมื่อไม่มีทางเลือกอื่นบางครั้งจึงนำเอาลูกสาวของตนขายสู่ตลาดค้าโสเภณี เพื่อความอยู่รอดของสมาชิกคนอื่นๆ นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากการเลียนแบบในการดำเนินชีวิตจากเพื่อนบ้านหรือคนอื่นๆ ในสังคมทำให้มีความต้องการบริโภคมากขึ้น ผลที่ตามมาก็คือ^{๑๑}

๑.๑ ความนิยมในวัตถุ ความเจริญทางวัตถุได้สร้างค่านิยมที่พุ่งเพื่อพุ่มเพื่อโยให้กับเด็กวัยรุ่นจนส่งผลกระทบต่อวัยรุ่นจำนวนไม่น้อยไปเป็นโสเภณีเพื่อหารายได้ไปเที่ยวเตร่หรือใช้จ่ายเพื่อตอบสนองสิ่งที่ต้องการ ซึ่งมักพบว่าในจำนวนนี้มีเด็กวัยรุ่นมีฐานะทางบ้านมิได้ยากจนแต่มาเป็นโสเภณีรวมอยู่ด้วย

๑.๒ ปัญหาครอบครัวแตกแยกในยุคที่เศรษฐกิจเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิตพ่อแม่ผู้ปกครองต่างทำมาหากินเลี้ยงชีพจนไม่มีเวลาเพียงพอที่จะดูแลเอาใจใส่ลูกของตน ประกอบกับปัญหาการหย่าร้างมีเพิ่มมากขึ้นพ่อแม่ต้องแยกทางกัน เด็กอาจจะอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สภาพครอบครัวที่แตกแยกและขาดการดูแลเอาใจใส่ของพ่อแม่เป็นสาเหตุให้ลูกขาดความรักความอบอุ่นและหนีออกจากบ้าน บางคนคิดยาเสพติดหรือสารระเหยและสุดท้ายหาทางออกด้วยการเป็นโสเภณี

๑.๓ ค่านิยมในทางที่ผิดของพ่อแม่หรือผู้ปกครองบางคน ค่านิยมที่สนับสนุนให้เด็กหญิงออกไปประกอบอาชีพเป็นโสเภณี เนื่องจากเห็นว่าเป็นอาชีพที่หางานง่าย มีรายได้ดีพอสร้างฐานะให้กับทางบ้าน สร้างบ้านหลังใหญ่ ๆ มีรถยนต์ เหมือนกับคนอื่นๆ ในหมู่บ้านหรือมีเงินพอที่จะซื้อที่ดินเพิ่มขึ้น ซึ่งเด็กก็มักยินดี ทำเพื่อตอบแทนบุญคุณ และมักมีการชักจูงให้เห็นคล้อยตามจนคิดว่า การเป็นโสเภณีจะสามารถทำให้มีชีวิตที่ดีกว่าการทำงานหนักอยู่ในหมู่บ้าน

ในสังคมปัจจุบัน ชายและหญิงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและไม่ต้องอยู่ในสายตาผู้ใหญ่อย่างเคร่งครัดเหมือนสมัยก่อน หญิงชายมีโอกาสเลือกคู่ครองด้วยตนเองไม่ต้องให้พ่อแม่เป็นผู้เลือกให้เหมือนอย่างสมัยก่อน ผู้หญิงในปัจจุบันมีโอกาสเลือกคบหาสมาคม

^{๑๑} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, มนุษย์กับสังคม, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๑), หน้า ๕๕๘.

กับผู้ชายและหญิงอาจมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสแต่สังคมก็ยังไม่ยอมรับวัฒนธรรมและค่านิยมทางเพศดังกล่าวนัก^{๑๒} ในสังคมเมืองมีแนวโน้มที่จะยกเลิก ค่านิยมการขีตถือ ความบริสุทธิ์ของผู้หญิงมากขึ้น โดยเฉพาะในหมู่ผู้มีการศึกษาอาจจะเป็นเพราะอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกที่สังคมไทยได้รับอย่างไม่ขาดสาย ทำให้ผู้ชายเริ่มตระหนักว่า ความบริสุทธิ์ของผู้หญิงไม่ได้ช่วยทำให้ชีวิตสมรสสุขเท่าคุณงามความดี และความซื่ออกเข้าใจกันของกลุ่มสมรส

อีกประการหนึ่งก็คือ ทักษะคติในการเลือกคู่มีแนวโน้มความเหมาะสมระหว่างชายหญิงมากขึ้น ค่านิยมเรื่องความบริสุทธิ์ของฝ่ายหญิงจึงเริ่มมีความสำคัญน้อยลง ดังนั้นหญิงหม้ายจึงมีโอกาสแต่งงานใหม่มากกว่าเดิม สังคมไทยปัจจุบันนิยมการหย่าร้างว่าเป็นทางออกที่ดีของการตัดสินใจชีวิตที่ล้มเหลวต่างจากสมัยก่อน สังคมไทยวัฒนธรรมไทยไม่เอื้อโอกาสให้คู่ครองหย่าร้างมากนัก โดยเฉพาะเพศหญิงสถานภาพการเป็นแม่หม้ายไม่สู้จะดีนัก ประกอบกับในปัจจุบันนี้ ครอบครัวชั้นกลางและชั้นล่างสามภรรยา อาจจะต้องทำงานนอกบ้านทั้งคู่เพื่อหารายได้เข้าครอบครัว ภรรยาจึงมิใช่ “ข้างเท้าหลัง” แต่เป็นผู้ที่พึ่งพาตนเองได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและจิตใจ ดังนั้นความอดทนต่อกันของคู่ครองครอบครัวจึงมีน้อยลง ส่งผลให้ครอบครัวแตกสลายหรือการล่มสลายมากขึ้นในปัจจุบัน

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นเพราะคนในสังคมเริ่มนิยมวัตถุมากกว่าคุณค่าทางด้านจิตใจ เพราะเกิดจากค่านิยม ทิฎฐิ และมานะกิเลส ๓ ตัวนี้ มีผลทำให้สังคมสับสนวุ่นวายไม่มีความรู้จักพอ มีแต่คตินรนแสวงหาวัตถุสิ่งของมาปรนเปรอตนเองเบียดเบียนเอาเปรียบผู้อื่น เพราะสาเหตุดังนี้

คตินรน หมายถึง ความอยากไม่รู้จักพอ เป็นความต้องการไม่มีสิ้นสุดเป็นเหตุให้บุคคลไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และมีส่วนชักพาให้ครอบครัวเสื่อมสลายและเป็นทุกข์ตลอดเวลา

ทิฎฐิ หมายถึง การขีตถือ การขีตมั่นในทิฎฐิของตนเท่านั้นว่าถูกต้องเป็นจริง ทำให้บุคคลไม่ยอมรับฟัง ความคิดเห็นของบุคคลอื่นและเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งในที่สุด ครอบครัวที่มีทิฎฐิกันมาก ๆ ย่อมนำความเดือดร้อนให้กับตนเองและครอบครัวข้างสายใยแห่งครอบครัวก็จะขาดสะบั้นลงเด็กก็จะจะมีปัญหาตามมา

^{๑๒} นิตยา มาสสวิสุทธิ์ และ รินฤทัย สัจจพันธุ์, ชายกับหญิงในเอกสารการสอนวิชาแนวคิดไทย, เล่ม ๒ หน่วยที่๗, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๓), หน้า ๓๘๔.

มานะ หมายถึง ความถือตัว เป็นกิเลสที่ผลักดันให้บุคคลถือว่าตนเท่าเทียม กับบุคคลอื่น ทั้งที่ตนเองไม่มีคุณลักษณะเท่าเทียมกับบุคคลอื่นหรือถือตัวว่า สูงกว่าบุคคลอื่นทั้งที่ตนเองด้อยกว่าบุคคลอื่นในแทบทุกด้านก็ตาม นอกจากนี้มานะยังหมายถึงตนเองว่ามีความต่ำด้อยกว่าบุคคลอื่นหรือด้อยกว่าบุคคลอื่น ทำให้ไม่กล้าที่จะทำสิ่งที่ดีงามและก้าวหน้า เพราะคิดว่าตนเองทำไม่ได้ทั้งที่โดยความเป็นจริงตนเองก็มีคุณสมบัติและความสามารถไม่ด้อยไปกว่าบุคคลอื่นแต่อย่างใด

ดังนั้นมานะเป็นต้นเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งกับตนเองสังคมอย่างเห็นได้ชัด ทำให้บุคคลหลงตนเอง ไม่ยอมรับความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเองไม่รู้จักรศพรผู้อาวุโส ดีตัวเสมอ ท่านเป็นการขาดวัฒนธรรมของคนดีในสังคม ทำให้ผู้ที่มีความรู้มีอำนาจมีสติปัญญาหรือคุณธรรม ตกอยู่ภายใต้อำนาจของมานะอาจจะสำคัญตนผิดและทำอะไรผิด ๆ ได้ที่คิดว่าถูกต้องแต่ฝ่ายเดียวบางครั้งยังดูถูกวัฒนธรรมแบบบรรพบุรุษว่าไม่ทันโลกทันสังคม

สังคมความเป็นอยู่ของหญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ก่อนที่จะสมรสกับชาวต่างชาติ มีสังคมเช่นเดียวกับ หญิงอีสานทั้งหลายเมื่อแต่งงานกับชายไทยต้องรับผิดชอบทั้งงานบ้านงานเรือน การทำมาหากิน เลี้ยงลูก อีกทั้งสังคมของชาวพุทธเราสอนให้มีความกตัญญูต่อบิดามารดา เมื่อแต่งงานกับชายไทยแล้วไม่มีความสุข ไม่สามารถหาเงินทองมาให้กับบิดามารดาของตนเองได้ ประกอบกับความไม่รับผิดชอบของชายไทย จึงเกิดการหย่าร้าง และพบกับชายชาวต่างประเทศ อาจได้รับการแนะนำจากญาติพี่น้อง จากเพื่อน ประกอบกับการเอาอกเอาใจของชายชาวต่างชาติ ทำให้ตัดสินใจแต่งงานกับชายต่างชาติ และเมื่อแต่งงานแล้วสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถเงินเจือบิดา มารดาได้ บุตรที่เกิดกับสามีคนไทยก็ได้รับการศึกษาที่ดี มีโอกาสช่วยเหลือสังคมรอบด้าน อีกทั้งยังมีเวลาในการเข้าวัดปฏิบัติกิจทางพระพุทธศาสนาได้อีกด้วย

๓.๓. ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม

ชุมชนบรรพบุรุษดั้งเดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรมเป็นสังคมที่พึ่งพาตนเองได้ในท้องถิ่นวัฒนธรรมแบบบรรพบุรุษโดยมาก ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันมักสนิทสนมกันมีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ คนส่วนใหญ่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมและอาชีพคล้ายคลึงกัน ชาวไร่ชาวนามักนับถือศาสนาอย่างเคร่งครัด มีระบบความคิดความเชื่อและประเพณี

ผูกพันกับที่ดินและสิ่งเหนือธรรมชาติ มักมีพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการเกษตรกรรมในแต่ละฤดูกาลจะได้ผลดี บางชุมชนมีประเพณีการจัดพิธีกรรมอย่างหรูหราซึ่งจัดโดยผู้มีฐานะดีในท้องถิ่นเพื่อแสดงฐานะทางสังคมของตน บางครอบครัวอาจมีคนที่มีความชำนาญพิเศษเฉพาะด้านมากกว่าครอบครัวอื่นด้วย

วัฒนธรรมบรรพบุรุษเป็นวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเช่น ช่างฝีมือ ช่างตีเหล็ก ช่างทอผ้า และรวมไปถึงช่างฝีมืออื่นๆ ที่ผลิตได้จากวิถีทางธรรมชาติ คนอื่นๆ ก็อาจจะเรียนรู้และฝึกฝนได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาการในระดับพื้นฐานยังไม่สลับซับซ้อน จนทำให้มีการผูกขาดภายในกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดได้ บางครอบครัวอาจมีความแตกต่างทางฐานะ ทางเศรษฐกิจและสังคม แต่การดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกันมากจนถือว่าเป็นคนละชนชั้นภายในชุมชนเดียวกัน ชาวชนบทอาจจะมีการแข่งขันกันบ้างในทางเศรษฐกิจและการเมืองในระดับท้องถิ่น^{๓๓}

คนในชนบทส่วนมากมักถือว่าปัจจัยการผลิตของครอบครัวเป็นของกลางสำหรับทุกคนซึ่งหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ดูแลและตัดสินใจในการใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม ครอบครัวมักแบ่งทรัพย์สินบางส่วนให้สมาชิกเมื่อบุคคลนั้นแต่งงานแล้วและต้องแยกเรือนไปอยู่กับคู่ครองต่างหาก สิ่งที่ครอบครัวแบ่งให้มักเป็นสัตว์เลี้ยงสิ่งของเครื่องใช้ประจำวันหรือ เครื่องประดับต่างๆ ระบบเครือญาติมีความสำคัญในชนบทมาก การสืบทอดมรดกและสิทธิทำกินในที่ดินทำกินรวมทั้งความเป็นปึกแผ่นทางสังคมได้มาจากโครงสร้างของระบบเครือญาติ วัฒนธรรมแบบชนบทเริ่มมีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรระดับท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่สำคัญต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น กรรมการดูแลการชลประทาน สมาคมกู้ยืมเงิน สมาคมป้องกันหมู่บ้านและดูแล ศาสนสถาน เป็นต้น บางสังคมก็ไม่มี การจัดตั้งองค์การท้องถิ่นในระดับหมู่บ้าน แต่ส่วนใหญ่จะมีระบบแสดงความนับถือคนในหมู่บ้านเดียวกัน โดยเรียกกันด้วยคำสรรพนามว่าเป็นเสมือนญาติพี่น้องเพื่อแสดงความสนิทสนมและใกล้ชิดเป็นพิเศษ^{๓๔}

^{๓๓}มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, มนุษย์กับอารยธรรม, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๕.

^{๓๔}สุมิตร ปิติพัฒน์, มนุษย์กับเศรษฐกิจ, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๖.

ผลกระทบเริ่มเกิดขึ้นเมื่อสังคมชนบทต้องเกี่ยวข้องกับสังคมภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีอำนาจจากสังคมเมืองซึ่งมักจะมีผลประโยชน์และอิทธิพลแผ่เข้ามาในหมู่บ้าน พวกพ่อค้าคนกลางก็เข้าซื้อขายผลผลิตจากท้องถิ่นไปขายต่ออยู่เสมอ นักการเมืองจะเข้ามาหาเสียงข้าราชการก็เข้าดูแลการเก็บภาษีและผลประโยชน์ของชนชั้นปกครองและรัฐ ค่านิยมและความเชื่อทางศาสนาจากเมืองก็แพร่เข้ามาในชนบท ดังนั้น วัฒนธรรมชนบทจึงเปรียบเสมือนพื้นที่ส่วนหนึ่งจะแยกออกจากระบบวัฒนธรรมเมืองเสียมิได้ แต่สังคมและวัฒนธรรมของชาวชนบทก็เป็นเพียงส่วนย่อยของสังคมและวัฒนธรรมใหญ่หรือของอารยธรรมของรัฐซึ่งมีพลังอำนาจเหนือกว่ามาก^๕

จากการติดต่อกับวัฒนธรรมของคนในเมือง ทำให้ชาวไร่ชาวนาในท้องถิ่นชนบทได้รู้ได้เห็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่สะดวกสบายกว่า ชีวิตในชนบทเมืองเป็นที่อยู่อาศัยของคนหลากหลายอาชีพและมาจากพื้นฐานที่แตกต่างกัน เช่น ชุนนาง พ่อค้า ช่างฝีมือ ผู้สอนศาสนา ทหาร ศิลปิน ข้าราชการ ลูกจ้าง กรรมกร และอื่นๆ ร้านค้าและสถานบริการต่างๆ ในวัฒนธรรมเมืองมีมากมาย เมืองจึงเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญก้าวหน้าซึ่งชาวชนบทนิยมชมชอบ บางครั้งจึงพยายามลอกเลียนแบบชีวิตจากชาวเมือง และยอมรับค่านิยมทางวัฒนธรรมแบบเมืองที่แพร่เข้ามาในชนบท รวมทั้งรับเอาเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ในการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตสูงขึ้นและซื้อหาสิ่งของและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ จากเมืองมาใช้สอยในชีวิตประจำวันตามความสามารถด้านการเงินและครอบครัว

เมื่อเงินเข้ามามีอำนาจมากขึ้น เงินก็เข้าไปตัดคุณค่าที่ไม่ใช่เงิน คือระบบเครือญาติ ความเป็นปึกแผ่นมาแต่บรรพบุรุษของสังคมให้ขาดสะบั้นลง วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมถูกตัดขาดเยื่อใยที่จะผูกพันกันทำให้สังคมอ่อนแอ วัฒนธรรมแบบลัทธิปัจเจกชนนิยมสุดโต่งก็ทำให้สังคมเป็นแบบตัวใครตัวมัน ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมก็ลดลงมีส่วนเพิ่มความแตกสลายทางสังคมและเกิดวิกฤตการณ์ทางสังคม และส่งผลกระทบวัฒนธรรมบรรพบุรุษดังนี้

๑. การย้ายถิ่นฐาน สาเหตุของการย้ายถิ่นฐานนั้นเกิดจากความแตกต่างระหว่างจุดเริ่มต้นและจุดหมายปลายทาง^๖ ด้านโอกาสในการหารายได้ โอกาสการหางานทำ ประสบการณ์แปลกใหม่ การใช้ชีวิตสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนั้น นอกจากสถานะใน

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๖ - ๑๒๗.

^๖ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสิทธิ์, แนวโน้มและปัญหาประชากรไทยในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, (วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ ปีที่ ๓๑ เมษายน - มิถุนายน, ๒๕๓๔), หน้า ๔๒.

การประกอบอาชีพและรายได้ที่ชาวชนบทประสบปัญหาอยู่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการอพยพ และปัจจัยดึงดูดจากแห่งที่มีความเจริญกว่าไม่ว่าจะเป็นเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ ๆ ของแต่ละภาค ล้วนเป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้ชาวชนบทอพยพออกจากท้องถิ่นมากขึ้น แต่เดิมจุดหมายปลายทางของการย้ายถิ่นคือ การมุ่งเข้าสู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล หรือเข้าไปในพื้นที่ห่างไกลเพื่อหางานทำและหารายได้ หรือการหาที่ทำกินจากการเกษตร แต่ปัจจุบันการย้ายถิ่นได้เปลี่ยนแปลงไปโดยการมุ่งเข้าสู่ย่านอุตสาหกรรมและการบริการที่นอกเหนือจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากการย้ายถิ่นฐานออกจากชนบททำให้เกิดการทอดทิ้งคนชราหรือบิดามารดาไว้โดยขาดความเหลียวแล ซึ่งเป็นบรรพบุรุษแท้ ๆ ของตน

ทำให้คนขาดหลักธรรมที่เห็นได้ชัดก็คือ กตัญญูกตเวทิตี ซึ่งหมายถึงการระลึกนึกถึงคุณงามความดีและการอุปการคุณที่บุคคลอื่นได้ทำให้แก่เรา กตเวทิตี หมายถึง การตอบแทนพระคุณแก่บุคคลอื่น ที่ได้ให้อุปการคุณแก่เรานั้นก็คือ ปู่ย่า ตายาย บิดามารดา ซึ่งเป็นบรรพบุรุษตน คำว่า กตัญญูกตเวทิตี เป็นคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับคนดีในสังคมไทย ความกตัญญูกตเวทิตีได้กลายเป็นกฎทางศีลธรรมหรือเป็นจารีตทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดพฤติกรรมของสังคมให้รู้จักอุปการคุณคือ “บุญคุณ” ที่บุคคลอื่นได้กระทำให้แก่เราโดยเฉพาะ บุตรจำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรมข้อนี้ต่อบิดามารดาของตนหากใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะถูกสังคมประณามหรือลงโทษ เช่น ถูกประณามว่าเป็นลูกเนรคุณหรือลูกอกตัญญูหรือลูกทรพี^{๑๖}

พระพุทธศาสนายกย่องสรรเสริญบุคคลที่มีความกตัญญูกตเวทิตี ว่าเป็นคนดีทั้งนี้เพราะความกตัญญูกตเวทิตีเป็นเครื่องหมายหมายของคนดี บุคคลที่มีความกตัญญูกตเวทิตีจะได้รับผลดีตอบแทนอย่างแน่นอน ดังคำโบราณที่ว่า คนดีตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ กล่าวคือ หากประสบความทุกข์ความเดือดร้อนจะมีคนช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที ดังข่าวสังคมได้ช่วยอุ้มชูเด็กกตัญญูที่เลี้ยงดูพ่อแม่ผู้ยากจน ที่ทุพพลภาพ หรือที่แก่ชรา หรือที่เจ็บไข้ได้ป่วยไม่สามารถช่วยตนเองได้ ดังปรากฏตามข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นประจำ นอกจากนั้นยังมีองค์กรเอกชน หน่วยงานอื่น ๆ คอยช่วยเหลืออยู่ดังปรากฏในสังคมปัจจุบัน

^{๑๖}จางงัก อติวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๕๕.

๒. สถาบันครอบครัวล่มสลาย สถาบันครอบครัวของคนไทยส่วนใหญ่เป็นแบบครอบครัวเนื้อแท้มาตั้งแต่สังคมวัฒนธรรมบรรพบุรุษ การอบรมเลี้ยงดูลูกส่วนใหญ่จึงตกเป็นหน้าที่ของพ่อแม่มากกว่าญาติอื่น ๆ ในชนบทไทยวิธีการเลี้ยงดูลูกและอบรมเด็กยังสืบทอดวัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือกันมาแต่โบราณ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดไปบ้าง ส่วนครอบครัวในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ แบบมหานครจะมีวิธีการอบรมและเลี้ยงดูเด็กตามแบบอย่างวัฒนธรรมตะวันตก เด็กในเมืองบางคนก็ต้องไปอยู่สถานรับเลี้ยงดูเด็กก่อนในตอนกลางวัน เพราะพ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านทั้งคู่ นอกจากบางครอบครัวที่มีญาติผู้ใหญ่บางคน โดยเฉพาะมารดาหรือบิดาของฝ่ายหญิง (ยาย – ตา) ช่วยดูแลก็จะเลี้ยงดูเด็กที่บ้านได้^{๑๔}

อาจจะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าในปัจจุบัน การดูแลเลี้ยงดูและฝึกอบรมเด็กของสถาบันครอบครัวมีน้อยลงโดยเฉพาะในสังคมเมือง เด็กอาจจะใช้เวลาอยู่กับพี่เลี้ยงหรือญาติมากกว่าพ่อแม่ ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ชัดเจนให้เด็กรู้สึกอบอุ่นใจได้ เท่ากับการอยู่กับพ่อแม่ ซึ่งพ่อแม่จะต้องตระหนักถึงปัญหาข้อนี้ให้ดี เพราะในปัจจุบันสังคมมีสิ่งเข้าชวนเด็กและเยาวชนให้หลงใหลและเดินทางผิดมากมาย นับตั้งแต่รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ สถานที่เดินร่ำ ฯลฯ จากสาเหตุดังกล่าว อาจนำไปสู่ปัญหาสังคมเช่น อาจกลายเป็นผู้ติดยาเสพติดหรืออาชญากรเป็นต้นได้

หญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ก่อนที่จะสมรสกับชาวต่างชาติ สภาพทางวัฒนธรรมของหญิงเหล่านี้จากการศึกษาทั้งการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และแบบสอบถาม ถึงแม้ว่า จะมีบางคู่ที่ไปใช้ชีวิตในต่างประเทศ แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิม คือ มีความกตัญญู มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปใช้ และใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นบทเรียนที่จะใช้ชีวิตในปัจจุบันให้มีความสุข

^{๑๔} สนิท สมักรการ, สถาบันครอบครัว เครือญาติ และระบบอุปถัมภ์, ในเอกสารการสอนชุดวิชา สังคมไทย เล่ม ๒ หน่วยที่ ๕ (นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๐-๒๑.

๓.๔ การผสมกลมกลืนวิถีชีวิตตะวันตกกับตะวันออก

วิวัฒนาการสังคม^{๑๕} (Social Evolution) หมายถึง กระบวนการพัฒนาวัฒนธรรม และรูปแบบสัมพันธภาพทางสังคม หรือพัฒนาการกระทำระหว่างกันทางสังคม ซึ่งพัฒนาการนี้อาจ จะเป็นไปได้เองตามปกติ หรือโดยการมีแผนพัฒนาที่ได้

Vaughan กล่าวถึง Acculturation ไว้ว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคนสองวัฒนธรรม ที่บ่อยครั้งจะมีการก่อให้เกิดหรือการนำไปสู่การพิจารณาเกี่ยวกับการขอยืมทางวัฒนธรรม (Cultural borrowing) โดยกลุ่มที่อ่อนแอกว่า (weaker group) มักจะรับเอาวัฒนธรรมจากกลุ่มที่มีอำนาจ และมีความมั่งคั่งมากกว่า (Power and wealth of the dominate group)^{๑๖}

สังคมมนุษย์มีวิวัฒนาการมานานและทฤษฎีว่าด้วยการวิวัฒนาการสังคมมนุษย์นี้ ได้รับการศึกษาจากนักคิดทางสังคมมาตลอด ตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงปัจจุบันในโลกตะวันตก ได้มีการศึกษาวิวัฒนาการสังคมอย่างกว้างขวางและมีการตั้งทฤษฎี ซึ่งได้รับการศึกษาต่อมาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ จนถึงสมัยศตวรรษที่ ๑๙ และศตวรรษที่ ๒๐ ตามลำดับ Herbert Spencer^{๑๗} นักคิดทางสังคมตะวันตก กล่าวถึงวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ ว่าสังคมเริ่มต้นจากสภาพสังคมเรียบง่าย (Simple Society) จากนั้นได้วิวัฒนาการมา กลายเป็นสังคมแบบสลับซับซ้อน (Complex Society)

สังคมแบบเรียบง่าย คือ สังคมที่มนุษย์กระจายกันอยู่ในที่ต่างๆ เช่นตามถ้ำ และตามป่า ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการเก็บของป่า และล่าสัตว์ ต่อมาเริ่มรวมกลุ่มกันเป็นชุมชน เป็นหมู่บ้าน และเป็นรัฐในที่สุด ซึ่งทวีความสลับซับซ้อนมากขึ้นจนถึงยุคปัจจุบัน ความสลับซับซ้อนของสังคมปัจจุบัน สามารถจะมองเห็นได้ในรูปการแบ่งงานกันทำ รูปแบบความสัมพันธ์แตกต่างกันออกไป และชีวิตที่สลับซับซ้อนมากกว่าแต่ก่อน ในสังคมตะวันออกก็ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตและสังคมมานาน ในอินเดียโบราณ

^{๑๕} จานงค์ อดิวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, หน้า ๑๑๑.

^{๑๖} Vaughan, E. (2001). *Sociology : The study of society*, Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall. (อ้างใน ศิริรัตน์ แอดสกุล, การแต่งงานข้างวัฒนธรรมของผู้หญิงชนบทในเขตจังหวัดอุดรธานี, วิทยานิพนธ์ดุขยั บัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๖๕.

^{๑๗} จานงค์ อดิวัฒน์สิทธิ์, ประวัติแนวความคิดทางสังคม, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๑๘.

มีการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับวิวัฒนาการของโลกสิ่งมีชีวิต และวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ เช่นในวรรณกรรมของพระพุทธศาสนาก็ได้กล่าวถึงเรื่องวิวัฒนาการเช่นกัน

แนวคิดเรื่องการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมก็เกิดจากสาเหตุการวิวัฒนาการทางสังคม ซึ่งเป็นนโยบายที่รัฐบาลไทยพยายามใช้ เพื่อให้ชนกลุ่มน้อยเข้าผสมกลมกลืนกับชนกลุ่มใหญ่ โดยพยายามใช้ชนกลุ่มน้อย ค่อย ๆ เปลี่ยนวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของตนให้กลมกลืน หรือสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ จนในที่สุดชนกลุ่มน้อย จะไม่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง

แนวคิดการกลืนกลายเพื่อผสมวัฒนธรรมเป็นนโยบายหนึ่งของรัฐบาลไทยอาจจะมีเหตุผลทางด้านการเมืองการปกครอง แต่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมนั้น ในทางวิชาการสังคมศาสตร์ถือว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา จะไม่มีการนำเอาวัฒนธรรมของแต่ละสังคมมาเปรียบเทียบในแง่สูง ต่ำ ล้าหลัง เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะมนุษย์สร้างวัฒนธรรมเพื่อช่วยในการดำรงชีวิต และให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม แต่ในความเป็นจริงมักจะพบว่า การที่มนุษย์เกิดและเติบโตในสังคมหนึ่ง ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากสังคมนั้น ก็มักจะคุ้นเคยกับวัฒนธรรมของกลุ่มตน และมักจะมีความรู้สึกว่าวัฒนธรรมของตนดีกว่าของสังคมอื่นในทางวิชาการเรียกว่า อคตินิยม ทางวัฒนธรรม (ethnocentrism)^{๒๒}

นโยบายผสมกลมกลืนของรัฐบาลไทยที่มีผลต่อชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ได้แก่ “การประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญชาติในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ รัฐบาลไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับแรกมีสาระสำคัญกำหนดให้ผู้ที่เกิดในพระราชอาณาจักรไทย เป็นคนไทยไม่ว่าจะมีบิดา มารดาเป็นสัญชาติใด^{๒๓} การที่รัฐบาลกำหนดให้สัญชาติแก่บุคคลที่เกิดในประเทศไทย น่าจะเป็นเพราะรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของสัญชาติว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความผูกพันทางการเมืองและทางจิตใจ ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลไทย พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นมาตรการที่สำคัญที่สุดในมาตรการทั้งหลายที่รัฐบาลต้องการผสมกลมกลืน และนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีมาตรการอันแข็งขัน แสดงให้เห็นถึงการใช้นโยบายรัฐบาลในเรื่องนี้ ซึ่งได้กลายมาเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย

^{๒๒} พวงเพชร สุรัตน์วิกุล, ฌอมาลย์ ราชันจารักษ์, มนุษย์กับสังคม, หน้า ๖๗.

^{๒๓} จักรชัย บุรีพัฒน์, ชาวจีนในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา), หน้า ๕๒.

จากเหตุผลข้างต้นดังกล่าวน่าจะเป็นแนวความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายสังคม ๓ ประการคือ แนวความคิดเรื่องระบบสังคม แนวความคิดเรื่องชนชั้นทางสังคม และแนวความคิดเรื่องคุณภาพชีวิตดังนี้

๑. แนวความคิดเรื่องระบบสังคม เป็นการพิจารณาระบบสังคมที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคน กลุ่มบุคคล และองค์กรทางสังคม โดยการกำหนดนโยบายสังคมมีความสงบสุขราบรื่นได้ ต้องมีวัฒนธรรม ประเพณี ศิลธรรม และศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวที่จะโยงความสัมพันธ์ของคน กลุ่มบุคคล และองค์กรทางสังคมไว้ด้วยกัน เครื่องยึดเหนี่ยวเหล่านี้จะต้องมีวิวัฒนาการสอดคล้องกับภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ แนวความคิดเรื่องผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมนี้ได้ให้ความสำคัญกับ การยึดเหนี่ยวสังคมไว้ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๒. แนวความคิดเรื่องชนชั้นทางสังคม แนวความคิดนี้มีอิทธิพลต่อสังคมไทยค่อนข้างมาก โดยมีวิวัฒนาการจากค่านิยมเก่า ๆ ซึ่งเดิมสังคมไทยให้ความสำคัญกับระบบชนชั้นในแง่ของจิตใจตามระบบอุปถัมภ์ ต่อมาแนวคิดนี้ได้เปลี่ยนไปเป็นการให้ความสำคัญในเชิงวัตถุ เพราะเป็นยุคของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่มักจะมีต่อคนกลุ่มน้อย ทำให้เกิดปัญหาช่องว่างชนชั้นเนื่องจากอิทธิพลของค่านิยมทางวัตถุดังกล่าว และเมื่อแนวคิดนี้เข้ามามีอิทธิพลต่อระบบการเมืองด้วย จึงทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชนชั้นจนแยกไม่ออกกว่าเป็นปัญหาความขัดแย้งเชิงเศรษฐกิจหรือสังคม

๓. แนวความคิดเรื่องคุณภาพชีวิต เป็นการพัฒนาของสังคมและเศรษฐกิจไปพร้อมๆ กันกับแนวทางการปฏิบัติ โดยให้ความสำคัญในด้านจิตใจ เศรษฐกิจ วัตถุและสภาพแวดล้อมของมนุษย์ โดยมองว่าการที่คนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น อย่างน้อยต้องมีอากาศบริสุทธิ์หายใจ หรือเด็กทารกที่เกิดมาต้องไม่ตายด้วยโรคที่สามารถป้องกันหรือรักษาได้ แนวคิดนี้พยายามที่จะบอกสังคมวัฒนธรรมและสังคมที่น่าอยู่จะต้องประกอบด้วยปัจจัยใดบ้าง จัดเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อสถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน^{๒๔}

^{๒๔} โฉมิต ปิ่นเปี่ยมรัษฎ์, การพัฒนาประเทศไทย แนวความคิดและทิศทาง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๑๕๓๓), หน้า ๑๓๓ - ๑๔๑.

Burkey ได้เสนอกระบวนการผสมกลมกลืนว่าจะต้องเกิดจาก ๒ ฝ่ายคือ^{๒๕} เกิดต่อชนกลุ่มน้อยเองและชนกลุ่มใหญ่ เพราะเมื่อชนกลุ่มน้อยต้องอาศัยอยู่อย่างถาวรในประเทศนั้น ๆ ก็จำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติตามค่านิยม บรรทัดฐาน กฎระเบียบต่างๆ ที่สังคมใหญ่บัญญัติขึ้น ชนกลุ่มใหญ่ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศก็ต้องสร้างกฎเกณฑ์ขึ้น เพื่อสร้างจิตสำนึกและความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน กระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการสร้างความผสมกลมกลืนจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม สังคม ประชากรเอกลักษณ์ ฯลฯ เพราะแต่ละส่วนต่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน คือ เมื่อวัฒนธรรมเปลี่ยนไป เนื่องจากการยอมรับวัฒนธรรมของสังคมใหญ่มาประพฤติปฏิบัติ โครงสร้างทางสังคมต้องเปลี่ยนไป เพื่อรองรับวัฒนธรรมใหม่ เอกลักษณ์ ทัศนคติ ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนให้ผสมกลมกลืนด้วย

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะลดลงตรงที่วัฒนธรรมที่แตกต่างกันสองวัฒนธรรมถูกกลืนกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ไปแล้วกล่าวคือ วัฒนธรรมเดิมถูกเปลี่ยนไปอย่างสมบูรณ์ (ตามแนวคิดอุดมการณ์)^{๒๖}

การกลืนกลายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ ๒ ระดับ ระดับแรกเป็นการกลืนกลายทางสังคม (Social assimilation) ได้แก่ การที่คนจากสองวัฒนธรรมรับเอาวัฒนธรรมของฝ่ายตรงข้ามไปเป็นของตนเองสิ้น แต่เป็นการประพฤติปฏิบัติกันภายนอกเท่านั้น แต่พอานเข้าต่างคนก็มองเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมอีกฝ่ายเกิดการชอบกันขึ้นถึงขั้นแต่งงานกัน และเป็นเรื่องกลืนกลายทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายความว่าสองวัฒนธรรมกลืนกันจริง ๆ อย่างสมบูรณ์เพราะจะมีสมาชิกรุ่นใหม่เกิดขึ้นมา แสดงตนเป็นคนในวัฒนธรรมใหม่อันเกิดจากวัฒนธรรมเดิมสองวัฒนธรรมรวมกัน การกลืนกลายทางชีวภาพจะเกิดได้ยากและเกิดได้ อัตรานี้น้อยกว่าการกลืนกลายทางสังคม

^{๒๕}Burkey, R.M., *Ethnic & racial group, the dynamics of dominance*, Menlo Park, Ca: Cummings, 1978, (อ้างใน ศิริรัตน์ แอดสกุล, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๐).

^{๒๖}นิยพรรณ วรณศิริ, *มนุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๖๕.

แนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม อาจมองได้ในแง่ของการเสีระบบทางสังคม โดยวิเคราะห์ว่าสังคมเปรียบเสมือนสิ่งที่มีชีวิต สมาชิกและสถาบันเปรียบเสมือนอวัยวะของสิ่งมีชีวิตนั้น ดังนั้นสมาชิกหรือสถาบันมิได้ยึดถือคุณธรรมในการดำเนินชีวิตหรือการจัดระเบียบหรือระบบสังคม ก็จะทำให้สังคมเกิดความเสื่อมโทรมไม่มีระเบียบหรือระบบเรียกว่า สังคมพินาศหรือความเจ็บป่วยทางสังคม จนอาจถึงกับเกิดภาวะที่สังคมล่มสลายได้ การวิเคราะห์ในแนวความคิดเช่นนี้จึงมุ่งความสำคัญไปที่สมาชิกในสถาบันสังคมซึ่งเป็นหน่วยเล็กที่สุดของสังคม ซึ่งละทิ้งคุณธรรมอันมีผลกระทบไปถึงโครงสร้างโดยส่วนรวมของสังคม

การมองสังคมเป็นระบบทางสังคมอย่างหนึ่ง ระบบ (System) หมายถึง สิ่งรวม^{๒๓} (whole) ที่มีลักษณะซับซ้อนและเป็นพลวัตรที่เป็นส่วนประกอบต่างมีความประสานสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในส่วนนั้น การขาดการปรับตัวหรือการปรับตัวแบบจะเป็นที่มาของการเสีระบบทางสังคม ลักษณะสำคัญของสังคมที่เสีระบบมีดังนี้

๑. ภาวะของการไร้บรรทัดฐาน คือ ภาวะที่ไม่มีกฎเกณฑ์สำหรับเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ เนื่องจากสมาชิกในสังคมไม่สามารถยึดถือบรรทัดฐานเดิมเป็นแนวทางแห่งความประพฤติได้ เพราะบรรทัดฐานเดิมไม่ก่อให้เกิดการบรรลุผลตามเป้าหมายของตนและสังคม เช่น กรณีโครงสร้างของสังคมเมืองซึ่งอยู่ในลักษณะต่างคนต่างอยู่จึงไม่อาจนำระบบเครือญาติที่เคยยึดถือมาใช้ในสังคมเมืองเพื่อการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้ต่อไป

๒. ภาวะความขัดแย้งวัฒนธรรม เป็นภาวะที่คนในสังคมจะมีกฎเกณฑ์ การปฏิบัติอย่างน้อยสองชุด บุคคลที่อยู่ในภาวะนี้จะประพฤติฝ่าฝืนหรือละเมิดความคาดหวังเชิงสถาบัน (ความคาดหวังหรือกฎเกณฑ์ตามประเพณีต่างๆ) ชุดหนึ่ง ในขณะที่ประพฤติตามกฎเกณฑ์ของสถาบันอีกชุดหนึ่ง เกิดความขัดแย้งกัน เช่น ความขัดแย้งระหว่างบทบาทหน้าที่ของภรรยาหรือของแม่ในสถาบันครอบครัว เมื่อภรรยาต้องออกไปทำงานนอกบ้านและเปลี่ยนบทบาทเป็นหญิงทำงาน จึงอาจจะทำให้การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสถาบันใดสถาบันหนึ่งลดหย่อนไป

^{๒๓} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, สังคมวิทยาปัญหาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๓๑.

๓. ความล้มเหลวในการปฏิบัติตนของสมาชิก เป็นภาวะที่กระบวนการควบคุมทางสังคมอย่างเป็นทางการได้แก่ กฎหมาย หรือการควบคุมแบบไม่เป็นทางการ เช่น การข่มขู่ชมเชย แก่ผู้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานนั้น ไม่มีผลบังคับ. ภาวะนี้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้ปฏิบัติตามบรรทัดฐาน ที่คาดหวังไม่ได้รับรางวัลหรือคำชมเชย ขณะเดียวกันผู้ที่ฝ่าฝืนก็ไม่ได้รับการลงโทษ กรณีตัวอย่าง คือ การออกกฎหมายแรงงานซึ่งควบคุมการกำหนดค่าแรงและชั่วโมงในการทำงานของลูกจ้าง แต่ไม่มีผลที่ทำให้นายจ้างนำไปปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด หรือการที่มีกรณีหยุดงานของลูกจ้าง โดยที่เจ้าหน้าที่ไม่อาจลงโทษได้

นอกจากภาวะการเสีระบบทางสังคมแล้วกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะต้องเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ แต่ถ้าวัฒนธรรมทั้งสองส่วนนี้เปลี่ยนแปลงไม่ทันกัน ก็จะทำให้เกิดภาวะวัฒนธรรมล่าช้า^{๒๔} (Cultural lag) ส่วนใหญ่แล้ววัฒนธรรมทางวัตถุมักจะเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าส่วนที่ไม่ใช่วัตถุ ดังจะเห็นได้จากสังคมไทยของเรา ซึ่งรับเอาความเจริญทางวัตถุจากตะวันตกมาใช้ ทั้งเครื่องอุปโภค บริโภค ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้สมัยใหม่ต่าง ๆ แต่ส่วนของวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเช่น เรื่องของระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ลักษณะนิสัยเกี่ยวกับการทำงาน ตลอดจนความรู้สึคนึกคิดยังเปลี่ยนแปลงช้ากว่าส่วนที่เป็นวัตถุจึงทำให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจราจร ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมของคน เป็นต้น

ทัศนะของผู้วิจัยมองโดยภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันเกิดจากภาวะการเสีระบบทางสังคมบางประการเกิดขึ้น นักสังคมวิทยาได้เสนอแนะข้อที่เป็นเครื่องบ่งชี้บางประการที่สังเกตได้สำหรับเป็นข้อพิจารณา กล่าวคือ^{๒๕}

การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างประชากร ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงขนาดหรือองค์ประกอบของประชากร เช่น จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าสังคมนั้นกำลังเปลี่ยนไปสู่ระบบสังคมเมือง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบทางอายุ เพศ การศึกษา รายได้ อาชีพ ฯลฯ ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ซึ่งอาจจะมีภาวะการเสีระบบทางสังคมที่จะตามมา

^{๒๔} พวงเพชร รัตนกวีกุล, ฌอมลชัช ราชกัณทาร์กษ, มนุษย์กับสังคม, หน้า ๖๒.

^{๒๕} วัชรวิภา วัฒนานทร, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๓๑), หน้า

ปัญหาสังคมที่สูงขึ้น เช่น การก่ออาชญากรรม อัดวินิบาตกรรม ปัญหาวัยรุ่นมีสถิติสูงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงการเลิกระบบของสมาชิกในสังคมที่ไม่อาจปรับตนเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และกฎเกณฑ์ของสังคมไม่มีผลในการควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม

ความห่างทางสังคม เมื่อสมาชิกในสังคมขาดความใกล้ชิดติดต่อกัน มีความรู้สึกแบ่งแยกออกเป็น พวกเรา – พวกเขา และมีความสัมพันธ์แบบทฤติภูมิ (เป็นทางการตามบทบาทหน้าที่) ปรากฏให้เห็นมากกว่าความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (ความสัมพันธ์ใกล้ชิดเห็นอกเห็นใจโดยไม่เป็นการทำตามหน้าที่) ตลอดจนรูปแบบความสัมพันธ์จะเป็นทางการมากกว่าความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งการศึกษาความห่างทางสังคมกระทำได้จากการวัดเจตคติของคนในสังคม เช่น เจตคติต่อบุคคลต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนาในสังคมของตน เจตคติของคนในสังคม เจตคติระหว่างสามีกับภรรยาในเรื่องการหย่าร้าง เจตคติระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม เจตคติระหว่างผู้บริโภคกับผู้ผลิต เป็นต้น หากกลุ่มคนเหล่านี้มีเจตคติเป็นปรปักษ์ต่อกันย่อมแสดงว่า ภายในสังคมนั้นเกิดความห่างทางสังคม ซึ่งเป็นเครื่องชี้ว่าสังคมเกิดภาวะการเลิกระบบทางสังคม

ภาวะการณ์ที่กล่าวมาเป็นตัวกระตุ้นเร่งเร้าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สมศักดิ์ ศรีสันติสุข^{๓๐} ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงในระบบโครงสร้างและหน้าที่ของระบบความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์หรือกลุ่มคนในสังคม ตลอดจนเป็นการเปลี่ยนแปลงการกระทำระหว่างกันทางสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นในระดับต่างๆ เช่นในระดับกลุ่ม สถาบันสังคม ชุมชนและประเทศ

พจนานุกรม ศัพท์สังคมวิทยา^{๓๑} ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า หมายถึงการที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคมเช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณีระบบครอบครัว ระบบการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะในด้านใดก็ตาม

^{๓๐}สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม : แนวทางการศึกษา วิเคราะห์ และวางแผน, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา, ๒๕๓๖), หน้า ๒๓.

^{๓๑}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ศัพท์สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๒๔), หน้า ๓๒๗.

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเป็นไปได้ทั้งทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราวโดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง และเป็นประโยชน์หรือให้โทษได้ทั้งสิ้น

จากนิยามดังกล่าวอาจจะพอสรุปได้ว่าสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้จากสาเหตุภายในและสาเหตุภายนอกสังคมก็ได้ การเปลี่ยนแปลงจากภายในที่สำคัญก็คือ การประดิษฐ์คิดค้นในด้านเทคโนโลยีและด้านสังคม นอกจากนั้นอาจเกิดจากกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม การก่อกบฏหรือการปฏิวัติ ส่วนรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกที่สำคัญได้แก่ การขอยืมหรือการลอกเลียนแบบทางวัฒนธรรม ซึ่งมักจะมีการนำเอามาดัดแปลงให้กลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมของตนเสียก่อน นอกจากนั้นอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ การย้ายถิ่นฐานของประชากร อย่างไรก็ตามอาจสรุปสาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ดังนี้

๑. การเปลี่ยนแปลงจากภายในสังคม การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้มากเมื่อสมาชิกของสังคมมีความเห็นว่าสิ่งใหม่เป็นสิ่งที่มีความต้องการ และความเป็นอยู่ของตนและสังคม ยิ่งถ้าเป็นความตั้งใจและความปรารถนาของผู้นำด้วยแล้ว จะสนับสนุนให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น เช่น กรณีเมื่อมีความเห็นว่าควรมีการส่งออกสินค้าด้านอุตสาหกรรมมากกว่าสินค้าด้านการเกษตร เนื่องจากภาวะตลาดของสินค้าอุตสาหกรรมมั่นคงและทำรายได้ให้มากกว่า ก็จะมีการกำหนดเป้าให้ผลผลิตสินค้าอุตสาหกรรม สูงกว่าเป้าหมายที่จะผลิตสินค้าเกษตรและให้การสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานเพื่อให้ได้ผลผลิตตามเป้าหมาย กล่าวคือมีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้น จากสังคมเกษตรกรรมค่อย ๆ เปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรมในที่สุด

นวัตกรรม^{๑๒} (Innovation) ซึ่งเป็นการนำความรู้และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่ค้นพบไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสังคมจะเป็นตัวเร่งให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนั้นอัตราการเปลี่ยนแปลงจะขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการสะสมความรู้และเทคนิควิทยาการของสังคมนั้นว่ามีเพียงพอหรือไม่ เช่น เมื่อมีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ พื้นบ้านในการติดต่อสื่อสาร คือ ดาวเทียม เส้นใยแก้วนำแสง จานรับสัญญาณเครื่องรับโทรทัศน์ โทรศัพท์ วิทยุติดตามตัว วิทยุสื่อสาร

^{๑๒} พูนศิริ วัจนภูมิ, ปัญหาสังคม, (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๘), หน้า ๔๕๕.

หรืออุปกรณ์ประมวลผลและบันทึกข้อมูลอย่าง เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความฉับไวในการติดต่อ มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้แม่นยำ

สังคมเมืองจะยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้เร็วกว่าสังคมชนบท เนื่องจากมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้มานานกว่าและมากกว่า ตลอดจนมีการเข้าถึงเทคโนโลยีได้ง่ายกว่า เช่นเดียวกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้เกิดขึ้นในยุโรปตะวันตกเป็นแห่งแรก เนื่องจากประชากรในภูมิภาคนี้ได้มีการสะสมความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไว้อย่างเพียงพอ

นอกจากนั้น การกระทำทั้งโดยปัจเจกบุคคลหรือ โดยกลุ่มคนอาจส่งผลให้รูปแบบของสังคมเปลี่ยนแปลงไป เช่น การกบฏ การเป็นผู้นำปฏิวัติ หรือมีการเดินขบวน การปลุกระดม การรวมกลุ่มต่อต้าน เป็นต้น ถ้าหากการกระทำเช่นปฏิวัติสำเร็จในสังคมใด สังคมนั้นอาจมีการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ มีการปรับตัวไปตามสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจส่งผลให้สังคมเปลี่ยนไปในทิศทางที่ต้องการ หรืออาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ต้องการแทนก็ได้

๒. การเปลี่ยนแปลงจากภายนอกสังคม สังคมต่างๆ มักจะมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เหมาะสมในช่วงเวลานั้นๆ เนื่องจากแต่ละสังคมมักจะรับเอาวิถีการดำเนินชีวิต จากสังคมอื่น ที่ยอมรับกันว่าเจริญแล้วมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมของตน เช่น การทำให้เป็นสังคมอุตสาหกรรม (Industrialization) การทำให้เป็นประชาธิปไตย (Democratization) การทำให้เป็นเมือง (Urbanization) การจัดองค์การสมัยใหม่ (Bureaucratization) และการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม (Equalization of income) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง ต่อโครงสร้างของสังคม วัฒนธรรม และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ประกอบกับการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างสังคมหนึ่งกับสังคมอื่นๆ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนรูปแบบของสังคมและวัฒนธรรม ยิ่งการสื่อสารในยุคปัจจุบัน ทำได้ง่าย รวดเร็ว และแผ่ถึงกันทั่วโลก จึงช่วยสนับสนุนให้เกิดการรับเอาวัฒนธรรมจากสังคมที่เห็นว่าเจริญกว่าได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตแล้ว ยังอาจทำให้เกิดการรุกรานเอาเปรียบถูกปกครองโดยสังคมอื่นได้ง่าย^{๓๓}

^{๓๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐๐.

การเปลี่ยนแปลงของสภาพสิ่งแวดล้อมก็เป็นสาเหตุสำคัญเช่นกัน ไม่ว่าจะเกิดด้วยตัวของมันเอง หรือด้วยน้ำมือมนุษย์ก็ทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละสังคมเปลี่ยนไปด้วย สภาพแวดล้อม ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็มี ภัยแล้ง น้ำท่วม โรคระบาด แผ่นดินไหว หรือภัยธรรมชาติต่างๆ นอกจากนั้นยังมีผลจากการทำลายระบบนิเวศ เช่น ปรากฏการณ์เรือนกระจก ฝนกรด มลพิษทางน้ำ ทางอากาศ ดิน อยู่ในสภาพแห้งแล้ง เนื่องจากหน้าดินที่อุดมสมบูรณ์ถูกชะล้างไป เป็นต้น

นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมยังมีปัจจัยด้านอื่นๆ อีก และปัจจัยที่น่าจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอาจกล่าวได้อย่างกว้างๆ ดังนี้^{๓๔}

๑. ปัจจัยด้านนิเวศวิทยา กล่าวคือ ถ้าหากชุมชนตั้งอยู่ในสภาพนิเวศวิทยาที่เหมาะสมก็จะทำให้ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

๒. ปัจจัยด้านสาธารณูปโภคทำให้ชุมชนชนบทได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น มีถนนหนทางเข้าถึงหมู่บ้านชาวบ้านก็สามารถนำผลผลิตไปสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็วและมีรายได้เพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อน

๓. ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทในทุก ๆ ด้าน

๔. ปัจจัยด้านการสื่อสารมวลชน มีอิทธิพลมากและรวดเร็วต่อชุมชนมากในปัจจุบันทำให้ได้รับข่าวสารตลอดเวลา

๕. ปัจจัยด้านชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มอาจจะไม่นิยม “แต่งงานข้ามชาติพันธุ์” ทำให้รับเอาวัฒนธรรมใหม่มาปฏิบัติในวิถีชีวิตน้อยมากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นได้ช้า

๖. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ หากบุคคลได้รับการศึกษาสูง มีประสบการณ์ต่างๆ มีความรู้ ความฉลาด สามารถพัฒนาท้องถิ่น อาจมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้เช่นกัน

ผู้วิจัยเห็นว่าแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมทำให้เกิดทัศนะหนึ่งที่ทำให้เกิดแนวคิดที่ว่า หากสังคมใดยอมรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาในสังคมของ

^{๓๔}ศิริรัตน์ แอดสกุล, การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงชนบทในเขตจังหวัดอุดรธานี, หน้า

ตนโดยไม่พิจารณาข้อดี ข้อค้อยหรือไม่มีการปฏิเสธ ปล่อยให้วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาโดยยอมรับและนำแนวคิด ทักษะคติ ค่านิยม รูปแบบพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตก็จะทำให้วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนแปลงไปเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า วัฒนธรรมเบียดเบียนหรือการเสียดระบบทางวัฒนธรรม แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงทุกๆ สังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ อาจช้าหรือเร็วมากหรือน้อยต่างกันไปไม่มีสังคมใดหยุดนิ่งอยู่กับที่ทุกสังคมไม่ว่าจะพัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาก็ตาม ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อความอยู่รอด ทันท่อเหตุการณ์ ทันท่อกระแสสังคมของโลกต่อไป อยู่ที่สังคมใดจะปรับเปลี่ยนไปในทิศทางใดให้เกิดความเหมาะสมกับวัฒนธรรมของตน

แนวความคิดการผสมวิถีชีวิตตะวันตกกับตะวันออก

สังคมมนุษย์มีวิวัฒนาการยาวนานจากการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เริ่มแต่ครอบครัวมาเป็นชุมชน หมู่บ้าน เมือง รัฐ และประเทศตามลำดับ สิ่งที่เป็นหัวใจของการเติบโต คือ การเกิดหลายกลุ่มเหล่าที่แตกต่างกันในทางชาติพันธุ์ ภาษา และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ กล่าวโดยย่อคือ เกิดกลุ่มเขากลุ่มเราขึ้นมาจนมาเป็นเหตุให้มักมีความขัดแย้งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้นการที่จะอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่ราบรื่นได้ มนุษย์จำเป็นต้องจัดการให้คนแต่ละกลุ่มในสังคมมีความเป็นอิสระในการดำรงชีวิตที่แตกต่างไปตามสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลายขึ้น ในขณะที่เดียวกันถ้าหากจะอยู่รวมเป็นรัฐเป็นประเทศเดียวกัน บรรดากลุ่มชนต่างๆ ตามท้องถิ่นที่หลากหลายเหล่านั้นจำเป็นที่จะต้องมียะไรที่เหมือนกัน เป็นพวกเดียวกันและสื่อสารคมนาคมกันได้

แนวความคิดการผสมผสานวิถีชีวิตของสังคมไทยกับโลกตะวันตก เกิดจากบรรดาผู้นำของชาติบ้านเมืองส่วนใหญ่ คือ ผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมในประเทศตะวันตกในช่วงเวลาที่เป็นอาณานิคมอยู่ถึงแม้ว่าจะมีความฉลาดและรู้จักตะวันตกดี แต่แนวคิดและวิธีคิดล้วนถูกครอบงำโดยตะวันตก อย่างไม่รู้ตัว และมักจะอ้างว่าอะไรต่างๆ ที่ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงขึ้นในสมัยเป็นเอกราชนั้น คือการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมตะวันตกซึ่งคงหมายความว่า ทันทับทางตะวันตกหรือเหมือนตะวันตก (Westernization) นั่นเอง^{๓๕}

^{๓๕}ประเวศ วะสี, ธรรมชาติของสรรพสิ่งการเข้าถึงความจริงทั้งหมด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, ๒๕๔๗), หน้า ๒๖๔.

สำหรับสังคมไทยหรือประเทศไทยนั้น แม้ว่าจะรอดจากการเป็นอาณานิคมทางการเมืองการปกครองของตะวันตกก็ตาม แต่หาได้รอดพ้นจากการเป็นผู้ตามทางปัญญาของตะวันตกไม่ ดังจะเห็นได้จากความพยายามปรับปรุงบ้านเมืองให้ทันสมัยในสมัยรัชกาลที่ ๔ และที่ ๕ คือ ตัวอย่างของสิ่งที่เรียกว่าปรับให้ทันสมัยตามแบบตะวันตกนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดเริ่มต้นของความชื่นชมในเรื่องวัตถุมากกว่าจิตวิญญาณ เช่น ในด้านที่เป็นรูปธรรมนั้นเห็นได้จากรูปแบบอาคารบ้านเรือน ถนนหนทาง รวมทั้งบางส่วนในวัดและวังของเจ้านายด้วย ที่ล้วนได้รับอิทธิพลศิลปวัฒนธรรมทางตะวันตกทั้งนี้ ทั้งนั้นรวมไปถึงการแต่งกายและเสื้อผ้าที่เปลี่ยนไปจากเดิมด้วย

ส่วนในด้านที่เป็นนามธรรมนั้นคือ เรื่องการศึกษาและค่านิยมทำให้คนไทย โดยเฉพาะชนชั้นปกครองนิยมแบบอย่างทางตะวันตก เกิดโรงเรียนขึ้นแทนการศึกษาตามวัดหรือในวัง แต่เดิมการศึกษาของไทยทางโลกและทางธรรมไปด้วยกันพอรับอิทธิพลตะวันตกเข้ามาก็ทำให้แยกจากกันไปคนละทาง อีกทั้งเน้นกระบวนการทางโลกเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะนำเอาเป็นเรื่องทางธรรมชาติมาอธิบายการดำเนินชีวิตและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจและสังคม หรืออาจพูดอีกอย่างหนึ่งว่าพยายามแยกความเชื่อออกไปแล้วเอาแต่ความจริงทางวิทยาศาสตร์มาเป็นหลักนั่นเอง อิทธิพลการศึกษาแบบตะวันตกนี้ทำให้เกิดการศึกษาแบบเป็นทางการที่มีโรงเรียน มหาวิทยาลัย และสถาบันวิชาชีพต่างๆ เกิดขึ้นในเวลาต่อมา และยังคงสืบเนื่องอยู่จนทุกวันนี้

การผสมวิถีชีวิตตะวันตกกับตะวันออกเกิดจากแนวคิดผู้นำในสังคมไทยยุคก่อนค่อนข้างจะเป็นผู้มีสติปัญญา และมีความเป็นตัวเองมักรู้ว่าสิ่งดีและไม่ดีที่เคยมีมาก่อน สิ่งใหม่ๆ ที่มาจากภายนอก ทั้งอะไรควรรับและไม่รับ อีกทั้งยังสามารถนำทั้งสองอย่างจากภายในและภายนอกมาสังเคราะห์ให้เป็นสิ่งใหม่เพื่อใช้ในบ้านเมืองได้ ดังเช่นเรื่องการแต่งกายเป็นต้น ชำราชากรแต่ก่อนนุ่งผ้าม่วง สวมถุงเท้าขาว ใส่เสื้อราชปะแตน ดูแล้วเป็นสิ่งที่ผสมผสานระหว่างเก่าและใหม่ อย่างมีเอกลักษณ์ ผ้าม่วงหรือผ้าโจงกระเบน เป็นแบบอย่างที่มีแต่เดิมในราชสำนัก นับว่าเป็นสิ่งที่เหมาะกับภูมิอากาศ เพราะเป็นประเทศเมืองร้อน^{๓๖}

ส่วนพวกฝรั่งตะวันตกเข้ามาเมืองไทยก็ต้องปรับตัวโดยนุ่งกางเกงสั้นและสวมถุงเท้าขาวเพื่อดูความเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่นเดียวกับที่ใช้ในประเทศตนในหน้าร้อนทางไทยเลยยืมถุงเท้าขาวมา แต่ไม่เอากางเกงขาสั้น ส่วนเสื้อนั้นถ้าเป็นพิธีรีตองก็ใส่เสื้อราชปะแตนที่

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๖.

ยืมฝรั่งมา แต่ในยามธรรมดาก็ใส่เสื้อคอกลมบาง ๆ แทนนี่คือ ตัวอย่างของการเลือกเฟ้นและผสมผสานระหว่างของเก่าและใหม่อย่างมีสติปัญญา เป็นลักษณะของผู้นำในสังคมเมืองที่สร้างสิ่งที่เป็นประเพณีหลวงหรือวัฒนธรรมหลวงขึ้นก่อนที่จะผ่านลงไปยังวัฒนธรรมราษฎร์ในท้องถิ่นต่าง ๆ ตามชนบท

ในส่วนสังคมชนบทก็รับมาให้เข้ากับกาลเทศะในการดำรงชีวิต นั่นคือ การนุ่งผ้าม่วงสวมถุงน่องรองเท้าน้ำ และใส่เสื้อนอกนั้นจะใส่กันก็ต่อเมื่อมีงานสำคัญเท่านั้น และไม่ใช้ทุกคนจะมีหมด หากสามารถยืมใส่ได้ ดังนั้นประเพณีหลวงจึงไม่มีผลกระทบต่อชาวบ้านในสังคมชนบทแต่อย่างใด แสดงให้เห็นว่าผู้นำยุคก่อนมีสติปัญญาเพียงพอที่จะผสมวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับกาลสมัยอาจสืบเนื่องมาจากสังคมไทยได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาในเรื่องคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงตรัสแสดงหลักแห่งความเชื่อไว้ในกาลามสูตรว่า^{๓๖}

๑. อย่าได้ปลงใจเชื่อเพียงเพราะได้ฟังตามกันมา คืออย่าเชื่อเรื่องปรัมปราที่เล่าต่อ ๆ กันมา

๒. อย่าได้ปลงใจเชื่อเพราะถือโดยลำดับสืบ ๆ กันมา คือ อย่าเชื่อถือตามประเพณีนิยมที่ถือปฏิบัติกันมา

๓. อย่าได้ปลงใจเชื่อเพียงเพราะได้ยินมาว่า อย่างนี้ อย่างนั้น คือ อย่าเพิ่งถือข่าวที่คนอื่นเล่าสืบต่อ ๆ มา

๔. อย่าได้ปลงใจเชื่อเพราะอ้างตำรา รวมทั้งคัมภีร์ทางศาสนาด้วย

๕. อย่าได้ปลงใจเชื่อถือเพียงเพราะโดยเหตุนี้ก็เดาเอา การเดา คือ การคาดคะเนโดยไม่มีหลักฐานสนับสนุนเป็นการเดาตามความชอบใจของตนเอง

๖. อย่าได้ปลงใจเชื่อเพียงเพราะการนับถือหรือคาดคะเน คือ การคาดการณโดยมีเหตุผลเป็นพื้นฐานอยู่บ้าน

๗. อย่าได้ปลงใจเชื่อเพียงเพราะความตริกตามอาการ คือ ความเชื่อโดยการอนุมานและการอนุมานตามหลักตรรกศาสตร์ เพราะยังมีข้อผิดพลาด

๘. อย่าได้ปลงใจเชื่อเพียงปลงใจเชื่อเพียงเพราะความเชื่อว่า ผู้พูดสมควรจะเชื่อได้

^{๓๖}เดือน คำดี, ศาสนศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๓ – ๒๔.

๑๐. อย่าได้ปลงใจเชื่อเพียงเพราะความนับถือว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา

ทรงแสดงหลักความเชื่อที่ต้องมาคู่กับปัญญาและมีสติจึงจะเป็นพลังนำไปสู่ความพ้นทุกข์ภัยได้ โดยทรงเน้นให้เชื่อมั่นในการกระทำของตนแล้วใคร่ตรงด้วยปัญญาเสมอว่าการกระทำใดต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมกับสังคมไทย ซึ่งมีข้อสังเกตว่าผู้นำในปัจจุบันที่ไม่มีความคิดที่จะถ่วงถ่วงอะไรจากภายนอกและพิจารณาว่าของอะไรข้างที่ยังดีอยู่เดิมมักมองว่าของนอก (ตะวันตก) ดีโดยตลอด จึงทำให้เกิดเอาของนอกมาเป็นแฟชั่นมากมายทำให้เสียระบบทางสังคมและวัฒนธรรมอันดีไป

อย่างไรก็ตามการผสมผสานทางวัฒนธรรม (acculturation) เป็นภาวะการณ์หนึ่งของวัฒนธรรมที่เกิดจาก วัฒนธรรมต่างสังคมมากระทบกัน โดยการที่บุคคลจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาติดต่อกัน และมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมต่าง ๆ ในระบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มหนึ่งหรือสองกลุ่ม นั่นคือ บุคคลหรือกลุ่มคนยอมรับวัฒนธรรมอื่น ซึ่งมีใช้วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนซึ่งเป็นกระบวนการสองทาง (two - way process) คือเมื่อกลุ่มหนึ่งถ่ายทอดให้อีกกลุ่มหนึ่งในขณะเดียวกันก็อาจจะรับวัฒนธรรมของกลุ่มที่ตนถ่ายทอดมาด้วยก็ได้

การผสมผสานทางวัฒนธรรมจะขึ้นในภาวะแห่งความสอดคล้องซึ่งเป็นจุดที่เกิดความพอดีหรือสมดุลกัน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจะเป็นไปอย่างช้าหรือเร็วเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมนั่นเองว่าจะมีมากน้อยและมีความรุนแรงเพียงไร เปรียบดั่งน้ำจืดและน้ำเค็มกระทบกัน ถ้าวัฒนธรรมเดิมคือ น้ำจืดมีปริมาณน้ำมาก และมีกำลังแรงดันมากก็พอจะต้านทานน้ำเค็มไว้ได้หรือไม่ให้แทรกซึมเข้ามาเร็วเกินไป แต่ถ้าน้ำเค็มมีปริมาณมากกว่า กำลังแรงดันมีมากกว่าการแทรกซึมก็จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว อาจทำให้น้ำจืดกลายเป็นน้ำเค็มได้

การผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ง่ายเมื่อวัฒนธรรมทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันรวมทั้งทัศนคติของคนด้วย หากฝังแน่นอยู่กับขนบธรรมเนียมและความเชื่อเดิมอยู่มาก โอกาสที่จะรับวัฒนธรรมใหม่ย่อมเป็นไปได้น้อยมาก ในทางกลับกันหากมีความเห็นหรือทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมใหม่ จะทำให้ใกล้ชิดมีความพร้อมที่จะรับวัฒนธรรมใหม่มากขึ้น^{๓๕} โดยเฉพาะอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ที่หลั่งไหลมาจากตะวันตกนั้นมีทั้งแง่ดีและแง่ร้าย

^{๓๕} จานงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, , สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, หน้า ๒๕.

คือ ทำให้สังคมท้องถิ่นที่ล่าหลังทางวัฒนธรรมปรับตัวไม่ทัน และเป็นเหยื่อของเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบมายังวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม และเป็นอยู่อย่างที่เราเห็นในเมืองไทยปัจจุบันนี้

แต่ถ้ามองในแง่ดีคือทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสมเพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ เพราะโดยปกติมนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษา มีการเรียนรู้และมีศักยภาพพอ และถ้าหากใช้ศักยภาพในด้านความคิดและสติปัญญาให้เป็นประโยชน์ย่อมสามารถปรับตัวให้ทันสมัยกับขบวนการโลกาภิวัตน์ได้ไม่ยาก

การปรับตัว คือ การผสมผสานวิถีชีวิตระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาในวัฒนธรรมไทย จะต้องคอยดูว่าอะไรดีหรือไม่ดีจากทั้งภายในและภายนอก ที่ว่าภายในนั้นคือการรู้จักตนเองว่าวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นนั้น คือ สิ่งที่เกิดจากประสบการณ์ และความคิดในด้านภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ และสะสมกันนานและการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันที่แล้วมา อะไรที่ทำให้เกิดความร่วมมือและอะไรที่ทำให้เกิดความขัดแย้งหรืออะไรดีหรือไม่ดี ถ้ารู้แล้วก็สามารถอนุรักษ์สิ่งที่ดีที่มีประโยชน์ และละทิ้งสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่มีประโยชน์เสีย

ส่วนที่ว่าภายนอกนั้นคือ^{๓๕} การไม่ปฏิเสธที่จะรับรู้กระแสอิทธิพลทางเศรษฐกิจเทคโนโลยี การเมืองและวัฒนธรรมที่มาจากภายนอกโดยแพร่มาจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ แต่การรับรู้นั้นต้องเป็นการทำให้คิดให้เปรียบเทียบว่าอะไรดีหรืออะไรไม่ดี ไม่เหมาะสมกับสิ่งที่อยู่ภายใน เมื่อคิดได้และเข้าใจได้ก็ควรรับสิ่งที่เห็นว่าดีเหมาะสมผสมผสานกับสิ่งที่ดีอยู่แล้วภายใน ผลของการเลือกเฟ้นและการผสมผสานจะทำให้มีการปรับตัวได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมขึ้นในสังคมท้องถิ่นนับเป็นการปรับตัวให้ทันสมัยก็ว่าได้

กระบวนการที่คนในท้องถิ่นเฟ้นสิ่งที่ดีจากภายนอกมาผสมผสานกับสิ่งที่ยังมีความหมาย ความเหมาะสม จากภายในดังกล่าวนี้ อาจเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการท้องถิ่นพัฒนา (localization) เป็นสิ่งที่ปฏิกิริยากับกระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าถ้ามองโดยศักยภาพในการเรียนรู้และปรับตัวเองของมนุษย์ ที่เป็นพื้นฐานธรรมชาติของทุกสังคมและเผ่าพันธุ์แล้วการคุกคามของวัฒนธรรมตะวันตกที่จะทำให้มนุษย์เป็นอะไรที่เหมือน ๆ กัน หรือเป็นไปตามการบงการของผู้มีอำนาจในโลกนั้น หากเป็นสิ่งที่น่ากลัวไม่ เพราะจะมีพลังโต้แย้งและปรับตัวจากผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ เสมอ ยกเว้นสังคมที่ปรับตัวไม่ทันก็จะถูกมอมเมาให้ดูถูกตัวเองหรือลี้ภัยปัญหา ของตนเองที่มีอยู่

^{๓๕} ประเวศ วะสี, ธรรมชาติของสรรพสิ่ง : การเข้าถึงความจริงทั้งหมด , หน้า ๒๗๐ – ๒๗๑.

ภายในจนคิดไม่เป็นย่อมมีผลกระทบต่อสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมแห่งพระพุทธศาสนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

หญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้มีการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมตะวันตก โดยยึดถือวัฒนธรรมไทยโดยยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ถึงแม้ว่าจะต้องไปใช้ชีวิตในสังคมตะวันตก ก็ยังยึดถือวัฒนธรรมของคนไทยไปปฏิบัติกับครอบครัวของสามี จนเป็นที่ยอมรับ และยังนำสามีชาวต่างชาตินั้นเข้าวัดไทย แต่ถึงจะไม่ไปวัดด้วยแต่ก็ไม่ห้ามปรามภรรยาของตน ยิ่งเมื่อกลับมาเมืองไทยได้เห็นสภาพวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนไทยที่เรียบง่ายเป็นธรรมชาติกลับมีความคิดที่จะอยู่อาศัยในเมืองไทย

บทที่ ๔

การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการครองเรือนของหญิงไทย

วิถีชีวิตของชาวอีสานอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ผีสง เทวดาและธรรมชาติอย่างผสมกลมกลืน ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ จะปรากฏทางด้านจิตใจ วัตถุและพิธีกรรมยังคงอยู่ในวิถีชีวิตในปัจจุบัน ถึงแม้แต่หญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ยังปฏิบัติตนตามแนวทางประเพณีและยึดถือ “ ฮิตสิบสองคองสิบสี่ ”^๑

ฮิตสิบสอง เป็นประเพณีที่ชาวอีสาน ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณกาล คำว่า " ฮิต " มีความหมายตรงกับคำว่า " รัต " จึงหมายถึง จารัตประเพณี ดังนั้น " ฮิตสิบสอง " จึงหมายถึงประเพณีที่ชาวอีสาน จะต้องประพฤติปฏิบัติในรอบปีทั้งสิบสองเดือน ถ้าใครฝ่าฝืนถือว่าเป็นความผิด เรียกว่า " ผิดฮิต " สังคมทั่วไปจะตั้งข้อรังเกียจ ฮิตสิบสองจึงเป็นข้อบัญญัติที่นักปราชญ์ชาวอีสานโบราณ ได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน ทำให้คนในชุมชนได้มีโอกาสพบปะกันเดือนละ ๑ ครั้ง นอกจากนี้ยังเป็นประเพณีจรรยาทางสังคมอีสานทั่วไปจึงยึดมั่นในการปฏิบัติตามฮิตสิบสองอย่างเคร่งครัดซึ่งส่วนมาก จะเป็นงานบุญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นหลัก โดยเริ่มงานบุญตั้งแต่เดือนอ้าย (เดือนธันวาคม) ฮิตสิบสอง เป็นการทำบุญในรอบปีมี ๑๒ เดือน คือ

เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม เป็นการทำบุญกับพระภิกษุที่ต้องอาบัติและเข้าปริวาสกรรม

เดือนยี่ บุญคูณลาน เป็นการทำบุญขวัญข้าวที่ลานนวดข้าว

เดือนสาม บุญข้าวจี คือการจีข้าวถวายแด่พระภิกษุ

เดือนสี่ บุญพระเวส คือการทำบุญเทศน์มหาชาติ

เดือนห้า บุญสงกรานต์ คืองานสงกรานต์

เดือนหก บุญบั้งไฟ เป็นประเพณีขอฝน

เดือนเจ็ด บุญช่าชะ เป็นการล้างสิ่งที่เป็นเสนียดจัญไรต่างๆ

---

^๑ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พุทธศาสนาในปัจจุบัน, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๑

เดือนแปด บุญเข้าพรรษา คือการทำบุญเข้าพรรษา
 เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรต
 เดือนสิบ บุญข้าวสาก เป็นการทำบุญถวายสลากภัต
 เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา คืองานออกพรรษา
 เดือนสิบสอง บุญกฐิน คือการทำบุญกฐิน
 กองสิบสี่ คือ การครองธรรมสิบสี่อย่าง คือ

๑. อีตเจ้ากองขุน คือการปฏิบัติระหว่างพระเจ้าแผ่นดินกับขุนนาง
๒. อีตท้าวกองเพี้ย คือ การปฏิบัติระหว่างเจ้านายชั้นผู้ใหญ่กับขุนนางชั้น ผู้ใหญ่
๓. อีตไพร่กองนาย เป็นการปฏิบัติของราษฎรต่อนายของตน
๔. อีตบ้านกองเมือง คือกฎระเบียบของบ้านเมือง
๕. อีตปู่กองย่า
๖. อีตพ่อกองแม่
๗. อีตสะใภ้กองเขย
๘. อีตป้ากองลุง
๙. อีตลูกกองหลาน

จาก ๕-๙ เป็นธรรมเนียมที่พึงปฏิบัติระหว่างคนในครอบครัว

๑๐. อีตเฒ่ากองแก่ เป็นธรรมเนียมที่พึงปฏิบัติของผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งถือเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ที่จะต้องวางตนให้เป็นที่เคารพของลูกหลาน

๑๑. อีตปีกองอีตเดือน หมายถึงการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีใน ๑๒ เดือน

๑๒. อีตไร่กองนา หมายถึงธรรมเนียมที่ต้องปฏิบัติในการทำไร่ทำนา

๑๓. อีตวัดกองสงฆ์ เป็นหลักสำหรับบุคคลที่ต้องปฏิบัติต่อพระศาสนา

๑๔. อีตเจ้ากองเมือง เป็นแบบแผนสำหรับผู้ปกครอง

หญิงไทยชาว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ยังคงยึดถือปฏิบัติตามประเพณีของชาวอีสาน เพราะในวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดก็ได้พบ ได้ปฏิบัติตามที่บิดามารดาของตน และยังยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ในทุกเดือนจะต้องเข้าวัดปฏิบัติกิจทางศาสนา สิ่งเหล่านี้จึงติดตัวมาตั้งแต่เด็ก

การที่มนุษย์จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนั้น จะต้องอาศัยธรรมะที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันในเบื้องต้น จักต้องรู้จักการควบคุมตนให้ได้ทั้งทางกายและวากาก่อนเป็นอย่างน้อย ด้วยการประพฤติตามหลักศีล ๕ ที่เป็นส่วนเบื้องต้นของธรรมจรรยา ๑๐ ประการคือ

ทางกาย ๓

๑. ละเว้นการฆ่า

๒. ละเว้นการแย่งชิงลักขโมยและการเอารััดเอาเปรี๊ยะ เคารพสิทธิในทรัพย์สินซึ่งกันและกัน

๓. ละเว้นการประพฤติล่วงละเมิดในของรักของหวงของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจหรือทำลายลบลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกัน

ทางวาจา ๔

๔. ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง

๕. ละเว้นการพูดส่อเสียดยุยงสร้างความแตกแยก

๖. ละเว้นการพูดคำหยาบคาย สกปรกเสียดาย

๗. ละเว้นจากการพูดเหลวไหลเพื่อเจ้อ

ทางใจ ๓

๘. ไม่ละโมภไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่ได้

๙. ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย

๑๐. มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักกรรมที่ว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว

ซึ่งธรรมจรรยาทั้ง ๑๐ ข้อนี้ เป็นธรรมที่ทำให้เจริญขึ้นพร้อมทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ แต่ผู้ใดยังไม่มั่นคงทางอารยธรรม ท่านสอนว่าผู้นั้นพึงควบคุมตนได้ในทางกายและวากาก่อนเป็นอย่างน้อย ด้วยการประพฤติตามหลักศีล ๕^๒ ที่เป็นเบื้องต้นของธรรมจรรยา ๑๐ ประการนั้น ก็ยังจะได้ ชื่อว่าเป็นคนมีศีลธรรม คือ

๑. เว้นจากปาณาติบาต ละเว้นการฆ่าสังหารไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย

^๒ อภ. ปญจก. ๒๒/๑๗๒/๒๒๗

๒. เว้นจากอทินนาทาน ละเว้นการลักขโมยเบียดบัง แย่งชิงไม่ประทุษร้ายเบียดบังแย่งชิงไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน

๓. เว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร ละเว้นการประพฤตินอกใจ ไม่ประทุษร้ายต่อของรักของ หวงแหน อันเป็นการทำลายเกียรติภูมิและจิตใจ ตลอดจนทำวงศ์ตระกูลของเขาให้สับสน

๔. เว้นจากมุสาวาท ละเว้นการพูดเท็จโกหกหลอกลวง ไม่ประทุษร้ายเขาหรือประโยชน์สุขของเขาด้วยวาจา

๕. เว้นจากสุราเมรัย ไม่เสพเครื่องคองของมีนเมาสิ่งเสพติด อันเป็นเหตุให้เกิดความประมาทมัวเมา ก่อความเสียหายผิดพลาดเพราะขาดสติ เช่น ทำให้เกิดอุบัติเหตุ แม้อย่างน้อยก็เป็น ผู้คุกคามต่อความรู้สึกมั่นคงความปลอดภัยของผู้ร่วมสังคม

การที่จะมีชีวิตคู่ที่ยั่งยืนและมีความสุขได้นั้นอย่างน้อยต้องมีศีล ๕ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน จากการตอบแบบสอบถามของหญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ นั้น มีความรู้เกี่ยวกับศีล ๕ และสามารถรักษาได้ครบทุกข้อ ร้อยละ ๑๐.๕๓ อีกร้อยละ ๘๙.๔๗ ไม่สามารถรักษาได้ทุกข้อ

ในการครองเรือนนั้น ศีลข้อที่สำคัญในการครองเรือนนี้ คือ ศีลข้อที่ ๓ คือไม่ประพฤตินอกใจ ไม่เบียดเบียนในเรื่องคู่ครอง ข้อที่ ๔ ไม่พูดเท็จไม่เบียดเบียนด้วยวาจา คำพูด และข้อที่ ๕ ไม่เสพสุราและเมรัย ซึ่งทำให้ขาดสติ ซึ่งศีลทั้ง ๓ ข้อนี้ เป็นสิ่งที่สำคัญในชีวิตคู่

จากการตอบแบบสอบถามถึงหลักธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่าง ชาตินั้น ยึดศีล ๕ การครองเรือน โดยเฉพาะในเรื่องของความซื่อสัตย์

สังคหวัตถุ ๔^๓ เป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของตน เป็นหลักธรรมอีกหลักธรรมหนึ่งซึ่งหญิงชาวอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ยึดถือปฏิบัติ ซึ่งได้แก่

๑. ทานให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟัง ชี้แจงแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดี หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้

^๓ ที.ฟา.๑๑/๑๕๐/๑๖๓

กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อัถดจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนชวายช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับทุกคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

ในการครองเรือน สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมอีกหลักธรรมหนึ่ง ซึ่งหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ยึดปฏิบัติ โดยเฉพาะในเรื่องของการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ญาติทั้งสองฝ่าย

จะเห็นได้ว่าหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในเขตอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน ๕๗ คนนั้น ได้ยึดศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ ในการครองเรือน ถึงแม้จะไม่ทราบว่ามีศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ นั้น คือสิ่งใดก็ตาม แต่ก็สามารถครองเรือนของตนได้อย่างมีความสุขด้วยการเป็นคนซื่อสัตย์ จริงใจ คิดถึงใจเขาใจเรา ปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นภรรยาอย่างดีที่สุด ด้วยความที่แต่ละคนนั้น เคยสมรสกับชายไทยมาก่อน และประสบกับปัญหาที่ว่าผู้ชายไทยนั้น เอาแต่กินเหล้า เจ้าชู้ ไม่รับผิดชอบในครอบครัวและตัวเอง มีสามีตั้งแต่อายุยังน้อย หน้าที่ของความเป็นภรรยาจึงปฏิบัติไม่ได้ครบถ้วน ไม่สามารถยึดใจของสามีที่เป็นคนไทยได้ ดังนั้นประสบการณ์ทั้งหลายที่ผ่านมา หญิงไทย จึงนำบทเรียนนี้มาปรับปรุงโดยนำหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานในการครองเรือน คือ ศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ มาใช้แก้ไขชีวิตในปัจจุบัน อีกทั้งได้เรียนรู้ว่า สามีชาวต่างชาตินั้นถ่อมมั่นในความซื่อสัตย์ ต้องมีความจริงใจ ไม่นอกใจ ไม่ชอบการพนัน และต้องรู้จักพอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ ในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

การครองเรือนของหญิงไทยกับชาวต่างชาติจะเห็นได้ว่าหญิงไทยร้อยละ ๘๖.๔๕ คิดว่าศาสนาพุทธมีส่วนช่วยให้การครองเรือนมีความสุขในยามที่มีความทุกข์ก็นึกถึงหลักธรรมในพุทธศาสนา และเข้าวัด สนทนาธรรมกับพระภิกษุที่ตนเคารพ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจ มีการปฏิบัติธรรมถึงแม้จะไม่ได้ปฏิบัติเป็นประจำ แต่ก็ปฏิบัติเป็นบางครั้งถึง ร้อยละ ๘๗.๗๑ และยังชักชวนสามีชาวต่างชาติให้เข้าวัดปฏิบัติธรรมด้วย

ธรรมะที่ใช้ในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์นั้น นอกจากศีล ๕ แล้วยังยึดหลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งได้แก่

ทาน การให้ทานนั้น หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ให้ทานแก่ผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๓๐ และร้อยละ ๑๕.๓๐ ที่ปฏิบัติเป็นประจำ ซึ่งเมื่อให้ทานแล้วจิตใจสงบและมีความสุข ซึ่งเมื่อครั้งที่สมรสอยู่กับสามีคนไทยนั้น ไม่สามารถ หรือทำได้น้อยมาก แต่เมื่อสมรสกับชาวต่างชาติ เศรษฐกิจดีขึ้น ก็สามารถที่จะทำทานให้กับวัด และสังคมรอบด้านของตนเองได้

ปิยวาจา หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่พูดจาไม่ไพเราะกับสามี บุคคล ในครอบครัวนานๆ ครั้ง ร้อยละ ๖๖.๖๖ ปฏิบัติเป็นประจำ ร้อยละ ๘.๓๓ และไม่เคยพูดจาไม่ไพเราะกับสามีร้อยละ ๒๔.๕๖ การพูดจาที่ไพเราะเสนาะหุไม่ว่าจะเป็นผู้ใด หรือชาติใด ย่อมยินดีกับผู้มีวาจาที่เสนาะหุ ไม่พูดต่อเสียด ไม่นินทาว่าร้ายคนอื่น พูดเชิงสร้างสรรค์สิ่งเหล่านี้จะทำให้ครอบครัวอยู่เป็นสุข ซึ่งบางครั้งในชีวิตที่เคยสมรสกับชายไทยนั้น อาจจะมีการเปรียบเทียบครอบครัวของตนกับครอบครัวอื่น ทำให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจเกิดเป็นเรื่องเป็นราวในครอบครัวได้ ปิยวาจาจึงมิได้หมายถึงการพูดเพราะอย่างเดียว แต่เป็นการพูดในสิ่งที่ดี เป็นประโยชน์ เหมือนกับคำพังเพยของไทยที่ว่า “ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า” เพราะจะทำให้บ้านร้อน เป็นสิ่งที่คนไทยโบราณพร่ำสอนลูกหลานไว้ในการครองเรือน

อัตถจริยา การทำประโยชน์ต่อสังคม และการมีส่วนร่วมของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ปฏิบัติเป็นประจำร้อยละ ๑๒.๒๘ นานๆ ครั้ง ร้อยละ ๘๕.๘๖ และที่ไม่เคยปฏิบัติเลยมีเพียงร้อยละ ๑.๙๕ เท่านั้น

สมานัตตตา การทำตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ อวดตัวว่าอยู่เหนือญาติพี่น้อง เพื่อนหรือคนอื่น ๆ มีเพียงร้อยละ ๑๕.๓๘ เท่ากับที่เคยทำ แต่อีกร้อยละ ๘๔.๖๑ ไม่เคยปฏิบัติเช่นนั้น

นอกจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมในการครองเรือนแล้ว ผู้วิจัยยังใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน ๑๓ กลุ่ม ซึ่งมีผลการสนทนาดังนี้

คู่ที่ ๑ การศึกษาน้อยไม่ทราบหลักธรรมทางพุทธศาสนา แม้แต่ศีล ๕ ยังไม่เข้าใจ แต่เป็นคนใจบุญ นับถือศาสนาพุทธ ร่าเริง ชอบช่วยเหลือคนอื่น ชอบทำบุญ สามีไม่สนใจพระพุทธศาสนา แต่เข้าวัด

คู่ที่ ๒ ครอบครัวปรองดองรักกันมาก สามิไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ แต่ก็ไม่ปฏิเสธที่จะห้อยพระเครื่องแต่เชื่อในพุทธคุณของพระเครื่อง ไม่สนใจเรียนรู้พระพุทธรูปศาสนา

คู่ที่ ๓ สามิสนใจในพุทธศาสนา ชอบศึกษาพุทธศาสนา ได้สัมผัสพิเศษในความศักดิ์สิทธิ์ของวัดไทย ชอบทำบุญ

คู่ที่ ๔ สามิมียุมาก ภรรยาชอบทำบุญ

คู่ที่ ๕ ฝ่ายหญิงนับถือศาสนาพุทธ รักษาศีล ๕ ได้ไม่ครบทุกข้อ หลักธรรมที่ใช้ในการครองเรือนคือความซื่อสัตย์ต่อกัน เริ่มสนใจสวดมนต์

คู่ที่ ๖ เป็นครอบครัวที่มีความสุข พานักอยู่ที่ประเทศอังกฤษ สามิเข้าวัดไทย และนับถือหลวงพ่อบุชา สามารถปฏิบัติศีล ๕ ได้ทุกข้อ และถือในเรื่องของความซื่อสัตย์

คู่ที่ ๗ เป็นครอบครัวที่มีความสุขอีกครอบครัวหนึ่ง ถึงแม้ว่าสามิจะนับถือศาสนาคริสต์ แต่เลื่อมใสในพระพุทธรูปศาสนา เมื่อกลับมาเมืองไทยจะชวนภรรยาไปวัด โดยเฉพาะวัดโนนสำราญ อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ บริจาคเงินทุกครั้งที่มานั่งสมาธิ และเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธรูปศาสนา หลักธรรมที่ใช้ในการครองเรือน คือ ศีล ๕ และความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว และสามิ

คู่ที่ ๘ เป็นครอบครัวที่มีความสุขอีกครอบครัวหนึ่ง สามิไหว้พระให้ความเคารพ มีห้องพระในบ้าน สนใจการทำสมาธิและไปทำบุญที่วัด ใช้หลักธรรมในการครองเรือน คือความอดทน และมีสัจจะต่อกันและกัน รักษาศีล ๕ ได้บางข้อ ช่วยเหลือสังคม

คู่ที่ ๙ สามิหันมานับถือศาสนาพุทธ สวดมนต์ นั่งสมาธิ สนใจหลักธรรมทางพระพุทธรูปศาสนา หลักธรรมในการครองเรือนนั้น ต้องมีสัจจะและซื่อสัตย์ต่อสามิไม่คิดนอกใจ พยายามรักษาศีล ๕ ให้ครบทั้ง ๕ ข้อ พยายามเลิกดื่มและเลิกการพนัน

คู่ที่ ๑๐ สามินับถือศาสนาคริสต์ เข้าวัดและร่วมกิจกรรมเป็นบางครั้งโดยเฉพาะช่วงสงกรานต์ ธรรมะที่ใช้ในการครองเรือน รักษาศีล ๕ แต่ยังไม่ครบนั้นมีความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว

คู่ที่ ๑๑ สามินับถือศาสนาคริสต์ แต่เข้าวัดและร่วมกิจกรรมทางพระพุทธรูปศาสนา สวดมนต์ นั่งสมาธิ การครองเรือนใช้หลักศีล ๕ มาปฏิบัติ แต่ต้องซื่อสัตย์ต่อสามิและครอบครัว

คู่ที่ ๑๒ สามินับถือศาสนาคริสต์ แต่เข้าวัด หลักธรรมที่ใช้ในการครองเรือนศีล ๕ รักษาได้บางข้อ มีสัจจะต่อตนเองและสามิ

คู่ที่ ๑๑ สามีนับถือศาสนาคริสต์ เข้าวัดตามโอกาส หลักธรรมที่ใช้คือขันติ ความอดทน และความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว รักษาศีล ๕ ได้บางข้อ

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้ง ๑๑ คู่ นั้น และจากการตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ นั้น จะรักษาศีล ๕ บางคนสามารถรักษาได้ทุกข้อ แต่บางคนรักษาได้เพียงบางข้อ อีกทั้งยึดหลักธรรม คือ สังกหัตถ์ ๔ มาปฏิบัติโดยที่อาจจะไม่ทราบความหมายของ สังกหัตถ์ ๔ ก็ตาม แต่ก็สามารถใช้ชีวิตครอบครัวด้วยหลักการสังกหัตถ์ ๔ คือ การให้ทาน วาจาที่ไพเราะ ดี เป็นประโยชน์ เอื้อเพื่อพ่อแม่ หรือแม้แต่การถนอมน้ำใจและสงเคราะห์ครอบครัวของสามี

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของหญิงไทยในเขตอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่สมรสกับชาวต่างชาติ จำนวน ๑๑ คู่ จะเห็นได้ว่าหญิงไทยเหล่านี้มีอายุระหว่าง ๓๐ - ๔๕ ปี เคยสมรสกับชายไทยมาแล้วถึง ๑๐ คู่ ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต เพราะชายไทยเจ้าชู้ ดื้อมเหสี ไม่รับผิดชอบ มีบางคนที่เกิดจากตัวเองที่ไม่ทำหน้าที่ของตนเอง จึงทำให้ครอบครัวล้มเหลว และเป็นบทเรียนให้กับตนเองเมื่อมาแต่งงานใหม่กับชาวต่างชาติ ชายชาวต่างชาติได้รับการเลี้ยงดูให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ เมื่อหญิงไทยได้สมรสกับชาวต่างชาติ บทเรียนชีวิตมีอยู่แล้ว จึงได้มีการปรับตัวเองให้ดีขึ้นเพื่อให้ชีวิตของตนเองมีความสุข โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำตนให้เป็นคนปกติ คือ รักษาศีล ๕ ถึงแม้จะรักษาได้ไม่ครบทุกข้อก็ตาม ถึงแม้ชาวต่างชาติจะเป็นสังคมที่แยกตัวจากบิดามารดา แต่ความต้องการของเขาก็คือ ต้องการให้ภรรยาของตนเข้ากับครอบครัวของตนเองได้ มีความซื่อสัตย์ไม่สุรุษสุร่าย ไม่นอกใจ ประกอบกับพื้นฐานของคนไทยเป็นคนอ่อนน้อม ดังนั้นการเข้ากับผู้ใหญ่ ญาติของสามีได้จึงไม่เป็นปัญหา

จากการตอบแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะเห็นได้ว่า สามีชาวต่างชาติมีความสนใจที่จะศึกษาหลักธรรมทางศาสนาพุทธ ถึงร้อยละ ๗๕.๔๓ และสนใจปฏิบัติศาสนกิจตามแบบชาวพุทธถึงร้อยละ ๘๐.๙๐ เมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือประเพณีสำคัญของท้องถิ่นเช่น วันสงกรานต์ ก็เข้าวัดปฏิบัติศาสนกิจเช่นเดียวกับภรรยา เมื่อภรรยาชวนเข้าวัดปฏิบัติธรรม สามีก็ไม่ขัดสามารถปฏิบัติกิจได้ บางคู่ นั้น ศึกษาการนั่งสมาธิและเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เลื่อมใสพระสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติที่เคร่ง เช่น หลวงพ่อชา หลวงพ่อพระครูปลัดวรพงศ์ แห่งวัดโนนสำราญ จังหวัด

บุรีรัมย์ ก็เป็นที่นับถือของสามเณรต่างชาติ จะร่วมทำบุญและช่วยเหลือกิจกรรมของวัดเมื่อมีโอกาสดกลับมาเมืองไทย

จากการที่หญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติ นับถือศาสนาพุทธ มีหลักการในการครองเรือนอย่างน้อย มีศีล ๕ มีคำพูดคำจาที่ไพเราะ รู้จักการให้ทาน มีความซื่อสัตย์ สิ่งเหล่านี้ทำให้สามเณรต่างชาตินั้น ได้หันมาเข้าวัดปฏิบัติกิจทางพระพุทธศาสนา

การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ

การครองเรือนที่จะทำให้ครอบครัวเป็นสุข จากการตอบแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะเห็นได้ว่าหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาตินั้น ยึดปฏิบัติในศีล ๕ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ศีล เป็นสิ่งปรกติที่ความเป็นคนสามารถปฏิบัติได้ ถึงแม้ว่าจะปฏิบัติได้ครบทุกข้อก็ตาม นอกจากศีล ๕ แล้วหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ยังยึดหลักปฏิบัติตามหลัก สังกหวัตถุ ๔ คือ การให้ทาน คำพูดจาที่เต็มไปด้วยความรักความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือ การทำประโยชน์ให้กันและกัน และช่วยเหลือส่วนรวม ร่วมทุกข์ร่วมสุข จะเห็นได้ว่า หญิงไทย ที่สมรสกับชาวต่างชาตินั้น ส่วนใหญ่จะเคยมีครอบครัวคนไทยมาแล้ว และประสบกับปัญหาทั้งความ ไม่ซื่อสัตย์ ความเจ้าชู้ ความไม่รับผิดชอบของสามีคนไทย มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตครอบครัวที่ยากจนลำบาก เมื่อได้สมรสกับชาวต่างชาตินำประสบการณ์ที่ได้รับเหล่านั้นมาปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น และได้เรียนรู้ว่าชาวต่างชาตินั้นรักความซื่อสัตย์ ความจริงใจ มีสัจจะ ให้เกียรติภรรยา

จากชีวิตที่ลำบาก ยากจน ความไม่ซื่อสัตย์ของสามี ความไม่รับผิดชอบ กินเหล้าเมายา เล่นการพนัน และอาจจะมาจากความไม่รับผิดชอบของตนเองจึงทำให้ชีวิตครอบครัวกับชายไทยต้องล้มเหลว จนถึงกับหญิงไทยบางคนต้องหนีออกจากบ้าน และไปประกอบอาชีพที่พำทยา เช่น จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) คู่ที่ ๑๒ แต่งงานกับชายไทยมีชีวิตที่ทุกข์มากเพราะสามีไม่รับผิดชอบ ทำงานทุกอย่างเพื่อเลี้ยงครอบครัว ขณะที่ตั้งครรภ์บุตรคนที่สองสามีทุบตีทุกวัน สามีทิ้งดื่มเหล้าเล่นการพนัน เจ้าชู้ ไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว ด้วยความรักจึงยอมอดทน แต่ก็มาถึงวันที่ความอดทนหมด หนีออกจากบ้านทั้งขณะที่ตั้งครรภ์อยู่ สามีก็ตามกลับมาอีก วันหนึ่งเดินออกจากบ้านมีเสื้อผ้าชุดที่ใส่เท่านั้น ไปตายเอาดาบหน้า เจอคนรู้จักจึงขอนั่งมอเตอร์ไซด์มาต่อรถกลับบ้านพ่อแม่ พอคลอดบุตรแล้ว เพื่อนชวนไปพำทาก็ไปกับเพื่อนใช้ชีวิตทุกอย่างที่อยากทำ และได้รู้จักกับชาวต่างชาติดกกันได้ ๒ ปี ก็สมรสกัน ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น แต่ในขณะที่มีความทุกข์หญิงไทยมักจะอาศัยวัดเป็น

ที่พึงพอใจ เป็นอีกประการหนึ่งที่ทำให้หญิงไทยศึกษาในหลักสูตรมัฐจักรักษาศิล ๕ รัฐจักรสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งหลักสูตรทั้ง ๒ นี้เป็นรากฐานของการครองเรือน

ศาสนาพุทธเป็นที่พึงพอใจ บางครั้งถึงร้อยละ ๔๖.๑๕ และในการครองเรือนนั้น หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ คิดว่าศาสนาพุทธมีส่วนช่วยให้การครองเรือนมีความสุข ถึงร้อยละ ๕๖.๕๐ มีผู้ที่ตอบว่าไม่ช่วยเพียงร้อยละ ๓.๕๐ เท่านั้น

ดังนั้น หญิงไทยเหล่านี้ เมื่อสมรสกับชาวต่างชาติ จึงได้ยึดถือศีล ๕ โดยเฉพาะข้อที่ ๓ และข้อ ๕ เป็นอย่างยิ่ง เพราะจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากสนทนากลุ่ม (Focus Group) สามารถที่จะวิเคราะห์ได้ว่าชาวต่างชาตินั้นได้รับการเลี้ยงดูให้มีความรับผิดชอบ รักความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ไม่นอกใจ การเมาเหล้าเมายา เป็นสิ่งที่ทั้งคนไทยและชาวต่างชาติไม่สามารถรับได้ เพราะทำให้ขาดสติ และสิ่งที่ไม่ดีต่างๆก็จะตามมา

สังคหวัตถุ ๔ เป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นหลักสูตรที่สำคัญในการครองเรือนที่หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติยึดถือและปฏิบัติโดยที่ตนเองไม่รู้ตัว เช่น ปิยวาจา การพูดกันอย่างรักกัน ซึ่งจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และจากแบบสอบถามหญิงไทยจะพูดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ มีสาระ ไม่เพ้อเจ้อ หรือแม้แต่การให้ทาน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้ปัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันและผู้อื่น สิ่งเหล่านี้หญิงไทยเราปฏิบัติต่อสามีตลอดจนญาติพี่น้องของสามี จึงทำให้เป็นที่ยอมรับของครอบครัว ทำให้ตัวเองและครอบครัวมีความสุข

“ช่วยด้วยทุนด้วยของและความรู้ ; ช่วยด้วยถ้อยคำ ; ช่วยด้วยกำลังงาน ; ช่วยด้วยการร่วมเผชิญและแก้ปัญหา”^๔

นี่คือคำตอบหนึ่งที่ว่า หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ประยุกต์หลักสูตร คือศีล ๕ และ สังคหวัตถุ ๔ มาใช้ในการครองเรือน และชีวิตการครองเรือนมีความสุข เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ดีขึ้น

^๔ ที.ฟ.๑๑/๑๔๐/๑๖๓

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องศึกษาหลักธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ: กรณีศึกษาหญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมว่าด้วยการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติเกี่ยวกับศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ ศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่มีกับหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ และการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ในอำเภอหนองหงส์ การดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารและการสนทนากลุ่ม(Focus Group) โดยใช้แบบสอบถามจำนวน ๕๗ คน และจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มสมรสจำนวน ๑๓ คู่ เป็นการพรรณนาข้อมูลเชิงคุณภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ร้อยละ ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยและมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษาหลักธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ: กรณีศึกษาหญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาต่อกับกลุ่มตัวอย่างหญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่สมรสกับชาวต่างชาติ จำนวน ๕๗ คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เรื่องศึกษาหลักธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในเขตอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ มี ๔ ตอน ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน ตอนที่ ๓ พุทธศาสนากับการครองเรือนของหญิงไทยกับสามีชาวต่างชาติ ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการครองเรือน ซึ่งผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลด้วยตนเองครบทั้ง ๕๗ ฉบับ และได้จัดทำกลุ่มสนทนา (Focus Group) จำนวน ๑๓ คู่ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลดีและ

ผลเสียที่เกิดขึ้นหลังแต่งงาน ตลอดจนความคาดหวังในด้านต่างๆ ที่มีต่อกันและกัน ทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย สามารถสรุปผลดังนี้

๕.๑.๑ หลักพุทธธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีดังนี้

๑) คีล ๕ ผู้วิจัยพบว่าคีล ๕ นั้น เป็นธรรมที่หญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติยึดถือปฏิบัติ คีล ๕ เป็นหลักธรรมเบื้องต้นที่ทำให้เป็นคนปกติ สามารถควบคุมตนได้ทั้งกายและวาจา ถึงแม้ว่าหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ จะไม่สามารถรักษาได้ทุกข้อก็ตาม แต่หญิงไทยเราก็สามารถรักษาได้ โดยเฉพาะคีลข้อที่ ๓ จะเว้นจากการประพฤตินอกใจ ไม่ประทุษร้ายต่อของรักของหวงแหน อันเป็นการทำลายเกียรติภูมิ และจิตใจ ตลอดจนทำวงศ์ตระกูลของเขาสืบสาน และคีลข้อที่ ๕ เว้นจากสุราเมรัยไม่เสพเครื่องคองของมีนเมา สิ่งเสพติด อันเป็นเหตุให้เกิดความประมาทหมั่นเมาก่อความเสียหายผิดพลาดเพราะขาดสติ เช่นทำให้เกิดอุบัติเหตุ แม้อย่างน้อยก็เป็นผู้ถูกคุมคามต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยของผู้ร่วมสังคม^๑ ซึ่งคีลทั้ง ๒ ข้อนี้ ถ้ารักษาไม่ได้จะเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งต่อเนื่องไปจนถึงการหย่าร้าง ทำให้ครอบครัวล้มเหลว เพราะจากข้อมูลทั้งแบบสอบถาม และสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะเห็นได้ว่าหญิงไทย ที่เคยสมรสมาก่อนกับคนไทยแล้ว ชีวิตครอบครัวต้องล้มเหลว นอกจากที่สามีชาวไทยจะขาดความรับผิดชอบแล้ว สาเหตุที่สำคัญคือ ความเจ้าชู้และดื่มสุรา จนเป็นเหตุให้ขาดสติ การทะเลาะเบาะแว้งทำร้ายร่างกาย ยามเมื่อหญิงไทยพบกับความทุกข์ จะหันหน้าเข้าพึ่งวัด พบพระภิกษุสงฆ์ ปฏิบัติธรรม

๒) นอกจากคีล ๕ แล้ว หลักธรรมที่หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ยังยึดถือหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยไม่รู้ว่าการให้ทาน การใช้วาจาที่สุภาพ หรือมธุรสวาจา การช่วยเหลือครอบครัวทั้งของตนเองและเอื้อเพื่อต่อเพื่อนบ้าน ช่วยงานวัด ต่าง ๆ เหล่านี้ คือหลักสังคหวัตถุนั่นเอง เพราะสังคหวัตถุ ๔ นั้นเป็นหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือนนั่นเอง

^๑ อ.จ. ปญจก. ๒๒/๑๓๒/๒๒๓๗

**๕.๑.๒ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่อหญิงไทยที่
สมรสกับชาวต่างชาติ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีดังนี้**

๑) ด้านเศรษฐกิจ

ผู้วิจัยพบว่าหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ในด้านเศรษฐกิจนั้น ก่อนที่จะสมรสกับชาวต่างชาตินั้น ฐานะยากจน ลำบาก แต่เมื่อสมรสกับชาวต่างชาติแล้ว ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นมาก มีบ้าน มีรถยนต์ มีที่ดิน เป็นเจ้าของกิจการ สามารถซื้อบ้าน ช่วยเหลือญาติของตนได้ มีอาชีพที่ดีมีรายได้ดีขึ้น สามารถเลี้ยงดูบุตรของตนเองที่เกิดถึงสามมีได้อย่างดี ชีวิตมีความสุข และส่งเงินให้กับทางบ้านได้

๒) ด้านสังคม

หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในเขตอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์เป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถช่วยเหลือสังคมรอบด้านของตนเองได้

๓) ด้านวัฒนธรรม

หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ในเขตอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อได้สมรสกับชาวต่างชาติจะได้รับความรักจากสามี จากการศึกษาแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ๑๓ คู่ สามารถวิเคราะห์ได้ว่าชาวต่างชาตินั้นถูกเลี้ยงดูให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ให้เกียรติผู้อื่น ดังนั้นเมื่อมาสมรสกับหญิงไทย จึงให้ความรักและให้เกียรติภรรยา ซึ่งต่างกับเมื่ออยู่กับสามีคนไทย ซึ่งไม่มีความรับผิดชอบ

ดังนั้น หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ หลังจากที่ได้สมรสกับชาวต่างชาติแล้ว ทำให้ชีวิตมีความสุข ญาติพี่น้องมีความสุข เศรษฐกิจดีขึ้น บางคนเปลี่ยนฐานะเป็นคนร่ำรวย เป็นที่ยอมรับของสังคม

**๕.๑.๓ การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับ
ชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์**

หลักธรรมก่อนสมรสที่หญิงไทยจะสมรสกับชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ไม่มีความสนใจ และละเลยในความปฏิบัติ ไม่สามารถระครองครอบครัวให้อยู่รอดได้ ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีขึ้น ประกอบกับต้องทำงานหนักคนเดียว สามีคนไทยไม่มีความรับผิดชอบ เมาศูรา

จากบทเรียนในอดีตที่ได้แต่งงานกับสามีคนไทย ต้องทำงานหนัก ฐานะทางเศรษฐกิจ ก็ไม่ดี สามีขี้เหล้าเมายา เจ้าชู้ไม่มีความรับผิดชอบ จึงทำให้ครอบครัวล้มเหลว บางคนต้องไปทำงานที่พัทธา บางคนได้รับคำแนะนำจากเพื่อนให้รู้จักชาวต่างชาติ และได้สมรสกับชาวต่างชาติได้เรียนรู้อติตมาแล้ว และรู้ว่าเมื่อเวลาที่ตนเองมีความทุกข์นั้น จะหันหน้าเข้าพึ่งวัด ทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมตามวิถีชีวิตของคนไทย จึงได้นำเอาหลักธรรมง่ายๆ คือ สິล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ มาใช้ในการครองเรือน ถึงแม้จะรักษาศีลได้ไม่ทุกข้อก็ตาม แต่คนเราเมื่อมีศีลถือว่าเป็นคนปกติทำให้เกิดการยั้งคิดในการกระทำ เพราะศีล ๕ นั้น เป็นหลักธรรมเบื้องต้นของชีวิตที่ทุกคนสามารถประพฤติปฏิบัติได้ สามีชาวต่างชาติถือความซื่อสัตย์ ความไม่นอกใจ ความไม่ฟุ่มเฟือย ประกอบกับหญิงไทย มีคำพูดคำจาที่อ่อนหวาน สุภาพ ตลอดจนการรู้จักหน้าที่ของภรรยา หน้าที่ของแม่บ้าน ซึ่งอยู่ในหลัก สังคหวัตถุ ๔ นั้นเอง ก็ทำให้ได้รับความรักจากสามี ทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข เศรษฐกิจดีขึ้น สังคมก็ยอมรับ อีกทั้งสามีชาวต่างชาติได้สัมผัสกับวัตรปฏิบัติของภิกษุสงฆ์ไทย เกิดความเลื่อมใสเข้าวัดปฏิบัติธรรมด้วย จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวมีความสุข และทำให้หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งที่พำนักในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ และย้ายไปอยู่ต่างประเทศกับสามี แต่กลับมาประเทศไทยเป็นประจำทุกปี ประสบความสำเร็จในชีวิตครอบครัว เพราะใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สິล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ ในการครองเรือน ในส่วนของข้อเสียของการยึดศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ นั้น พบว่าไม่มีซึ่งเป็นข้อดีของการยึดหลักธรรมในการครองเรือน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

จากการค้นคว้าวิจัยเรื่องศึกษาหลักพุทธธรรมในการครองเรือนของหญิงไทย สมรสกับชาวต่างชาติ : กรณีศึกษาหญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักพุทธธรรมในการครองเรือนที่เกี่ยวข้องกับศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔ ของหญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์เท่านั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ดังนี้

๑) ควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังในเรื่องสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจของ ชาว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ในปัจจุบันและเพิ่มความสนใจให้กับการวิจัยครั้งต่อไป

๒) ควรจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างความรู้สึที่ดีต่อการศึกษา หลักพุทธธรรมมาดำเนินชีวิตอย่างสม่ำเสมอหรือจัดเวทีสนทนาธรรม

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาหลักพุทธธรรมในการครองเรือน เช่น ขรവാสาธรรม ๔ โลก ธรรม ๘ อธิษฐาน (ธรรมเป็นที่มั่น) ๔ พละ(ธรรมอันเป็นกำลัง) ๔ ประการ เป็นต้น

๒) ควรศึกษาเปรียบเทียบหลักพุทธธรรมในการครองเรือนหญิงไทยสมรสกับ ชาวต่างชาติกับจังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓) ควรมีการศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะ และพฤติกรรมที่ปฏิบัติอัน เนื่องมาจากการยึดถือในหลักพุทธธรรมการครองเรือน และการถ่ายทอดคุณลักษณะและ พฤติกรรมดังกล่าวสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน

๔) องค์กรหรือหน่วยงานการเผยแผ่พุทธธรรมในเชิงรุก ควรนำเนื้อหาไปผลิต เป็นเอกสารสื่อที่ง่ายต่อการอ่าน และความเข้าใจ เพื่อให้บุคคลทั่วไปหรือแม้แต่เยาวชน สามารถอ่าน เข้าใจได้ เกิดความตระหนักถึงหลักพุทธธรรมในการครองเรือน และนำไปใช้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย ภาษาบาลี

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. อรรถกถาบาลี. ฉบับมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. พระสูตรและอรรถกถา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กรมการศาสนา. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๓.

_____. กระทรวงศึกษาธิการ. เกร็ดความรู้ในชาดก. รวบรวมเรียบเรียงโดยพิสิฐ เจริญสุข, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕.

กฤษณา พันธุ์วานิช. สามีนำเข้าสู่สร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เบี่ยงเบียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๖.

งามพิศ สัตย์สงวน. หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓.

นิยพรรณ วรรณศิริ. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.

บรรพต วีระชัย. สังคมวิทยามานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๑๔.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พระพุทธศาสนาในเอเชีย. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๐.

_____. พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๘ ราชบัณฑิต). คำวัด พจนานุกรมเพื่อการศึกษา พุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดี, ๒๕๔๘.

สุริย์ สุวรรณภาค. บทบาทสตรีในด้านสิทธิทางเพศ ศึกษาจากนวนิยายในช่วง พ.ศ.๒๔๔๔ - ๒๕๐๑ ในโครงการสตรีและเยาวชนศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓.

(๒) บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์

<http://www.lookingforeignlover.>

<http://www.oknation.net.>

<http://mermaid.panphuket.com.>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
วิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม
และการสนทนากลุ่ม

**วิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม
และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)**

ตอนที่ ๑

๑. วิเคราะห์ส่วนบุคคล

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของหญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
สมรสกับชาวต่างชาติโดยศึกษาสถิติขั้นพื้นฐานของลักษณะต่างๆ ไป ของกลุ่มตัวอย่าง
จำนวน ๕๗ คนปรากฏผลดังนี้

๑.๑ อายุของหญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติ

ตารางที่ ๑ จำนวนและอัตราส่วนร้อยละของหญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติจำแนกตามอายุ

อายุ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
๒๐ – ๒๙	๑๔	๒๔.๕๖
๓๐ – ๓๙	๓๑	๕๔.๓๙
๔๐ – ๔๙	๑๒	๒๑.๐๕
รวม	๕๗	๑๐๐.๐๐

กลุ่มตัวอย่างหญิงไทยช่วงอายุ ๓๐ – ๓๙ ปี ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัด
บุรีรัมย์ สมรสกับชาวต่างชาติจะมีจำนวนมากที่สุดโดยหญิงไทยที่อายุน้อยที่สุดคือ ๒๐ ปี และ
สูงสุดคือ ๔๖ ปี และมีค่าเฉลี่ยอายุของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติอยู่ระหว่าง ๓๐ ปี

๒.๑ การศึกษาของหญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติ

ตารางที่ ๒ จำนวนและอัตราส่วนร้อยละของหญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	๓๐	๕๒.๖๓
มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๕	๒๖.๓๒
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๕	๑๕.๗๕
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๒	๓.๕๑
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	๑	๑.๗๕
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
รวม	๕๓	๑๐๐.๐๐

หญิงไทยในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ที่สมรสกับชาวต่างชาติมีการศึกษาระดับ ประถมศึกษามากที่สุด และมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอันดับรองลงมา ส่วนหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามีจำนวนน้อยที่สุด และไม่มีหญิงไทยที่เรียนสูงกว่าปริญญาตรีที่สมรสกับชาวต่างชาติ

๑.๓ อาชีพของหญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติ

ตารางที่ ๓ จำนวนและอัตราส่วนร้อยละของหญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ปัจจุบัน		ก่อนการสมรส	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ค้าขาย	๒๐	๓๕.๐๕	๒๔	๔๒.๑๑
รับราชการ	๑	๑.๗๕	๑	๑.๗๕
ทำไร่เกษตรกร	๘	๑๔.๐๔	๑๑	๑๙.๓๐
แม่บ้าน	๒๕	๔๓.๘๖	๑๕	๒๖.๓๒
อื่นๆ	๓	๕.๒๖	๖	๑๐.๕๒
รวม	๕๓	๑๐๐.๐๐	๕๗	๑๐๐.๐๐

ปัจจุบันอาชีพของหญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติ ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีอาชีพแม่บ้านสูงสุด รองลงมาคือ ค้าขาย ส่วนอาชีพข้าราชการน้อยที่สุด ก่อนการสมรสกับชาวต่างชาติหญิงไทยมีอาชีพ ค้าขาย สูงสุด รองลงมาคืออาชีพแม่บ้าน ส่วนอาชีพรับราชการ มีจำนวนน้อยที่สุดเช่นเดิม

๑.๔ รายได้ต่อเดือน

ตารางที่ ๔ จำนวนและอัตราส่วน ร้อยละของหญิงไทย สมรสกับชาวต่างชาติ จำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
๑,๐๐๐ – ๕,๐๐๐	๓	๕.๒๖
๕,๐๐๑ – ๑๐,๐๐๐	๒๗	๔๗.๓๗
๑๐,๐๐๑ – ๑๕,๐๐๐	๕	๑๕.๗๕
๑๕,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐	๘	๑๔.๐๔
๒๐,๐๐๑ – ๒๕,๐๐๐	๖	๑๐.๕๓
๒๕,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐	๔	๗.๐๑
รวม	๕๓	๑๐๐.๐๐

กลุ่มตัวอย่างหญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์มีรายได้อยู่ระหว่าง ๕,๐๐๑ – ๑๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน มีจำนวนมากที่สุด คือ ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๓๖ ส่วนรายได้อยู่ระหว่าง ๑,๐๐๐ – ๕,๐๐๐ บาท นั้น มีจำนวนน้อยสุด คือ ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๒๖

๒. วิเคราะห์หลักพุทธธรรมจากการครองเรือน

การครองเรือน

- จากแบบสอบถาม จะเห็นได้ว่าการครองเรือนของหญิงไทยกับชาวต่างชาติ จะเห็นได้ว่าหญิงไทยร้อยละ ๘๖.๔๕ คิดว่าศาสนาพุทธมีส่วนช่วยให้การครองเรือนมีความสุขในยามที่มีความทุกข์ก็นึกถึงศาสนาพุทธเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจ มีการปฏิบัติธรรม ถึงแม้จะไม่ได้ปฏิบัติเป็นประจำ แต่ก็ปฏิบัติเป็นบางครั้งถึง ร้อยละ ๘๗.๗๑

ธรรมะที่ใช้ในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์นั้น เป็นหลักศีล ๕ และสังคหวัตถุ ๔

ตารางที่ ๕ การรักษาศีล ๕ ของหญิงไทยที่สมรสกับสามีชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

ที่	รายการ	ข้อ	จำนวน	ร้อยละ
๑	ปัจจุบันท่านสามารถรักษาศีล ๕ ได้ครบทุกข้อหรือไม่	ครบทุกข้อ	๖	๑๐.๕๓
		ไม่ครบ	๕๑	๘๙.๔๗
รวม			๕๗	๑๐๐.๐๐

ศีล ๕ จากการตอบแบบสอบถามหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์สามารถตอบได้ว่า ศีล ๕ มีอะไรบ้าง มีจำนวนน้อยมากคือร้อยละ ๑๐.๕๓ ที่สามารถรักษาศีล ๕ ได้ทุกข้อ ส่วนใหญ่แล้วร้อยละ ๘๙.๔๗ รักษาศีล ๕ ได้ไม่ครบทุกข้อ

ตารางที่ ๖ ความยากของการรักษาศีล ๕ และต้นเหตุของความขัดแย้ง

ศีลข้อที่	จำนวนความยากในการรักษา	ร้อยละ	จำนวนต้นเหตุของความขัดแย้ง	ร้อยละ
๑	๑๐	๑๗.๕๔	-	-
๒	-	-	๓	๕.๒๖
๓	๙	๑๕.๗๙	๒๖	๔๕.๖๑
๔	๑๕	๒๖.๓๒	๙	๑๕.๗๙
๕	๒๓	๔๐.๓๕	๑๙	๓๓.๓๔
รวม	๕๗	๑๐๐	๕๗	๑๐๐.๐๐

มีข้อที่ยากต่อการรักษา คือศีลข้อที่ ๕ คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๓๕ ส่วนข้อที่ไม่เป็นปัญหาในการรักษาเลย คือ ศีลข้อที่ ๒

ตารางที่ ๗ การดำรงชีวิตประจำวันโดยตั้งอยู่ในศีลธรรมอาจทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัว

รายการ	ความขัดแย้ง	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่าการดำรงชีวิตประจำวันโดยตั้งอยู่ในศีลธรรม อาจทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัวหรือไม่	เกิด	๓	๕.๒๖
	ไม่เกิด	๕๑	๘๕.๔๘
	ไม่แน่ใจ	๓	๕.๒๖
รวม		๕๗	๑๐๐.๐๐

ส่วนในเรื่องของการดำรงชีวิตประจำวันโดยตั้งอยู่ในศีลธรรมอาจทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัวนั้น ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ ๘๕.๔๘ ว่าสิ่งนี้ไม่ทำให้เกิดความขัดแย้ง ที่ตอบว่าเกิดและไม่แน่ใจ มีอยู่ร้อยละ ๕.๒๖

สำหรับศีลข้อที่อาจเป็นต้นเหตุของความขัดแย้ง ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าข้อ ๓ คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๖๑ อาจเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งรองลงมาคือข้อ ๕ ร้อยละ ๓๓.๓๔

- สำหรับในการครองเรือน หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติได้ใช้สังคหวัตถุ ๔ ยึดปฏิบัติ ดังตาราง

ตารางที่ ๘ การใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔

รายการ	ข้อปฏิบัติ	จำนวน	ร้อยละ
๑.ท่านเคยให้ทานผู้อื่นหรือไม่	ไม่เคย	-	-
	เคยนานๆ ครั้ง	๔๖	๘๐.๓๐
	ปฏิบัติเป็นประจำ	๑๑	๑๙.๗๐
รวม		๕๗	๑๐๐.๐๐
๒.ท่านเคยพูดจาไม่พาะกับสามีบุคคลในครอบครัวหรือไม่	ไม่เคย	๑๔	๒๔.๕๖
	เคยนานๆ ครั้ง	๓๘	๖๖.๖๗
	ปฏิบัติเป็นประจำ	๕	๘.๗๗
รวม		๕๗	๑๐๐.๐๐

รายการ	ข้อปฏิบัติ	จำนวน	ร้อยละ
๓. ท่านอวดตัวว่าอยู่เหนือญาติพี่น้อง เพื่อน หรือคนอื่นๆ หรือไม่	ไม่เคย	๔๘	๘๔.๒๑
	เคยนานๆ ครั้ง	๕	๑๕.๗๘
	ปฏิบัติเป็นประจำ	-	-
รวม		๕๓	๑๐๐.๐๐
๔. ท่านเคยประพฤติตนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และส่วนรวมหรือไม่	ไม่เคย	๑	๑.๘๕
	เคยนานๆ ครั้ง	๔๕	๘๕.๕๖
	ปฏิบัติเป็นประจำ	๗	๑๒.๒๘
รวม		๕๓	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่พบว่า หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างประเทศได้นำสังคหวัตถุ ๔ มายึดปฏิบัติตามลำดับดังนี้

ทาน การให้ทานนั้น หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติให้ทานแก่ผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๓๐ และร้อยละ ๑๕.๓๐ ที่ปฏิบัติเป็นประจำ

ปิยวาจา หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ และพูดจาไม่ไพเราะกับสามี บุคคลในครอบครัวนานๆ ครั้ง ร้อยละ ๖๖.๖๖ ปฏิบัติเป็นประจำร้อยละ ๘.๗๗ และไม่เคยพูดไม่ไพเราะกับสามีร้อยละ ๒๔.๕๖

อัตถจริยา การทำประโยชน์ต่อสังคม และการมีส่วนร่วมของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ ที่เคยปฏิบัติเป็นประจำร้อยละ ๑๒.๒๘ นานๆ ครั้ง ร้อยละ ๘๕.๕๖ และที่ไม่เคยปฏิบัติเลยมีเพียงร้อยละ ๑.๗๕ เท่านั้น

สมานัตตตา การทำตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ อวดตัวว่าอยู่เหนือญาติพี่น้อง เพื่อนหรือคนอื่นๆ มีเพียงร้อยละ ๑๕.๗๘ เท่ากับที่เคยทำ แต่อีกร้อยละ ๘๔.๒๑ ไม่เคยปฏิบัติเช่นนั้น

นอกจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมในการครองเรือนแล้ว ผู้วิจัยยังใช้การสนทนากลุ่ม Focus Group ซึ่งมีผลการสัมภาษณ์ดังนี้

คู่ที่ ๑ การศึกษาน้อยไม่ทราบหลักธรรมทางพุทธศาสนา แม้แต่ศีล ๕ ยังไม่เข้าใจ แต่เป็นคนใจบุญ นับถือศาสนาพุทธ ร่าเริง ชอบช่วยเหลือคนอื่น ชอบทำบุญ สามิไม่สนใจ พระพุทธศาสนา แต่มาวัด

คู่ที่ ๒ ครอบครัวปรองดองกันรักกันมาก สามิไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ แต่ก็ไม่ปฏิเสธที่จะห้อยพระเครื่องแต่เชื่อในพุทธคุณของพระเครื่อง ไม่สนใจเรียนรู้พระพุทธศาสนา

คู่ที่ ๓ สามิสนใจในพุทธศาสนา ชอบศึกษาพุทธศาสนา ได้สัมผัสพิเศษในความศักดิ์สิทธิ์ของวัดไทย ชอบทำบุญ

คู่ที่ ๔ สามิอายุมากแล้ว ภรรยาชอบทำบุญ

คู่ที่ ๕ ฝ่ายหญิงนับถือศาสนาพุทธ รักษาศีล ๕ ได้ไม่ครบทุกข้อ หลักธรรมที่ใช้ในการครองเรือนคือความซื่อสัตย์ต่อกัน เริ่มสนใจสวดมนต์

คู่ที่ ๖ เป็นครอบครัวที่มีความสุข ฟ่านักอยู่ที่ประเทศอังกฤษ สามิเข้าวัดไทยนับถือหลวงพ่อบุชา หลักธรรมที่ปฏิบัติ สามารถปฏิบัติศีล ๕ ได้ทุกข้อ และถือในเรื่องของความซื่อสัตย์

คู่ที่ ๗ เป็นครอบครัวที่มีความสุขอีกครอบครัวหนึ่ง ถึงแม้ว่าสามิจะนับถือศาสนาคริสต์ แต่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เมื่อกลับมาเมืองไทยจะชวนภรรยาไปวัด โดยเฉพาะวัดโนนสำราญ อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ บริจาคเงินทุกครั้งที่มาตั้งสมาธิ และเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่ใช้ในการครองเรือนคือ ศีล ๕ และความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว และสามิ

คู่ที่ ๘ เป็นครอบครัวที่มีความสุขอีกครอบครัวหนึ่ง สามิไหว้พระให้ความเคารพ มีห้องพระในบ้าน สนใจการทำสมาธิและไปทำบุญที่วัด ใช้หลักธรรมในการครองเรือน คือ ความอดทน และมีสัจจะต่อกันและกัน รักษาศีล ๕ ได้บางข้อ ช่วยเหลือสังคม

คู่ที่ ๙ สามิหันมานับถือศาสนาพุทธ สวดมนต์ นั่งสมาธิ สนใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมในการครองเรือนนั้น ต้องมีสัจจะและซื่อสัตย์ต่อสามิไม่คิดนอกใจ พยายามรักษาศีล ๕ ให้ครบทั้ง ๕ ข้อ พยายามเลิกดื่มและเลิกการพนัน

คู่ที่ ๑๐ สามินับถือศาสนาคริสต์ เข้าวัดและร่วมกิจกรรมเป็นบางครั้งโดยเฉพาะช่วงสงกรานต์ ธรรมะที่ใช้ในการครองเรือน รักษาศีล ๕ แต่ยังไม่ครบนั้นมีความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว

คู่ที่ ๑๑ สามีนับถือศาสนาคริสต์ แต่เข้าวัดและร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา สวคมนตรี นั่งสมาธิ การครองเรือนใช้หลักของศีล ๕ มาปฏิบัติ แต่ต้องซื่อสัตย์ต่อสามีและครอบครัว

คู่ที่ ๑๒ สามีนับถือศาสนาคริสต์ แต่ก็เข้าวัด หลักธรรมที่ใช้ในการครองเรือนศีล ๕ รักษาได้บางข้อ มีสัจจะต่อตนเองและสามี

คู่ที่ ๑๓ สามีนับถือศาสนาคริสต์ เข้าวัดตามโอกาส หลักธรรมที่ใช้คือขันติ ความอดทน และความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว รักษาศีล ๕ ได้บางข้อ

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้ง ๑๓ คู่ นั้น และจากการตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ นั้น จะรักษาศีล ๕ บางคนสามารถรักษาได้ทุกข้อ แต่บางคนรักษาได้เพียงบางข้อ อีกทั้งยึดหลักธรรม คือ สังคหวัตถุ ๔ มาปฏิบัติโดยที่อาจจะไม่ทราบความหมายของ สังคหวัตถุ ๔ ก็ตาม แต่ก็สามารถใช้ชีวิตครอบครัวด้วยหลักการสังคหวัตถุ ๔ คือ การให้ทาน วาจาที่ไพเราะ ดี เป็นประโยชน์ เอื้อเพื่อผู้อื่น หรือแม้แต่การถนอมน้ำใจและสงเคราะห์ครอบครัวของสามี

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

จากการสนทนากลุ่ม Focus Group ของหญิงไทยในเขตอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่สมรสกับชาวต่างชาติ จำนวน ๑๓ คู่ จะเห็นได้ว่าหญิงไทยเหล่านี้มีอายุระหว่าง ๓๐ - ๔๕ ปี เคยแต่งงานกับชายไทยมาแล้วถึง ๑๐ คู่ ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตเพราะชายไทยเจ้าชู้ คีမ်းเหล้า ไม่รับผิดชอบ มีบางคนที่เกิดจากตัวเองที่ไม่ทำหน้าที่ของตนเองจึงทำให้ครอบครัวล้มเหลว และเป็นบทเรียนให้กับตนเองเมื่อมาแต่งงานใหม่กับชาวต่างชาติ ชายชาวต่างชาติได้รับการเลี้ยงดูให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ เมื่อหญิงไทยได้สมรสกับชาวต่างชาติ บทเรียนชีวิตมีอยู่แล้ว จึงได้มีการปรับตัวเองให้ดีขึ้นเพื่อให้ชีวิตของตนมีความสุข โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำตนให้เป็นคนปกติ คือ รักษาศีล ๕ ถึงแม้จะรักษาได้ไม่ครบทุกข้อก็ตาม ถึงแม้ชาวต่างชาติจะเป็นสังคมที่แยกตัวจากบิดามารดา แต่ความต้องการของเขาก็คือ ต้องการให้ภรรยาของตนเข้ากับครอบครัวของตนเองได้ มีความซื่อสัตย์ ไม่สุรุษสุราย ไม่นอกใจ ประกอบกับพื้นฐานของคนไทยเป็นคนอ่อนน้อม ดังนั้นการเข้ากับผู้ใหญ่ ญาติของสามีได้จึงไม่เป็นปัญหา

ตอนที่ ๓ วิเคราะห์ผลกระทบ

๓.๑ ด้านเศรษฐกิจ

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้ง ๑๓ กลุ่ม ส่วนใหญ่จะเคยสมรสมาก่อน และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างลำบาก ประกอบอาชีพขายบริการบ้าง จนกระทั่งได้พบกับชาวต่างชาติที่เข้าใจและแต่งงานในที่สุด จากฐานะที่ยากจนไม่มีอะไร ก็กลับกลายเป็นคนมีฐานะ มีบ้านหลังใหญ่ มีที่ดิน มีอาชีพ มีรถยนต์ สภาพทางครอบครัวดีขึ้น มีรายได้ที่สามีชาวต่างชาติมอบให้เป็นประจำทุกๆ เดือน

- คู่ที่ ๑ - ผู้หญิงมีฐานะคืออยู่แล้ว ทำมาหากินเก่ง
- คู่ที่ ๒ - เมื่อแต่งงานกับชาวต่างชาติมีความสุข มีบ้านสวยอยู่
- คู่ที่ ๓ - ผู้หญิงลำบากมากเมื่ออยู่กับสามีเก่า เมื่อแต่งงานแล้วได้รับการดูแลอย่างดี มีบ้านหลังใหญ่
- คู่ที่ ๔ - เดิมยากจนมากเมื่อมีสามีใหม่เป็นชาวต่างชาติพอมีพอกิน
- คู่ที่ ๕ - ชีวิตมีความสุข ปลูกบ้าน ๑ หลัง มีปั้มน้ำมัน ร้านมินิมาร์ท มีรถยนต์ ๒ คัน
- คู่ที่ ๖ - เมื่อแต่งงานกับชาวต่างชาติชีวิตดีขึ้น ลูกซึ่งเกิดกับสามีชาวไทยได้ไปเรียนต่างประเทศ ชีวิตดีขึ้น ฐานะครอบครัวดีขึ้น
- คู่ที่ ๗ - แต่งงานที่ต่างประเทศ กลับมาเมืองไทยสร้างบ้านให้พ่อแม่ ซื้อรถยนต์ให้พ่อและส่งเงินให้ทางบ้านเป็นประจำ
- คู่ที่ ๘ - ปลูกบ้านทรงไทยประยุกต์ มีเครื่องอำนวยความสะดวกทุกอย่าง มีทีวี อินเทอร์เน็ต ชุดรับแขก ของใช้มีระดับ
- คู่ที่ ๙ - ปลูกบ้านในเมืองไทย ๑ หลัง มีรถยนต์ มีทุกอย่างที่อยากมี
- คู่ที่ ๑๐- ฐานะทางบ้านดีขึ้น กำลังปลูกบ้านใหม่และรถยนต์
- คู่ที่ ๑๑- ฐานะทางบ้านดีขึ้น ปลูกบ้าน ๒ หลัง อยู่คนละหลังกับสามี
- คู่ที่ ๑๒- ไปต่างประเทศกับสามีปีละครั้งปลูกบ้าน ๑ หลัง เศรษฐกิจของบ้านเริ่มดีขึ้น
- คู่ที่ ๑๓- ปลูกบ้าน ๑ หลัง ลูกๆ ทั้ง ๔ คนได้เรียนหนังสือ มีรถยนต์ รถไถนา รถเกี่ยวข้าว

จะเห็นได้ว่าหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์นั้น มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

๓.๒ ด้านวัฒนธรรม

๓.๒.๑ การนับถือศาสนา

ตารางที่ ๕ จำนวนและอัตราส่วนร้อยละของการนับถือศาสนาของครอบครัวหญิงไทยสมรสกับชาวต่างชาติ

รายการ	ศาสนาพุทธ		ศาสนาคริสต์		ศาสนาอิสลาม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๑.ครอบครัวเดิม (บิดา,มารดา)	๕๖	๕๘.๒๕	-	-	๑	๑.๖๕
๒.สามีต่างประเทศ	๓	๕.๒๖	๕๓	๕๒.๕๘	๑	๑.๖๕
๓.บุตร	๓๕	๕๖.๒๒	๑	๒.๖๘	-	-

จากตาราง จะเห็นได้ว่าการนับถือศาสนาของครอบครัวเดิม (บิดา,มารดา) ของหญิงไทยนั้น นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๕๘.๒๕ ศาสนาอิสลาม ร้อยละ ๑.๖๕ ไม่นับถือศาสนาคริสต์เลย สำหรับสามีชาวต่างประเทศ นับถือศาสนาคริสต์สูงสุดคือ ร้อยละ ๕๒.๕๘ รองลงมาคือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๕.๒๖ ศาสนาอิสลามน้อยที่สุด คือร้อยละ ๑.๖๕ สำหรับบุตรนั้น นับถือศาสนาพุทธสูงสุดร้อยละ ๕๖.๒๒ ศาสนาคริสต์เพียง๒.๖๘ เท่านั้น

๓.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการนับถือศาสนาและการดำรงชีวิต

ตารางที่ ๑๐

รายการ	ตัวเลือก	จำนวน	ร้อยละ
๑.ท่านเคยจะให้สามีต่างชาติเปลี่ยนมานับ ถือศาสนาตามท่าน	เคย	๔๐	๗๐.๑๘
	ไม่เคย	๑๗	๒๙.๘๒
รวม		๕๗	๑๐๐.๐๐
๒.ท่านคิดอยากเปลี่ยนไปนับถือศาสนา ตามสามีต่างชาติ	เคย	๑๑	๑๙.๓๐
	ไม่เคย	๔๖	๘๐.๗๐
รวม		๕๗	๑๐๐.๐๐
๓.ท่านและคู่สมรสต้องการให้บุตรมี ทัศนคติในการดำรงชีวิตแบบชาวพุทธ	ต้องการ	๔๔	๗๗.๑๙
	ไม่ต้องการ	-	-
	ตามความสมัครใจ	๑๓	๒๒.๘๑
รวม		๕๗	๑๐๐.๐๐

จากตารางนี้จะเห็นได้ว่าหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติยึดมั่นในพุทธศาสนา และต้องการให้สามีเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธถึงร้อยละ ๗๐.๑๘ และไม่เคยมักคิดอยากเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่นตามสามี ร้อยละ ๘๐.๗๐ สำหรับบุตรนั้น ทั้งคู่ต้องการให้บุตรมีทัศนคติในการดำรงชีวิตแบบชาวพุทธถึงร้อยละ ๗๗.๑๙

๓.๒.๓ ความสนใจศึกษาและสนใจปฏิบัติศาสนกิจ

จากการตอบแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะเห็นได้ว่า สามีชาวต่างชาติมีความสนใจที่จะศึกษาตรวจสอบศาสนาพุทธ ถึงร้อยละ ๗๕.๔๑ และสนใจปฏิบัติศาสนกิจตามแบบชาวพุทธถึงร้อยละ ๘๐.๗๐ เมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็เข้าวัดปฏิบัติศาสนกิจเช่นเดียวกับภรรยา เมื่อภรรยาชวนเข้าวัดปฏิบัติธรรม สามีก็ไม่ขัดสามารถปฏิบัติกิจได้ บางคู่ก็นำศึกษาการนั่งสมาธิและเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เลื่อมใสพระสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติที่เคร่ง เช่น หลวงพ่อชา หลวงพ่อพระครูปลัดดวงพงศ์ แห่งวัดโนน

สำราญ ตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นที่นับถือของสามเณรต่างชาติ จะร่วมทำบุญและช่วยเหลือกิจกรรมของวัดเมื่อมีโอกาสกลับมาเมืองไทย

จากการที่หญิงไทยแต่งงานกับชาวต่างชาติ นับถือศาสนาพุทธ มีหลักการในการครองเรือนอย่างน้อย มีศีล ๕ มีคำพูดคำจาที่ไพเราะ รู้จักการให้ทาน มีความซื่อสัตย์ สิ่งเหล่านี้ทำให้สามเณรต่างชาตินั้น ได้หันมาเข้าวัดปฏิบัติกิจทางพระพุทธศาสนา

๓.๒.๔ การปฏิบัติตนตามศาสนา

ตารางที่ ๑๑

รายการปฏิบัติ	ตัวเลือก	จำนวน	ร้อยละ
๑.การทำบุญตักบาตร	เป็นประจำ	๑๓	๒๖.๕๒
	เมื่อมีโอกาส	๔๐	๘๐.๑๘
	ไม่เคยเลย	-	-
รวม		๕๓	๑๐๐.๐๐
๒.ในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา ท่านเคยชักชวนสามเณร ชาวต่างชาติไปทำบุญที่วัดหรือไม่	เคยชวนและไป	๓๕	๖๖.๒๒
	เคยชวนแต่ไม่ไป	๑๕	๒๖.๓๒
	ไม่เคยชวน	๓	๕.๒๖
	รวม	๕๓	๑๐๐.๐๐

ครอบครัวของหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ ฝ่ายหญิงจะปฏิบัติกิจของศาสนาพุทธเป็นประจำ ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศหรือต่างประเทศ ซึ่งการปฏิบัติกิจของหญิงไทยนั้น ทำให้สามเณรได้เห็นพฤติกรรมของภรรยาและทำให้เกิดความศรัทธาในศาสนาพุทธที่ภรรยาปฏิบัติตนเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สามเณรต่างชาติ ถึงร้อยละ ๖๖.๒๒ เข้าวัดทำบุญและปฏิบัติกิจทางพระพุทธศาสนา

๓.๒.๕ การทำนกออยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ

หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในประเทศไทย มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อาศัยพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจ เมื่อมีความทุกข์จะเข้าวัดทำบุญ นั่งสมาธิและจะชักชวนสามีเข้าวัด สามีชาวต่างชาติจะให้เกียรติภรรยา ส่วนใหญ่จะเข้าวัดตามภรรยา ถึงแม้ว่าจะไม่ได้นับถือศาสนาพุทธก็ตาม จึงได้เห็นสภาพของวัดไทย ความเป็นอยู่ของคนไทย ที่มีความผูกพันกับพุทธศาสนา

ถึงแม้บางคู่จะทำนกออยู่ในต่างประเทศ แต่ก็เข้าวัดไทยในต่างประเทศ และเมื่อกลับมาเมืองไทย ปลูกบ้านอยู่ในเมืองไทย และยิ่งเห็นว่าเมืองไทยนั้น เข้าวัดปฏิบัติธรรม ก็จะเข้าวัดตามภรรยาด้วย

๓.๓ ด้านสังคม (ผลกระทบจากการสัมภาษณ์แบบสอบถาม)

จากการที่หญิงไทยแต่งงานกับชาวต่างชาติ รักษาศีล ๕ มีความซื่อสัตย์ ไม่นอกใจ ทำหน้าที่ของภรรยาอย่างดีไม่ฟุ่มเฟือย ทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข มีเพื่อนบ้านดี และเป็นที่ยอมรับของสังคมรอบด้าน

ตอนที่ ๔ การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ

การครองเรือนที่จะทำให้ครอบครัวเป็นสุข จากการตอบแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะเห็นได้ว่าหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ นั้น ยึดปฏิบัติในศีล ๕ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ศีล เป็นสิ่งปรกटที่ความเป็นคนสามารถปฏิบัติได้ ถึงแม้ว่าจะปฏิบัติได้ครบทุกข้อก็ตาม นอกจากศีล ๕ แล้วหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ ยังยึดหลักปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ ๔ คือการให้ทาน คำพูดจาที่เต็มไปด้วยความรัก ความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือ การทำประโยชน์ให้กันและกัน และช่วยเหลือส่วนรวม ร่วมทุกข์ร่วมสุข จะเห็นได้ว่า หญิงไทย ที่สมรสกับชาวต่างชาติ นั้น ส่วนใหญ่จะเคยมีครอบครัวคนไทยมาแล้ว และประสบกับปัญหาทั้งความไม่ซื่อสัตย์ ความเจ้าชู้ ความไม่รับผิดชอบของสามีคนไทย มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตครอบครัวที่ยากจน ลำบาก เมื่อได้แต่งงานกับชาวต่างชาติ นำประสบการณ์ที่ได้รับเหล่านั้นมา

ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น และได้เรียนรู้ว่าชาวต่างชาติที่รักความซื่อสัตย์ ความจริงใจ มี
 สัจจะ ให้เกียรติภรรยา

จากชีวิตที่ลำบาก ยากจน ความไม่ซื่อสัตย์ของสามี ความไม่รับผิดชอบ กินเหล้า
 เมายา เล่นการพนัน และอาจจะมาจากความไม่รับผิดชอบของตนเองจึงทำให้ชีวิตครอบครัว
 กับชายไทยต้องล้มเหลว จนถึงกับหญิงไทยบางคนต้องหนีออกจากบ้าน และไปประกอบ
 อาชีพที่พำทยา เช่น จากการสัมภาษณ์ Focus Group คู่ที่ ๑๒ แต่งงานกับชายไทยมีชีวิตที่ทุกข์
 มากเพราะสามีไม่รับผิดชอบ ทำงานทุกอย่างเพื่อเลี้ยงครอบครัว ขณะที่ตั้งท้องลูกคนที่สอง
 สามีทุบตีทุกวัน สามีทั้งดื่มเหล้าเล่นการพนัน เจ้าชู้ ไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว ด้วยความรัก
 จึงยอมอดทน แต่ก็มาถึงวันที่ความอดทนหมดหน่ออกจากบ้านทั้งขณะที่ท้องอยู่ สามีก็ตาม
 กลับมาอีก วันหนึ่งเดินออกจากบ้านมีเสื้อผ้าชุดที่ใส่เท่านั้น ไปตยเอาดาบหน้า เจอคนรู้จัก
 จึงขอนั่งมอเตอร์ไซด์มาต่อรถกลับบ้านพ่อแม่ พอลอดลูกแล้วเพื่อนชวนไปพำทาก็ไปกับ
 เพื่อนใช้ชีวิตทุกอย่างที่อยากทำ และได้รู้จักกับชาวต่างชาติครบกันได้ ๒ ปี เมื่อมีความทุกข์
 หญิงไทยมักจะอาศัยวัดเป็นที่พึ่งทางใจ ก็เป็นอีกประการหนึ่งที่ทำให้หญิงไทยศึกษาใน
 หลักธรรม รู้จักรักษาศีล ๕ รู้จักสังกหัตถ์ ๔ ซึ่งหลักธรรมทั้ง ๒ นี้เป็นรากฐานของการครอง
 เรือน

ตารางที่ ๑๒ การยึดพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ

รายการ	ข้อปฏิบัติ	จำนวน	ร้อยละ
๑. ในฐานะที่ท่านเป็นชาวพุทธ ท่านคิดว่าศาสนา พุทธ มีส่วนช่วยให้การครองเรือนของท่านมี ความสุข	ช่วย	๕๕	๘๖.๕๐
	ไม่ช่วย	๒	๓.๕๐
รวม		๕๗	๑๐๐
๒. ในขณะที่ท่านมีความทุกข์ท่านนับถือศาสนา พุทธเป็นสิ่งที่พึ่งทางใจหรือไม่	ไม่เคย	๒	๓.๕๐
	บางครั้ง	๓๒	๕๖.๑๕
	เป็นประจำ	๒๓	๔๐.๓๕
รวม		๕๗	๑๐๐.๐๐

จากตารางจะเห็นได้ว่าในขณะที่หญิงไทยแต่งงานกับชาวต่างชาตินั้น เมื่อมีความทุกข์นับถือศาสนาพุทธเป็นที่พึ่งทางใจ บางครั้งถึงร้อยละ ๔๖.๑๕ และในการครองเรือนนั้น หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ คิดว่าศาสนาพุทธมีส่วนช่วยให้การครองเรือนมีความสุข ถึงร้อยละ ๘๖.๕๐ มีผู้ที่ตอบว่าไม่ช่วย เพียงร้อยละ ๑.๕๐ เท่านั้น

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

เรื่อง ศึกษาหลักพุทธธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ
ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

แบบสอบถาม

เรื่อง ศึกษาหลักพุทธธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ
ในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งงานวิจัย นิสิตปริญญาโท ของมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและทำการวิเคราะห์โดยภาพรวม ดังนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ต้องเขียนชื่อและที่อยู่แบบสอบถามฉบับนี้

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ในแต่ละตอนขอให้ท่านอ่านและตอบให้ครบทุกข้อ ตามความเป็นจริง โดยการทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ หรือเติมคำลงในช่องว่างที่เว้นไว้ให้ที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1) ปัจจุบันท่านอายุ.....ปี.....เดือน

2) ระดับการศึกษาท่าน

☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย	☐ อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
☐ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	☐ สูงกว่าปริญญาตรี

3) ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ

☐ ค้าขาย	☐ รับราชการ
☐ ทำไร่เกษตรกร	☐ แม่บ้าน
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....	

- 4) ก่อนแต่งงานกับสามีชาวต่างชาติมีอาชีพ
- ค้าขาย รับราชการ
- ทำไร่เกษตรกร แม่บ้าน
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- 5) ท่านมีรายได้ต่อเดือน.....บาท (ประมาณ)
- 6) ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่ที่
- ในจังหวัดบุรีรัมย์ อยู่กับสามีที่ต่างประเทศ
- ไม่แน่นอน
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- 7) สถานภาพสมรสกับชาวต่างชาติ
- จดทะเบียนสมรส ไม่ได้จดทะเบียนสมรส
- หย่าร้าง
- 8) สถานภาพครอบครัว
- อยู่ด้วยกันทุกวัน อยู่ด้วยกันแต่สามีมาหาเป็นบางครั้ง
- อยู่ด้วยกัน แต่ไปหาสามีที่ต่างประเทศเป็นบางครั้ง

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน

- 1) ครอบครัวเดิม (บิดา/มารดา) นับถือศาสนาอะไร
- พุทธ คริสต์ อิสลาม อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- 2) การทำบุญตักบาตรของท่าน
- เป็นประจำ เมื่อมีโอกาสด ไม่เคยเลย
- 3) สามีต่างชาตินับถือศาสนาอะไรก่อนที่จะแต่งงานกับท่าน
- พุทธ คริสต์ อิสลาม อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- 4) ท่านเคยคิดจะให้สามีต่างชาติเปลี่ยนมานับถือศาสนาตามท่านหรือไม่
- เคย ไม่เคย
- 5) ท่านคิดอยากเปลี่ยนไปนับถือศาสนาตามสามีชาวต่างชาติหรือไม่
- เคย ไม่เคย

- 6) สามีชาวต่างชาติสนใจปฏิบัติศาสนกิจตามแบบชาวพุทธหรือไม่
 สนใจ   ไม่สนใจ
- 7) สามีชาวต่างชาติสนใจศึกษาศาสนาพุทธหรือไม่
 สนใจ   ไม่สนใจ
- 8) ในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา / วันมาฆบูชา / วันเข้าพรรษา ท่านเคยชักชวน
 สามีชาวต่างชาติ ไปทำบุญที่วัดหรือไม่
 เคยชวนและไป   เคยชวนแต่ไม่ไป   ไม่เคยชวน
- 9) บุตรของท่านนับถือศาสนาอะไร
 พุทธ   คริสต์   อิสลาม   อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- 10) ท่านและคู่สมรสต้องการให้บุตรมีทัศนคติในการดำรงชีวิตแบบชาวพุทธหรือไม่
 ต้องการ   ไม่ต้องการ   ตามความสมัครใจของบุตร

ตอนที่ 3 พุทธศาสนากับการครองเรือนของหญิงไทยกับสามีชาวต่างชาติ

- 1) ในฐานะที่ท่านเป็นชาวพุทธ ท่านคิดว่าศาสนาพุทธมีส่วนช่วยให้การครองเรือนของท่านมี
 ความสุข สงบ ร่มเย็น หรือไม่
 ช่วย   ไม่ช่วย
- 2) ในขณะที่ท่านมีความทุกข์ท่านนึกถึงศาสนาพุทธเป็นที่พึ่งทางใจหรือไม่
 ไม่เคย   บางครั้ง   เป็นประจำ
- 3) ท่านเคยปฏิบัติธรรมหรือถืออุโบสถศีล ๘ บ้างหรือไม่
 ไม่เคยเลย   ปฏิบัติบางครั้ง   ปฏิบัติเป็นประจำ
- 4) ท่านทราบหรือไม่ว่า ศีล ๕ มีอะไรบ้างถ้าทราบกรุณากรอรายละเอียดทั้ง ๕ ข้อ
- 4.1.....
- 4.2.....
- 4.3.....
- 4.4.....
- 4.5.....

- 5) ปัจจุบันท่านสามารถรักษาศีล 5 ได้ครบทุกข้อหรือไม่
 ได้ครบทุกข้อ   ไม่ได้ครบทุกข้อ
- 6) ศีล 5 มีข้อใดบ้างที่รักษาได้ยาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 ข้อ 1   ข้อ 2   ข้อ 3   ข้อ 4   ข้อ 5
- 7) ท่านคิดว่าการดำรงชีวิตประจำวันโดยตั้งอยู่ในศีลธรรม อาจทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัวหรือไม่
 เกิด   ไม่เกิด   ไม่แน่ใจ
- 8) ศีลข้อไหนที่อาจเป็นต้นเหตุของความขัดแย้ง
 ข้อ 1   ข้อ 2   ข้อ 3   ข้อ 4   ข้อ 5
- 9) ท่านเคยให้ทานผู้อื่นหรือไม่
 ไม่เคย   เคยนาน ๆ ครั้ง   ปฏิบัติเป็นประจำ
- 10) ท่านเคยพูดจาไม่ไพเราะกับสามี บุคคลในครอบครัวหรือไม่
 ไม่เคย   เคยนาน ๆ ครั้ง   ปฏิบัติเป็นประจำ
- 11) ท่านอวดตัวว่าอยู่เหนือญาติพี่น้อง เพื่อน หรือคนอื่น ๆ หรือไม่
 ไม่เคย   เคยนาน ๆ ครั้ง   ปฏิบัติเป็นประจำ
- 12) ท่านเคยประพฤติตนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และส่วนรวมหรือไม่
 ไม่เคย   เคยนาน ๆ ครั้ง   ปฏิบัติเป็นประจำ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการครองเรือน

คำสั่ง จงเขียนคำตอบโดยเสรีตามที่ท่านได้ปฏิบัติจริง

1. การครองเรือน (อยู่กินกับสามี) ในปัจจุบัน ท่านได้ยึดหลักธรรมอะไรบ้าง จงอธิบาย

ตอบ

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าหญิงไทยควรปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะอยู่กินกับสามีชาวต่างชาติได้อย่างมีความสุข

ตอบ

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณ

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : พระครูปลัดดรเมธาวัฒน์ (วรพงศ์ ปกสุสโร) ประโมณะกัง
- เกิด** : วันพฤหัสบดีที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๘
- สถานที่เกิด** : บ้านเลขที่ ๖๐ หมู่ ๕ ตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
- การศึกษา** : ครุศาสตรบัณฑิต เอกบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รุ่น ๑ พ.ศ. ๒๕๕๓
- อุปสมบท** : วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘
- สังกัด** : วัดใต้ อ่อนนุช ซอย ๓ ถนนสุขุมวิท ๗๗ แขวงพระโขนง เขตคลองเตย
กรุงเทพมหานคร โทร. ๐๘๑-๘๖๖-๘๑๕๗
- ตำแหน่งหน้าที่** : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดใต้ อ่อนนุช ซอย ๓ ถนนสุขุมวิท ๗๗ แขวงพระโขนง
เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร
: เจ้าอาวาสวัดโนนตำราญ ตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
: ได้เลื่อนสมณศักดิ์ จากพระครูปลัดชั้นเทพ เป็นพระครูปลัดชั้นธรรม ที่
พระครูปลัดดรเมธาวัฒน์ (วรพงศ์ ปกสุสโร) เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม
พ.ศ. ๒๕๕๓
- เข้าศึกษา** : เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์ วันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : วัดใต้ อ่อนนุช ซอย ๓ ถนนสุขุมวิท ๗๗ แขวงพระโขนง เขตคลองเตย
กรุงเทพมหานคร โทร. ๐๘๑-๘๖๖-๘๑๕๗